EUGÈNE SUE

MARCHIZUL de Létorière

EUGÈNE SUE

MARCHIZUL DE LÉTORIÈRE

Traducere şi note: ANCA DAN

●

MUNTELE LA RONDA

Traducere: IULIANA POPA

Editura „CONDORUL“ S.A.
Bucureşti — 1992

Coperta de: **ADRIANA IONIȚĂ**

ISBN 973-95675-0-9

MARCHIZUL DE LÉTORIÈRE

CAPITOLUL I

Croitorul

În 1769, pe strada Saint-Honoré, nu departe de Palais-Royal*, se afla modesta prăvălie a unui croitor, purtînd ca firmă o foarfecă enormă, aurită, atîrnată deasupra uşii de o vergea de fier.

Jupîn Landry, proprietarul croitoriei *La foarfeca de aur,* un om mărunţel, uscăţiv, palid, apatic, forma un contrast izbitor cu nevastă-sa, coana Madeleine Landry.

Aceasta din urmă, în vîrstă de vreo treizeci şi cinci-patruzeci de ani, era vioaie şi voinică; trăsăturile ei dure, alura masculină, vocea repezită, poruncitoare, dovedeau cu prisosinţă că în căsnicie exercită o dominaţie absolută.

Era o zi de decembrie întunecoasă şi ploioasă, cam după ceasurile unsprezece. Jupîn Landry, aşezat pe tejghea, mînuia rînd pe rînd foarfeca şi acul, alături de Martin Kraft, ucenicul lui, un neamţ flegmatic, înalt şi voinic, de vreo douăzeci de ani, cu obraji roz şi bucălaţi, cu părul lung, mai degrabă galben decît blond, de felul lui greoi şi prostuţ.

Nevasta croitorului părea să fie pradă unui acces violent de proastă dispoziţie. Landry şi ucenicul păstrau o tăcere respectuoasă. În sfîrşit, Madeleine, adresîndu-i-se bărbatului ei, îi zise dispreţuitoare:

— Of, n-ai sînge în vine... o s-ajungi să-ţi pierzi şi ultimul client, tîmpitule!

Landry îi dădu un cot lui Martin Kraft, îi făcu cu ochiul, tăcu mîlc şi începu să mînuiască acul cu şi mai multă îndemînare.

Sîcîită fără îndoială de resemnarea victimei, gospodina începu din nou, adresîndu-i-se cu impetuozitate bărbatului:

---

* Ansamblu arhitectural parizian datînd din sec. XVII şi care în prezent adăposteşte diferite instituţii ale administraţiei de stat franceze (N. trad.)

— Cu cine vorbesc eu, mă rog frumos?

Croitorul şi ucenicul rămaseră muţi. Madeleine, exasperată, îi dădu bărbatului ei o palmă zdravănă, zicîndu-i:

— Mi se pare că atunci cînd pomenesc de tîmpiţi, despre tine vorbesc, şi-ai putea să-mi răspunzi... mitocanule!

— Pe Sfînta Genoveva! strigă croitorul, ducîndu-şi mîna la falcă şi întorcîndu-se spre ucenic, cum ţi se pare chestia asta, Kraft?

Ucenicul nu răspunse decît printr-o călcătură apăsată cu fierul pe cusăturile unei haine; dar călcătura asta vădea atîta furie, încît coana Landry îi aplică, iute de mînă, aceeaşi corecţie ca şi lui Landry, zicîndu-i:

— Te-nvăţ eu să-mi judeci purtările, puturosule!

— Cum vi se pare chestia asta, meştere Landry? zise ucenicul la rîndul lui, întorcîndu-se spre stăpînu-său.

Acesta din urmă, ca să pună capăt mîniei nevesti-si, îi spuse cît se poate de calm:

— Acum, Madeleine, explică-ne în linişte ce s-a întîmplat; uite că sîntem foarte atenţi la ce-o să ne zici.

— Bravo!... Cît despre ce-am de zis, n-o să dureze mult... Leneşule... nepăsătorule! Uite că încă unul din cei mai buni muşterii ai tăi, nici mai mult nici mai puţin decît valetul consilierului parlamentar, se duce la vecinul nostru Marthurin!

— Cum? muşteriul tău ne părăseşte? îl întrebă indignat croitorul pe ucenic, ca să întoarcă, fără îndoială, cu laşitate, furia nevesti-si asupra nefericitului Kraft. Cum, Martin, aşa clienţi ne aduci tu? Nu ţi-e ruşine? Ai mei nu fac aşa ceva! Doamne! ai mei îmi sînt credincioşi ca aţa acului... ca degetarul degetului... ca...

— Hai, hai, hai! zise coana Landry întrerupîndu-l pe croitor, ce le mai turui, meştere Landry! De-aia te-a părăsit secretarul domnului Buston, procurorul de la Châtelet, care-i chiar muşteriul tău, ca să se ducă şi el le afurisitul ăla de Mathurin!

— Ce vrei, femeie! trebuie că Mathurin ăsta are vreo vrăjitorie de se-nghesuie aşa clienţii la el, zise trist Landry; căci nu există lucrător din onorabila breaslă a croitorilor care să coasă mai bine şi mai trainic decît mine. Martoră mi-e Sfînta Genoveva, patroana oraşului nostru, că nu şterpelesc nici a mia parte dintr-un sfert de cot din stofele pe care le primesc!... la fel şi cu fireturile; şi...

— Doamne! scuteşte-mă de înşiruirea calităţilor dumitale, domnule Landry. Vecinul nostru Mathurin e un pungaş, un şmecher, fie; dar măcar îşi dă silinţa, se mişcă, are relaţii, nu stă toată ziua ca dumneata, cu braţele încrucişate.

— Scuzaţi, doamnă, meşterul Landry stă toată ziua cu picioarele încrucişate, nu cu braţele, zise Kraft sentenţios.

— I-auzi-l şi pe dobitocul ăsta! zise gospodina aruncîndu-i o privire plină de înţelesuri ucenicului, care lăsă capul în jos şi se apucă iar să mînuiasă fierul cu înflăcărare.

Coana Landry o luă de la capăt:

— N-ai nici un muşteriu ca lumea! Numai meşteşugari, secretari de procurori, funcţionari; nici un gentilom!

— Fiindcă veni vorba de gentilomi, Madeleine, zise croitorul îndrăznind un timid reproş, am printre muşteriii mei un gentilom şi tu nu mă laşi să lucrez pentru el...

Madeleine se înroşi de furie şi strigă:

— Mai îndrăzneşti să-mi vorbeşti de marchizul tău, de domnul cel fermecător, de escrocul ăla care ne datorează trei sute de livre de-un an de zile şi de la care n-am putut scoate niciodată un sfanţ!

— Ei na! şi tu mai vrei muşterii gentilomi!

— Eu vreau muşterii gentilomi care plătesc, nu pungaşi dintr-ăia care vin să bată caldarîmul Parisului cu spada la şold şi pălăria pe-o ureche şi să-i păcălească pe tîmpiţii ca tine, pe nişte bieţi negustori ca noi!

Croitorul îşi ridică braţele spre cer:

— Se vede, Madeleine, că tu nu-l cunoşti mai bine pe domnul marchiz decît pe sultanul Turciei... El, pungaş! El, escroc, el! bietul tînăr, atît de blînd, de drăguţ, de trist... şi-atît de frumos... c-ai sta un ceas întreg numai să te uiţi la el... ca la un Crist de ceară!

— Atît de frumos, atît de frumos! repetă gospodina maimuţărindu-l pe bărbatu-său; şi ce-i cu asta? S-a mai văzut asemenea prostie? Ne plăteşte oare mai mult dacă-i frumos? Zău, ce-ţi pasă ţie?

— Îmi pasă, îmi pasă că, atunci cînd văd un gentilom atît de drăguţ, de sărac şi de nefericit... mi se înmoaie inima şi n-am curaj să-i cer bani... Uite de ce-mi pasă. Şi Martin Kraft e tot ca mine; cînd l-ai trimis la domnul marchiz să-i ducă nota de plată, ei bine! ce ţi-a zis Martin cînd s-a întors?... că-n loc să-i ceară banii, îl întrebase dacă n-are nevoie de vreun costum nou.

— Toate astea dovedesc că Martin Kraft e la fel de nătărău ca tine!

— Adevărul e că domnul ăsta era aşa de frumos, ca o statuetă de lemn pictat de Nüremberg, zise neamţul grav, negăsind alt termen artistic de comparaţie pentru admiraţia lui.

— Ia uite şi la ăsta acuma!... zise coana Landry ridicînd dispreţuitoare din umeri; apoi adăugă: — Dar aveţi răbdare... răbdare... mă duc chiar azi eu însămi să-i arăt domnului ăstuia atît de fermecător că pentru Madeleine Landry nu-s buni banii unui şarlatan...

În faţa prăvăliei croitorului se opri o birjă. Ploua cu găleata.

Gospodina îşi luă o mutră prietenoasă, crezînd că din trăsură o să coboare vreun muşteriu; dar, spre marea ei mirare, vizitiul, după ce se dădu tacticos şi greoi jos de pe capră, se uită la firmă şi intră la croitor...

— Jupîn Landry? întrebă el cu voce groasă, scuturîndu-şi mantaua şiroindă.

— Întîi că nu-i nevoie să te scuturi ca un cîine ieşit din apă, ca să întrebi de jupîn Landry, zise acră Madeleine. Ce treabă ai cu el?

— Doamnă dragă, sînt ud pînă la piele... înecat... de-aia mă scutur... după cum vezi, mai scap şi-n felul ăsta de-un pic de umezeală.

— Îţi sînt recunoscătoare, zise gospodina.

— Cît despre jupîn Landry, vreau să-i vorbesc din partea unui tînăr domn... Ah! pe toţi dracii! ce gentilom fermecător!... Să nu-mi mai ziceţi mie Jérôme Sicard, dac-am văzut în viaţa mea un domn mai frumos... Ei, na! zise vizitiul întrerupîndu-se, uite cum îmi curge apa de pe pălărie pe spinare.

Şi se apucă să-şi scuture pălăria.

Coana Madeleine era pe cale să izbucnească din nou, cînd ferestruica trăsurii se deschise.

Un bărbat de vreo cincizeci de ani, gras, rumen, pudrat, îmbrăcat în negru, începu să strige după vizitiu cu o voce de stentor.

Văzînd că strigă de pomană, deschise portiera, sări afară şi intră în prăvălie.

— Îmi zici şi mie, caraghiosule, de ce mă ţii aici, în loc să mă duci la palatul Soubise? strigă el.

— Iertare, domnule burghez. Aveam de făcut un comision unui frumos senior.

— Ce-mi pasă mie de seniorul tău?! Sînt grăbit. Hai, dă-i drumu' pe capră.

— O clipă, domnule burghez... I-am promis gentilomului că-i fac comisionul, trebuie să i-l fac.

— Aha! refuzi să mergi!... Bagă de seamă; dacă n-o iei imediat din loc, o să ai de-a face cu domnul locotenent de poliţie... te previn.

— În regulă, o să-mi petrec o noapte la For-l'Evêque dacă doriţi, dumneavoastră sînteţi stăpînul; dar promisiunea pe care i-am făcut-o tînărului gentilom tot o să mi-o ţin.

După alte vorbe şi ameninţări, văzînd fără îndoială că n-are s-o scoată la capăt cu încăpăţînarea vizitiului, grăsanul îmbrăcat în negru, care era intendentul doamnei mareşal, prinţesa de Rohan- Soubise, se aşeză bombănind.

— Dar, strigă Madeleine cea arţăgoasă trăgîndu-l pe Sicard de mînecă, ai totuşi de gînd să-i zici bărbatului meu ce-ai de zis?

Şi i-l arătă pe Landry, care privea scena cu gura căscată.

— Uite care-i treaba, zise vizitiul. Treceam acu' vreun ceas pe strada foburgului Saint-Honoré; ploua cu găleata. Văd sub poarta palatului Pompadour un tînăr care se adăpostise acolo de ploaie; dar tînărul ăsta era atît de deăgălaş, că l-ai fi luat drept un înger. Cu toate că-i iarnă, purta un costumaş de flanel maro cu fireturi negre.

— Un costum de flanel maro cu fireturi negre! e costumul nostru! strigă coana Landry; adică e *domnul cel fermecător,* afurisitul ăla de marchiz; n-are decît costumul ăsta pe care l-a luat pe credit de la noi... nu-i greu de recunoscut.

— Ei bine! drace, dac-a meritat cineva vreodată să poarte haine brodate, atunci precis el e ăla; că să nu-mi mai ziceţi mie Jérôme Sicard, dac-am văzut pe cineva să semene mai mult cu un înger.

— Ei, şi ce-i cu îngerul dumitale? Ţi-a dat bani pentru noi? Ne-a trimis, în fine, cele trei sute de livre pe care ni le datorează de-un an de zile?

— Bani!... bietul sfinţişor. Asta nu, cu siguranţă, nu vă trimite bani! Cine-ar avea inima aia să-i ceară bani, dacă pînă şi eu l-am dus pe gratis pînă la Palais-Marchand?...

— Vezi, nevastă? zise croitorul triumfător.

— Taci, tîmpitule... l-a fraierit pe vizitiul ăsta tot aşa cum te-a fraierit şi pe tine... Asta-i încă o dovadă că-i un aventurier.

— M-a fraierit! strigă Sicard cu demnitate, bătînd furios din picior. M-a fraierit! află, cumătră, că seniorul ăsta nu fraiereşte pe nimeni. L-am dus pe gratis fiindcă mi-a făcut plăcere.

Văzîndu-l cum stă în ploaie, am tras trăsura lîngă palat şi i-am zis: „Urcaţi, domnule". „Nu, mulţumesc, băiete", mi-a răspuns el cu un glăscior dulce ca un cîntec. „Dar o să vă ude pînă la piele". „Se poate; spune-mi, numai, prietene, cît e ceasul." „Unsprezece, domnule". „Unsprezece, şi am treabă la Palais-Marchand la unsprezece şi jumătate", strigă el fără voie privind trist ploaia şi şiroaiele ca nişte rîuri. „Dar urcaţi, domnule", i-am răspuns eu. „Vă duc acolo în douăzeci de minute, în timp ce pe jos, pe vremea asta, n-o s-ajungeţi mai devreme de amiază". „Mulţumesc, băiete", îmi zise el, jumătate oftînd, jumătate zîmbind, „n-am bani... aşa că nu-ţi mai pierde vremea cu mine". „N-aveţi bani!" strig eu deschizînd portiera şi înghesuindu-l pe frumosul senior aproape cu forţa în trăsură, căci e firav ca o trestie. „La toţi dracii! n-o să-l lase Jérôme Sicard pe un gentilom ca dumneavoastră să întîrzie la o întîlnire din cauza unui bănuţ de douăş'patru de gologani! Luaţi-mi numărul şi-o să mă căutaţi altă dată, domnule". Şi, fără să-i mai las timp să-mi răspundă, sar pe capră şi-n optsprezece minute mi ţi-l dau jos la Palais-Marchand.

— Ei hài, s-ar zice că ăsta-i vrăjeşte pe toţi, pînă şi pe-un birjar, zise iar coana Landry; dar răbdare... răbdare...

— Ai de gînd să termini odată? strigă intendentul prinţesei de Soubise.

— Acuşica, domnule burghez. Ajunşi la Palais-Marchand, gentilomul îmi zice: „Băiete, dă-mi numărul tău; tot ce-mi doresc e să-ţi pot fi recunoscător într-o bună zi pentru omenia ta şi să-ţi plătesc cursa asta după cum meriţi; căci fără ajutorul tău n-aş fi ajuns la o audienţă foarte importantă pentru soarta procesului meu; dar, fiindcă eşti atît de îndatoritor, mai fă-mi un serviciu. Voiam să trec şi pe la croitorul meu, să-i spun să nu uite să-mi aducă hainele pe care mi le-a promis pentru diseară. Croitorul stă pe strada Saint-Honoré, la firma *La foarfeca de aur;* dacă nu te abaţi prea mult din drum, treci pe la el şi spune-i că domnul marchiz de Let... Les... Létorière, aşa, de Létorière, aşteaptă diseară costumul pentru care i-a luat măsura acum două săptămîni". „Mi-o fi sau nu în drum", îi răspund eu, „tot mă duc". Atunci m-aţi luat dumneavoastră, domnule burghez, îi zise birjarul intendentului, am trecut pe strada Saint- Honoré, ceea ce nu vă abătea prea tare din drum, şi-mi fac şi eu comisionul la acest demn cavaler al acului şi degetarului, adăugă vizitiul adresîndu-i-se lui Landry. Deci, meştere, nu uita de costumul gentilomului; dacă-mi zici la ce oră o să fie gata, vin să te iau ca să te duc la el... gratis... pe toţi dracii! tot gratis! căci sînt convins că poartă noroc să ajuţi pe cineva care seamănă aşa de tare cu un înger... Acum, domnule burghez, iertare. Şi se întoarse spre intendentul doamnei de Rohan-Soubise. O luăm din loc cînd doriţi.

Atent la scena aceasta neobişnuită, intendentul devenise fără voia lui curios; aşa că nu se grăbi să se urce în trăsură, mai ales cînd o auzi pe coana Landry răcnind mînioasă şi o văzu aruncîndu-i lui bărbatu-său priviri uluite şi furioase:

— Deci, deşi ţi-am interzis, ai îndrăznit să-i mai promiţi un costum rău-platnicului ăluia? sper că nu te-ai apucat de el?

— Dar... drăguţă...

— Nici un dar, răspunde!

— Am făcut mai mult decît atîta, drăguţă, l-am şi terminat, zise croitorul lăsînd trist capul în jos.

— Ai terminat costumul? da' cu ce? da' cînd? Ai de gînd să-mi răspunzi?... De-o săptămînă încoace nu v-am văzut, pe tine şi pe ucenicul tău cel grozav, lucrînd la altceva în afară de mantalele astea de postav şi hainele astea de pluş.

Vrînd să-şi ajute stăpînul, Martin Kraft îndrăzni să spună:

— Coană Landry, eu cu mîna mea am cumpărat din economiile mele cinci coţi de pînză de Segovia purpurie, şi tot ce-a trebuit pentru un rînd întreg de haine, cu trei coţi de tafta în ape pentru garnitură la jiletcă şi la haină... Am lucrat, meşterul Landry şi cu mine, noaptea, ca să nu ne ia ziua din timpul de lucru.

— Aşaaa, în timp ce eu dormeam împăcată, tu te sculai ca un criminal, ca să faci capodopera asta! strigă gospodina.

— Doamne sfinte, da' ce vrei? acest biet senior ne înduioşa pe mine şi pe Kraft! Pe Sfînta Genoveva, ne era milă să-l vedem în plină iarnă cu nenorocitul ăla de costum de flanel maro. N-am putut rezista plăcerii de a-l îmbrăca aşa cum se cuvine unui gentilom ca el... Fii liniştită, mai devreme sau mai tîrziu tot o să ne plătească... bag mîna-n foc că-i la fel de cinstit pe cît e de fermecător.

Jérôme Sicard, un bărbat înalt şi gras, de vreo treizeci şi doi de ani, ascultase vorbele croitorului cu o mulţumire crescîndă. Cînd jupîn Landry îşi termină spusele, vizitiul îi întinse mîna lui mare, zicîndu-i:

— Bate palma, croitorule; trimite-ţi imediat femeia s-aducă o sticlă din vinul dumitale cel mai bun, să cinstim împreună, pe toţi dracii! Şi dumneata, cinstitule ucenic, o să-ţi ai partea din sticla asta; căci faci cinste foarfecelui şi tejghelei mai mult decît oricine altcineva din respectabila voastră breaslă.

— Dacă n-o să beţi decît vinul pe care-o să vi-l aduc eu, n-o să fiţi în primejdie să vă pierdeţi şi puţina judecată pe care o mai aveţi, zise coana Landry răutăcioasă; n-am ce zice, chiar că meriţi să te cinsteşti cu prostul de bărbatu-meu, dacă te laşi vrăjit, ca şi el, de primul pungaş întîlnit în cale.Dar, fiindcă tot îi faci dumneata comisioane şarlatanului ăluia de marchiz, poţi să te duci să-i zici că hainele n-or să iasă de-aici pînă n-o să plătească cele trei sute de livre pe care ni le datorează deja... Poţi să-l previi, ca să terminăm odată, c-o să merg eu însămi la el, să-i duc nota de plată. Dacă nu-mi dă chiar azi măcar un acont, mă duc după comisar şi-o să vă arăt eu că o femeie are mai mult curaj decît voi, curci plouate ce sînteţi.

— De plouat... sînt plouat... recunosc, zise Jérôme Sicard; dar *curcă*... ascultă, cumătră, dac-aş pune mîna pe bici, sau măcar pe cotul pe care prietenul meu îl ţine colea pe masă, şi dac-ai fi nevasta mea, ţi-aş arăta că nu-s curcă, ci curcan viteaz, în stare să te-nvăţ ce-nseamnă să nu le dai un pahar de vin prietenilor... Asta fără supărare... da' poate-ţi dă Dumnezeu gîndu' ăl bun să te slujeşti de cot pe spinarea neveste-ti, bunule croitor! zise Sicard; apoi, către intendent:

— Domnule burghez, la dispoziţia dumneavoastră.

— Slavă Domnului! zise acesta fără să fie totuşi prea supărat de întîrziere, căci întîmplarea îl amuzase.

După ce plecă vizitiul, coana Landry îşi luă capişonul, mantaua şi o umbrelă mare, îi porunci lui bărbatu-său să-i dea costumul de Segovia făcut pentru domnul de Létorière, îl puse sub cheie şi plecă, în culmea mîniei, acasă la *domnul cel fermecător*, cum îi zicea ea în rîs marchizului.

CAPITOLUL II

Fostul profesor de la Plessis

Locuinţa marchizului nu era prea departe de atelierul creditorului său. Domnul de Létorière ocupa două cămăruţe la etajul cinci al unei case de pe strada Saint-Florentin.

Îşi împărţea adăpostul sărăcăcios cu doctorul Jean-François Dominique, fost profesor la colegiul Plessis.

Printr-o ciudăţenie a destinului, tînărul marchiz, sortit să farmece oameni de cele mai diverse condiţii, îşi exercitase mai întîi nemăsurata atracţie asupra acestui bătrîn dascăl care-l îndrăgise grozav de tare.

În ciuda tuturor farselor răutăcioase al acelui copil vioi, învăţatul Dominique descoperise în elevul lui atîta spirit, atîta curaj, atîta nobleţe sufletească, încît se legase de el peste măsură. Poate că aptitudinile rar întîlnite pe care marchizul, unul din cei mai buni umanişti ai colegiului Plessis, le dovedea pentru studiul limbilor vechi, determinaseră şi ele devotamentul extraordinar al bătrînului profesor pentru elevul său.

Abatele du Vighan, unchiul domnului de Létorière, plătise timp de şase ani taxele pentru nepotul său, un orfan sărac, la colegiul Plessis. În timpul unei călătorii a abatelui, taxa pe un trimestru fusese plătită cu întîrziere. Marchizul, simţindu-se jignit de cîteva vorbe aruncate de director despre această întîrziere, se hotărîse categoric să plece din colegiu.

Aflînd de proiectele elevului său, Dominique încearcă în fel şi chip să-l facă să-şi schimbe hotărîrea; dar marchizul avea nouăsprezece ani şi o voinţă de neclintit. Neputînd să-l împiedice să facă această prostie, bietul profesor vru măcar să-l însoţească în fuga lui, într-atît se temea să-l lase pe tînărul marchiz singur în hăţişul marelui oraş.

Dominique însuşi făcu toate pregătirile pentru evadare; într-o noapte întunecoasă, profesorul şi elevul săriră zidul ce împrejmuia colegiul, nu fără primejdii în ce-l priveşte pe bătrînul dascăl, prea puţin făcut pentru acest gen de exerciţii.

Directorul, încîntat probabil că scăpase de un elev rebel şi turbulent, nu luă nici o măsură pentru a-l căuta pe fugar.

Létorière avea vreo cincisprezece ludovici; Dominique, o mică rentă de cincizeci de pistoli, din impozitul de sare: acestea au fost primele fonduri ale menajului lor.

Singura moştenire a marchizului rămasă de la tatăl său erau vreo două-trei procese interminabile. Cel mai important, care dura de cincizeci de ani, fusese pornit împotriva ducilor de Brunswik-Oëls şi a prinţilor de Brandemburg-Bayreuth, pentru restituirea drepturilor mătuşii domnului de Létorière, domnişoara d'Olbreuse care, după revocarea edictului de la Nantes [*], emigrase şi se căsătorise cu unul din membrii familiei ducilor de Brunswik.

Létorière era un gentilom sărac din Xaintonge, lipsit de sprijin şi de credit; era desperat că nu-şi poate continua procesele de pe urma cărora se putea alege cu o avere nesperată: fusese de nu ştiu cîte ori pe punctul de a se angaja ca soldat, dar rugăminţile bunului Dominique îl împiedicaseră pînă atunci să o facă.

Fostul profesor de la Plessis parcursese cu grijă dosarele acestor afaceri litigioase. De dragul elevului său, aproape că se făcuse procuror. Dreptul marchizului i se părea evident; după părerea lui, nu trebuia decît să aibă răbdare şi, odată şi-odată, va cîştiga, fără îndoială, procesele.

Din ce în ce mai entuziasmat de marchiz, îl compara mereu cu Alcibiade [**], atîta farmec şi putere de seducţie îi găsea. Jean-François Dominique îşi rezerva cu modestie pentru sine rolul auster al lui Socrate şi nu înceta să-i prezică elevului său soarta cea mai strălucită.

— Dar, bietul meu Dominique, îi spunea tînărul, eu n-am decît capa şi spada, n-am protector; fără dumneata aş fi singur pe lume.

— Dar dumneata eşti *fermecător*, copilul meu; orcine te vede o singură dată, te iubeşte; oricine te cunoaşte te îndrăgeşte imediat, pentru firea dumitale bună şi generoasă; dumneata ai spirit; cunoşti latina şi greaca la fel de bine ca mine; vorbeşti germana la fel de bine ca franceza, mulţumită grijii tatălui dumitale care te-a dat spre creştere unui valet neamţ; eşti un gentilom desăvîrşit, cu toate că nu te tragi din Eurial, fiul lui Ajax, precum Alcibiade, pe care-l consider eroul meu, fiindcă-i semeni foarte mult. Ai deci răbdare, cariera dumitale va fi poate chiar mai strălucită decît a eroului meu... Da, aşa va fi!... Tot aşa cum e adevărat că Socrate i-a salvat elevului său viaţa la Potideea! Dar eu îţi cunosc inima şi sînt sigur că, o dată ajuns în culmea prosperităţii, n-o să-l uiţi pe bătrînul Jean-François Dominique, după cum nici Alicibiade nu l-a uitat pe bătrînul filosof!

---

[*] Edict promulgat în 1598 de Henric al IV-lea, care prevedea în esenţă libertatea religioasă în Franţa; el a fost revocat în 1685 de către Ludovic al XIV-lea, sub influenţa catolică a doamnei de Maintenon (cu care închiase o căsătorie secretă). (N. trad.)

[**] Mare general atenian (cca 450—404 î.e.n.), elev al lui Socrate. (N. trad.)

Oricît de ciudate şi de nebuneşti apăreau aceste profeţii în ochii tînărului marchiz, ele au fost multă vreme de-ajuns ca să-i întreţină curajul, ca să-i dea oarece speranţe c-o să cîştige unul din procese şi, mai ales, ca să-l împiedice să se angajeze ca simplu soldat, aşa cum voise de multe ori, spre desperarea lui Dominique.

Madeleine Landry sosi degrabă în strada Saint-Florentin. După ce urcă pînă la etajul cinci ca să ajungă la locuinţa datornicului său, nevasta croitorului se opri o clipă pe palier, ca să-şi tragă sufletul şi să-şi dea frîu liber furiei.

Cînd îşi reveni, bătu la uşă. Se auziră nişte paşi apăsaţi şi tîrşîiţi; uşa se deschise.

Spre marea mirare a coanei Medeleine, în faţa ochilor îi apăru un om de-o urîţenie înspăimîntătoare.

Acest om era profesorul de la Plessis. Jean-François Dominique avea atunci vreo cincizeci de ani; era înalt şi osos. Faţa slabă, palidă, foarte prelungă, purta urmele lăsate de ravagiile vărsatului; părul rar şi cărunt îl purta legat la spate cu o panglică de aţică. O pătură veche de lînă, drapată maiestuos, îi ţinea loc de halat de casă. Pe faţă i se citeau o morgă pedantă şi-o mulţumire de sine cu totul remarcabile.

Camera pe care-o ocupa era sărăcăcioasă, dar curată lună. În fundul alcovului se zărea un pat mic, cu o singură saltea; o comodă, o masă şi patru scaune de nuc, ceruite cu grijă, alcătuiau toată mobila. Uşa întredeschisă a unei cămăruţe întunecoase lăsa să se vadă un pat de campanie cu cearşaful bine întins. Cu toate că iarna era foarte aspră, în căminul acelei camere îngheţate nu era nici urmă de foc. În sfîrşit, la picioarele patului de lemn vopsit, se vedeau două portrete în pastel, cu rame destul de frumoase, de lemn aurit: unul reprezenta un bărbat în floarea vîrstei, cu perucă à la Ludovic al XIV-lea şi purtînd crucea Sfîntului Ludovic prinsă de una din agrafele platoşei. Celălalt era al unei femei de o rară frumuseţe, în costumul de vînătoare al Dianei.

În cameră domnea un aer de sărăcie mîndră care-ar fi înduioşat orice femeie, în afară de Madeleine Landry.

— Nu stă aici *un oarecare* domn Létorière? îi zise ea repezit bătrînului celui înalt, care-şi purta pătura de lînă ca pe-o togă romană.

Cuvintele *un oarecare domn Létorière* părură să-l şocheze în mod neplăcut pe fostul profesor de la colegiul Plessis. Răspunse cu un fel de demnitate caustică:

— Tot ceea ce ştiu e că înaltul şi puternicul domn Lancelot-Marie-Joseph du Vighan, monsenior de Marsailles şi marchiz de Létorière... locuieşte în acest apartament, buna mea femeie...

— Buna mea femeie... ha! buna mea femeie!... răcni Madeleine în culmea furiei. O să v-arăt eu ce femeie bună sînt! Unde ţi-e stăpînul, frumosul tău marchiz Escrocul? Înaltul şi puternicul tău monsenior de Pungăşie!

Jean-François Dominique îşi îndreptă spinarea sub togă, îşi întinse mîna lungă şi descărnată spre uşă şi spuse pe un ton măreţ:

— Ieşi de-aici chiar în clipa asta! Domnul marchiz, nobilul meu elev, nu s-a întors încă... nu ştiu cînd se întoarce... dar, oricum, nu cred c-o să-i facă plăcere să te vadă, draga mea... căci, dacă furia desfigurează trăsăturile cele mai fermecătoare, zic înţelepţii, *a fortiori*[*], ea le sluţeşte de tot pe cele cu care natura a fost vitregă! Asta-i pentru dumneata personal, aşa că fii bună şi... Şi Dominque îi arată încă o dată uşa cu un gest cît se poate de grăitor.

Insulta o scoase din minţi pe nevasta croitorului; îşi trînti umbrela de pămînt, se aşeză brusc pe un scaun şi strigă:

— Frumos îţi şade, bufniţă scîrboasă... să vorbeşti de urîţenia altora!... Flăcăul ăsta frumos e elevul tău... zici?... Doamne sfinte! zău că te cred, căci pari meşter la josnicii! mizerabil bătrîn!... Da' eu nu ies de-aici... pînă nu-mi capăt banii... sau, pe Sfînta Magdalena, patroana mea, dacă ies, o fac numai ca să mă duc după comisar...

— Aaa, bani, şi pentru ce, mă rog? întreabă Dominique.

— Vreau banii pentru haina din spinarea vagabontului dumitale... Eu sînt nevasta meşterului Landry, croitorul de la *Foarfeca de aur;* şi dacă bărbatu-meu a fost atît de fraier încît să vă aştepte pînă acum cu banii, eu nu-s îndeajuns de proastă ca să fac la fel... Am nevoie de banii mei... nu ies de-aici pînă nu-mi capăt banii...

— Cum! strigă Dominique încrucişîndu-şi braţele cu aerul cel mai dispreţuitor din lume, pentru un motiv atît de meschin vii să-mi spargi timpanele cu croncănitul tău îngrozitor, şi să-l superi pe domnul marchiz! Dar uiţi că pe vremuri oraşele Greciei îşi disputau onoarea de a-şi oferi serviciile lui Alcibiade? că efesienii îi ridicau corturile? că cei din Chios îi hrăneau caii? iar cei din Lesbos îi aduceau provizii? şi toate astea pe gratis... toate astea numai pentru onoarea de a-i oferi ceva lui Alcibiade! Şi tu, o lucrătoare mizerabilă, pentru nişte afurisite de trei sute de livre, care nu fac nici cît o zecime dintr-un talant! pentru un nimic pe care ţi-l datorează domnul marchiz, elevul meu, care este, sau va fi, mai presus de Alcibiade, tu vii şi cîrîi ca o gaie! Dar, nebuno, binecuvîntează mai bine ziua cînd elevul meu a binevoit să-şi arunce ochii pe nenorocitul tău de atelier! aminteşte-ţi că cizmarul din Atena care a avut fericirea să-i facă *lui Alicibiade prima pereche de încălţări*, a cîştigat într-un an mai mulţi bani decît ai să cîştigi tu în toată viaţa ta nenorocită, auzi?

---

[*] Expresia latină, cu sensul „pe bună dreptate" (N. trad.)

Văzînd furia lunganului îmbrăcat în pătură, şi care vorbea de Alcibiade, Medeleine Landry crezu că are de-a face cu un nebun.

— Dar ce puţin ai adus costumul pe care domnul marchiz a binevoit să-l comande bărbatului tău? începu Dominique din nou. Bagă de seamă; să fie cît se poate de atent şi de îndemînatic cu costumul ăsta, căci e în joc viitorul lui de croitor; şi dacă elevul meu e mulţumit de el, e un om făcut... Să văd, unde-i costumul? şi Dominique se apropie cu gravitate de Madeleine.

Aceasta se încordă brusc, gata să-i scoată ochii aceluia pe care-l lua drept nebun.

— Dacă te-apropii de mine, îţi crăp capul cu umbrela! strigă ea.

— Dar eşti nebună, doamnă dragă... cine vrea să-ţi facă vreun rău? Deci n-ai adus costumul? zise iar Dominque, mai puţin ameninţător.

— Cum! dacă n-am adus costumul? neruşinatule! începu Madeleine din nou, pe un ton mai potolit. Sigur că nu l-am adus; şi nu din vina mea îl poartă elevul dumitale pe cel pe care idiotul de bărbatu-meu i l-a vîndut şi pentru care am venit să cer banii; căci, repet, nu ies de-aici pînă nu-mi capăt banii... Dacă nu-mi plătiţi, mai sînt, slavă Domnului, locuri pentru pungaşi la For-l'Evêque... Dacă n-are cu ce-şi cumpăra haine frumoase, ei bine! cît ar fi el de marchiz, să poarte surtuc de dimie şi să nu fure timpul şi marfa bieţilor lucrători.

În clipa aceea, pe scară se auziră paşi uşori.

— Ăsta-i domnul marchiz, strigă Domnique.

— Aha! acu' să vezi distracţie! strigă coana Madeleine.

— Doamnă dragă, zise Domnique,de data asta pe un ton rugător, cruţaţi-l: pe cuvîntul lui Dominique, o să vă primiţi banii...

— Mofturi!... Să-l văd eu acum pe marchizul ăsta de contrabandă.

În clipa aceea uşa se deschise încet şi apăru marchizul.

— N-am curaj să asist la scena asta, zise Dominique tremurînd.

Şi se încuie în cămăruţa întunecată.

CAPITOLUL III

Datornicul

La vederea marchizului, Madeleine se sculă ca un cocoş de luptă, sfredelindu-l pe tînăr cu ochii scînteindu-i de furie.

Marchizul de Létoriére avea atunci vreo douăzeci de ani. Portretele care s-au păstrat, precum şi mărturia unanimă a contemporanilor, îl reprezintă toate ca pe un prototip de farmec. La vîrsta aceea, statura lui, fină şi elegantă, semăna mai mult cu a unui Amor grec decît cu a lui Antinous*.

Toate comorile sculpturii antice nu se puteau compara, se zice, cu frumuseţea armonioasă a formelor sale. Sub învelişul acesta fermecător, natura ascunsese nişte muşchi de oţel, un curaj de leu, un spirit înalt, o inimă aleasă, un caracter generos.

Chipul său încîntător nu era de o frumuseţe severă şi masculină; dar nu-ţi puteai închipui ceva mai drăguţ... şi cuvîntul *drăguţ* era atunci cum nu se poate mai la ordinea zilei. O statură şi o forţă herculeene ar fi fost un nonsens, căci bărbaţii nu mai trebuiau să se-mbrace-n armuri. Un aer demn şi grav ar fi fost anacronic, fiindcă impozantele peruci leonine din veacul lui Ludovic al XIV-lea nu mai erau la modă.

Lui Létorière îi veneau foarte bine pudra roz, dantelele, panglicile, mătasea şi pietrele scumpe, deoarece toate trăsăturile, toate obiceiurile lui erau de-o graţie aproape feminină, foarte potrivite cu eleganţa efeminată a veşmintelor şi podoabelor bărbaţilor din timpul acela. Dacă stăpînea în cel mai înalt grad arta de-a plăcea şi de-a seduce, e din cauză că fizionomia lui încîntătoare ştia să exprime rînd pe rînd fineţe, ştrengărie, mîndrie, îndrăzneală, duioşie sau melancolie.

---

* Tînăr grec din Bitinia, foarte frumos, scalv, iar mai apoi favorit al împăratului roman Hadrian. (N. tra.).

După spusele contemporanilor săi, în special privirea şi vocea marchizului de Létorière aveau un farmec şi o putere irezistibile, pe care partizanii unei noi ştiinţe ar atribui-o fără îndoială atracţiei magnetice.

Dar, în momentul la care ne referim, marchizul nu era decît un biet adolescent şi, magnetică sau nu, forţa lui de atracţie avea să fie pusă la grea încercare de nevasta croitorului.

Cînd îşi văzu datornicul, Madeleine Landry ajunse în culmea furiei.

Ud leoarcă, Létorière avea mîinile vinete de frig şi fruntea aproape acoperită de buclele ude ale frumosului său păr castaniu pe care-l purta pe vremea aceea nepudrat.

Cînd o văzu pe Madeleine, nu-şi putu ascunde o tresărire de surpriză neplăcută; totuşi o salută politicos şi, privind-o cu ochii lui mari, negri, pe cît de trişti pe-atît de blînzi, îi spuse cu glasul său muzical şi cristalin:

— Ce doriţi de la mine, doamnă?

— Vreau să-mi plătiţi hainele pe care le aveţi în spinare, căci sînt ale mele... ale mele şi ale bărbatului meu Landry, croitorul *domnului marchiz,* răspunse Madeleine răutăcioasă, măsurîndu-şi cu obrăznicie interlocutorul din cap pînă în picioare.

Obrajii tînărului se înroşiră de ruşine, încruntă nervos din sprîncene; dar îşi stăpîni tulburarea şi răspunse blînd:

— Din nefericire, nu pot să vă plătesc încă, doamnă.

— Nu-mi puteţi plăti!... uşor de zis: numai că eu n-am ce face cu vorbele! Cînd n-ai cu ce-ţi plăti hainele, nu-ţi faci.. Nu ies de-aici pînă nu-mi daţi banii... Şi Madeleine Landry se trînti pe scaun, în timp ce Létorière rămase în picioare.

— Ascultaţi-mă, doamnă... Peste o lună am garanţia că vă pot plăti, vă dau cuvîntul meu de gentilom... Aveţi numai bunătatea de a-mi acorda o amînare... vă rog...

Cuvintele „vă rog“ le pronunţă cu un glas atît de înduioşător, încît Madeleine, impresionată deja de sărăcia lucie pe care tînărul părea s-o îndure cu atîta curaj, se temu să nu se lase îmblînzită. Voi să-şi „taie punţile“ şi răspunse la rugămintea datornicului cu o insultă grosolană:

— Bună garanţie cuvîntul dumneavoastră de gentilom, n-am ce zice!... Ce vreţi să fac cu el?

— Doamnă! strigă marchizul; apoi, înfrînîndu-se, spuse cu un glas îndurerat şi mîndru:

— Doamnă, e o cruzime din partea dumneavoastră să-mi vorbiţi astfel... Sînteţi femeie, vă datorez bani... Sînt la mine acasă... Ce vă pot răspunde? Nu încercaţi să-mi îngreunaţi situaţia, pe care şi-aşa vă doresc să n-ajungeţi s-o cunoaşteţi vreodată.

— Dar peste o lună n-o să aveţi mai mulţi bani decît acuma, zise Madeleine cu duritate. Îmi spuneţi poveşti!

— Dacă peste o lună unchiul meu, abatele du Vighan, căruia vreau să mă adresez, nu se va fi întors încă din Hanovra, atunci mă angajez soldat, iar preţul înrolării mele vă va fi dat dumneavoastră... Vedeţi, doamnă, pot să vă dau cuvîntul meu de gentilom că vă veţi primi banii.

Marchizul vorbea de această hotărîre desperată cu atîta demnitate, pe un ton atît de sincer, încît Madeleine, mişcată, se căi că mersese prea departe şi zise:

— Eu nu vreau să vă forţez să vă angajaţi soldat; dar, în sfîrşit, vreau banii: a trecut destulă vreme de cînd mi-i datoraţi... Vindeţi ceva... atunci...

— Să vînd ceva de-aici, doamnă?... şi tînărul îi arătă, cu o privire de om distrus, camera sărăcăcioasă, rece şi goală.

La acest gest semnificativ, Madeleine lăsă ochii în jos şi simţi cum i se strînge inima; totuşi adăugă, bîlbîindu-se şi arătînd spre cele două rame aurite:

— Dar tablourile astea?

— Tablourile astea? marchizul spuse pe un ton nobil şi grav: asta-i tot ce mi-a rămas de la tata... de la mama... Doamnă, sînt portretele lor, şi e prima dată cînd ei îşi văd fiul roşind pentru faptul că e sărac.

La aceste din urmă cuvinte, Madeleine îşi compară propria casă, unde cel puţin domnea bunăstarea, cu camera aceea îngheţată, jalnic adăpost al unui gentilom (pe vremea aceea lumea mai credea în gentilomi); simţi cum furia i se preschimbă aproape în milă, mai ales cînd îşi dădu seama că tînărul marchiz tremură de frig în hainele ude.

La firile violente, contrastele se ating; de cînd plecase de acasă, coana Landry fusese tot timpul într-o stare de iritare vecină cu isteria; acest paroxism nu putea să dureze: ca toate sentimentele exagerate, furia îi căzu, ca să zicem aşa, baltă, la primul gînd ieşit din inima ei care era în fond bună.

Marchizul era atît de frumos, îi răspunsese la injurii atît de demn, de trist şi de calm, părea să sufere grozav de frig, el, care fusese, fără îndoială, crescut în lux, încît femeia, simţind de altfel atracţia irezistibilă a acestui personaj ieşit din comun, trecu aproape dintr-o dată de la insultă la respect, de la duritate la compătimire: îşi aranjă grăbită capişonul, bolborosi cîteva cuvinte ininteligibile şi dispăru, spre nemăsurata mirare a marchizului.

— A plecat harpia aia mizerabilă? Iartă-mă! dar am fugit ca un laş din faţa duşmanului...

— Erai acasă, bunul meu Dominique? Ei bine! ai auzit: Doamne... Doamne... cîtă umilinţă! Să trec în ochii femeii ăsteia drept un om de rea credinţă! Ah! e oribil! Dominique, m-am hotărît; dacă nu vine unchiul, mă fac soldat. O să-mi plătesc datoria aia blestemată din preţul înrolării; aşa, cel puţin, n-o să mai fiu nevoit să roşesc.

— Să te înrolezi! Să renunţi la toate speranţele!

— Speranţele sînt nebuneşti. Am fost şi azi la palat. Nu e nici o nădejde. Ca să continui procesul împotriva prinţilor germani sau a intendenţei din Xaintonge, ar trebui să depun la procuratură mai mulţi bani decît o să am eu vreodată: renunţ. Dar uite, Dominique, nu mă simt bine, mi-e frig.

Şi marchizul se aşeză tremurînd pe marginea patului.

— Bietul copil! cred şi eu, zise profesorul cu un suspin îndurerat. Să umbli prin ploaia asta îngheţată, să vii acasă fără să găseşti o scînteie de foc şi să fii întîmpinat de ocările vrăjitoarei ăleia pe care tare-aş vrea s-o pun în cămin în loc de butuci; căci, vai! în ce priveşte lemnul, martor mi-e Dumnezeu că eu...

— Destul, bunul meu Dominique, zise Létorière acoperindu-i gura cu palma. N-ai făcut şi-aşa prea mult pentru mine? Nu ţi-ai părăsit bunăstarea?

— Dar Socrate? Înţeleptul acela, marele filosof n-a părăsit totul... ca să-l urmeze pe Alcibiade!!! Numai că, la Atena nefiind aşa de frig ca la Paris... Socrate n-avea parte de durerea de a-şi vedea elevul cu dinţii clănţănind de frig; dar, crede-mă... culcă-te... scoate-ţi hainele astea ude, o să-ţi fie mai cald în pat.

— Ai dreptate, Dominique, căci nu ştiu, zău, dar parc-aş avea febră.

— Ei, asta ar mai lipsi, să te văd bolnav!

Apoi, întorcîndu-se mînios, Dominique strigă, arătînd cu pumnul spre uşa pe unde ieşise Madeleine:

— Numai tu, vrăjitoare blestemată, l-ai adus pe nefericitul meu elev în starea asta, tu, cu ţipetele tale nesocotite! Acuma îmi pare rău că nu te-am dat pe uş-afară.

În toiul strigătelor lui Dominique, uşa se deschise şi profesorul văzu cu mirare intrînd un comisionar încărcat cu două sarcini uriaşe de crengi şi cu cîteva legături de curmeie de viţă.

— Te-nşeli, băiete, lemnele astea nu-s pentru noi, zise Dominique suspinînd.

— Nu locuieşte aici domnul marchiz de Létorière?

— Ba da.

— Ei bine! Lemnele sînt pentru dumneavoastră. Doamna cea grasă cu capişon maro a zis că se întoarce cu jăratic şi cu tot ce-i trebuie ca să-i facă domnului marchiz un lapte de pasăre.

— Doamna cea grasă cu capişon maro? întrebă Dominique uluit.

— Da, domnule burghez, cea care mi-a plătit lemnele.

— Care-a plătit lemnele! îl auzi, bunul meu elev? O să ai foc, strigă vesel Dominique întorcîndu-se spre Létorière care, apucat aproape din senin de un acces violent de febră, se băgase în pat.

Din fericire, coana Landry veni ea însăşi ca să explice, cu un aer ruşinat, enigma. Buna gospodină ducea într-o mînă o cafetieră plină cu apă clocotită şi în cealaltă cîţiva cărbuni aprinşi pe un făraş.

După ce comisionarul ieşi, coana Landry strigă, văzînd paloarea marchizului:

— Bietul gentilom, precis că are febră! L-a prins frigul; şi mie nu mi-a fost ruşine să-l ţin de vorbă cînd el dîrdîia... Hai, hai, nu staţi acolo şi vă uitaţi la mine ca la o statuie de ceară, dragă domnule. Puneţi lemnele în cămin şi aprindeţi focul, pînă sparg eu ouăle ca să fac laptele de pasăre. Aveţi măcar o cană curată?

Apoi, întorcîndu-se spre pat, îi atinse cuvertura subţire;

— Dar, Doamne sfinte, domnul marchiz nu e învelit ca lumea, aduceţi-i vreo două-trei pături calde. Şi capul, e prea jos: i-ar trebui o pernă. Aduceţi una. Şi perdele! Cum de patul n-are perdele? Şi nici ferestrele?... vedeţi doar că lumina îi face domnului marchiz rău la ochi. Da' duceţi-vă odată; nu pot să fac totul singură.

Cinstitul profesor, căruia îi erau adresate aceste comenzi diverse şi precipitate, stătea prostit în faţa coanei Madeleine, căutînd să înţeleagă cauzele neaşteptatului ei reviriment. Deodată strigă, vorbindu-şi sie însuşi:

— Farmecul lui! Nu-ncape nici o îndoială, e acţiunea farmecului său natutral; a sedus-o pe croitoreasă, aşa cum Alcibiade a sedus-o pe Timeea, soţia lui Agis, regele Lacedemoniei, şi încă fără să încalce virtutea, ceea ce e şi mai frumos şi mai vrednic de preţuire! Dragă doamnă, vă mărturisesc că din nefericire, n-avem nici perne, nici perdele, nici pături, zise trist Dominique.

— Ce sărăcie! zise încet Madeleine, mişcată. Apoi, văzîndu-l pe profesor drapat în toga lui, strigă:

— Da' pînă o să aranjăm patul mai bine, daţi-mi pătura asta, în loc să vă înfăşuraţi în ea ca la carnaval: nu vă e ruşine, la vîrsta dumneavoastră.

Şi gospodina trase zdravăn de poala togii improvizate a lui Dominique. Dar acesta, ţinînd cu putere de veşmînt, strigă:

— Bună doamnă, ascultaţi-mă... Lăsaţi-mă... Nu trageţi aşa tare... e vorba de buna cuviinţă... Pot să vă spun asta... dumneavoastră, care aveţi o vîrstă respectabilă şi în plus, sînteţi nevastă de croitor... Şi Dominique zise încet: turul pantalonilor cum ziceau părinţii noştri, fiind absolut scos din uz... şi neavînd halat de casă, sînt obligat să folosesc soiul ăsta de haină romană în loc de o îmbrăcăminte mai comodă.

— Se poate aşa ceva? zise Madeleine, dînd drumul păturii. Dacă-i pe-aşa, vi-l trimit în seara asta pe Landry. Apoi zise încet, aţîţînd focul strălucitor care-şi răspîndea lumina voioasă în camera sărăcăcioasă: domnul marchiz doarme?... Dacă nu doarme daţi-i să bea asta.

Şi-i dădu o ceaşcă plină cu o băutură caldă.

Dominique se apropie în vîrful picioarelor de pat.

— Cum te simţi? îşi întrebă elevul.

— Mi-e frig... mă doare capul... răspunse acesta cu glas stins. Dar ce-i cu focul ăsta?... Cum de avem foc?

— Avem foc fiindcă eşti *fermecător*... Femeia aceea cumsecade l-a făcut; uite şi o băutură excelentă... fierbinte, pe care o s-o bei: tot ea ţi-a pregătit-o. Curaj... curaj!... Uite în sfîrşit şi steaua dumitale norocoasă cum răsare sub înfăţişarea respectabilă a coanei Landry.

Suferind de o migrenă teribilă, marchizul nu pricepu mare lucru din ce-i zicea Dominique, şi mai ales despre ce răsărit de stea e vorba; totuşi luă ceaşca, bău şi căzu într-un somn adînc. Atunci, femeia cea cumsecade se apropie de pat ţinîndu-şi răsuflarea, băgă marginea cearşafului sub saltea cu o grijă maternă şi se întoarse lîngă Dominique.

— Trebuie să fiţi generos şi să mă iertaţi, domnule, îi zise ea; adineauri am fost grosolană cu domnul marchiz; dar, vedeţi dumneavoastră, mă enervase bărbatu-meu; trebuie să vă mai spun că nu-l văzusem niciodată pe bietul gentilom! aşa de tînăr, aşa de drăgălaş, şi pe deasupra orfan de tată şi de mamă.. şi-apoi, un nobil ca el să n-aibă foc în toiul iernii, cînd nişte meşteşugari ca noi au întotdeauna o sobă fierbinte... Zău, bunul meu domn, toată viaţa o să-mi pară rău c-am îndrăznit să-i vorbesc obraznic domnului marchiz, dar cel puţin fiţi siguri că, atîta timp cît Madeleine Landry va trăi, va fi umila lui servitoare.. În sfîrşit, domnule, (şi buna femeie lăsă ochii în jos scoţînd din buzunar o pungă), venind aici am luat o hîrtie de trei sute de livre, uite că domnul marchiz a căzut la pat, poate o să aibă nevoie de ceva, de doctor; lui n-aş fi îndrăznit niciodată să i-o dau, dar cu dumneavoastră am mai mult curaj... Luaţi-o, domnule, o să v-o trecem în cont, şi uitaţi cuvintele urîte pe care vi le-am spus...

— Cît despre asta, sîntem chit, dragă doamnă, dumneavoastră m-aţi făcut bufniţă, eu v-am făcut gaie, să nu mai vorbim de asta; dar în ce priveşte împrumutul, trebuie să vă previn că domnul abate du Vighan, unchiul elevului meu, poate să-şi amîne întoarcerea, şi că ne va fi poate încă multă vreme imposibil să vă restituim ceea ce ne oferiţi, e adevărat, cu generozitate; dar, după scena din dimineaţa asta, mă pot teme...

— Nu mai pomeniţi de asta, că mor de ruşine, pe cuvîntul meu de femeie cinstită. O să mi-i dea domnul marchiz cînd o să poată; mulţumim lui Dumnezeu! nu murim noi fără ăştia şaizeci de pistoli.

— Atunci iau datoria asupra mea, bună doamnă; de altfel, o să vă plătesc din renta mea de pe semestrul viitor.

— Minunat! acum mi se pare că obrăznicia mea e pe jumătate iertată. Ei, domnule, mă duc acasă să aduc ce-i trebuie domnului marchiz, şi-o să vin în fiecare zi, dacă-mi daţi voie, să-l îngrijesc; căci nu vreau să vă jignesc, domnule, dar bărbaţii nu se pricep deloc să îngrijească bolnavii.

Şi Madeleine îl lăsă pe Dominique lîngă patul elevului său, cu un foc bun, bucurie pe care bătrînul n-o mai avusese de multă vreme.

CAPITOLUL IV

Mistere

Boala domnului de Létorière se apropia de sfîrşit, era aproape convalescent, mulţumită îngrijirilor aisidue ale coanei Madeleine, ale croitorului şi ale ucenicului Kraft. Toţi se întrecuseră în devotament cu bunul Dominique. Marchizul arătase atîta recunoştinţă afectuoasă acestor mişcătoare dovezi de simpatie, prin delicateţea şi bunătatea inimii lui părea într-atîta să le merite, încît Landry şi nevastă-sa se simţeau din ce în ce mai legaţi de *drăgălaşul lor senior,* cum îi spuneau ei tînărului.

Se apropia primăvara; într-o zi, Dominique, care se dusese la Palatul de Justiţie ca să încerce să-l convingă pe un procuror să continue unul din procesele lui Létorière, se întoarse cu o figură deopotrivă încîntată şi mirată; ucenicul Kraft venea în urma lui cărînd un coş imens, plin cu fructele şi florile cele mai rare. Pe o hîrtiuţă, prinsă cu un ac de un ananas uriaş, se vedeau cuvintele: *Domnului marchiz de Létorière.*

După ce admiră încîntătorul cadou cu o curiozitate copilărească şi se gîndi în van de unde ar putea veni, căci coşul fusese lăsat la portar de un necunoscut, marchizul înlocui adresa, cadoului cu o alta: *Bunilor mei prieteni, Landry şi nevasta lui* şi-l însărcină pe Kraft să ducă din partea lui florile şi fructele la meşerul Landry.

— Spune-le că nu ştiu de unde vine darul ăsta, dar e primul şi singurul lucru pe care li-l pot oferi şi li-l trimit ca dovadă a recunoştinţei mele veşnice.

Cîteva zile mai tîrziu, altă surpriză: într-o splendidă casetă de corespondenţă, pe care-o lăsase la portar un băiat de la magazinul lui Bordier, celebrul ebenist, marchizul găsi următorul bilet:

„Inima dumneavoastră nu ne dezminte aşteptările. E bine. Trimiteţi cele două scrisori la adresele lor“.

Într-unul din compartimentele casetei, Létorière găsi două scrisori sigilate. Pe una scria:

Domnului Landry, croitor, la Foarfeca de aur

Pe cealaltă: *Domnului Buston, procuror la Chatelet.*

Acesta din urmă, om al legii însărcinat cu procesele marchizului, nu voise pînă atunci să întreprindă nici un demers, de teamă că nu-i vor fi rambursate cheltuielile.

Létorière şi Dominique se priviră năuci:

— Ce-ţi spuneam eu, strigă fostul profesor, acuma mă crezi? te mai îndoieşti de destinul dumitale? Cînd îţi spuneam că n-ai de ce-l invidia pe fiul lui Clinias!

Uluit de această întîmplare, ale cărei urmări nu le întrevedea încă, marchizul îl rugă pe Dominique, să ducă scrisoarea la procuror şi o trimise pe cea a meşterului Landry cu portarul. După un ceas croitorul, Madeleine şi ucenicul erau la picioarele tînărului gentilom.

— Mulţumită dumneavoastră, domnnule marchiz, îl am client pe monseniorul duce de Bourbon! strigă Landry. E un beneficiu clar şi net de şase mii de livre pe an! Iată-mă bogat pe viaţă!

— Mulţumită dumneavoastră, domnule marchiz, vecinul nostru Mathurin, care ne fura toţi clienţii, o să crape de ciudă, zise Madeleine.

— Mulţumită dumneavoastră, domnule marchiz, coana Madeleine n-o să mă mai plesnească de supărare că ne părăsesc clienţii, zise Martin Kraft.

— Prieteni, răspunse Létorière, sînt încîntat de fericirea voastră; dar vă jur că, din nefericire, sînt străin de ea.

— Ah! domnule marchiz, de ce vorbiţi aşa? strigă Madeleine mustrătoare şi, scoţînd din buzunar preţioasa misivă, citi: „Meşterul Landry este anunţat că, la recomandarea expresă a domnului marchiz de Létorière, Alteţa Sa Serenisimă monseniorul duce de Bourbon binevoieşte să-l numească în funcţia de croitor *personal* şi al casei sale". Vedeţi, domnule marchiz! reluă Madeleine. Şi, privindu-l pe Létorière cu ochii scăldaţi în lacrimi de bucurie, adăugă: Slujba asta ne face bogaţi pe viaţă... Ei bine! pe cuvîntul meu de femeie cinstită, coşul cu flori şi biletul pe care domnul marchiz a avut bunătatea să ni-l trimită ieri ne-a făcut parcă şi mai mare plăcere.

— Şi aveţi dreptate, prieteni, zise Létorière; căci ieri vă trimiteam eu însumi darul acela, care nu ştiu de unde vine. Dar azi nu ştiam ce conţine scrisoarea, e o taină pe care n-o pot pătrunde.

În acest moment intră Dominique, foarte tulburat; urcase cele cinci etaje atît de repede că abia mai putea să vorbească; singurele cuvinte pe care le putea scoate, cu o voce întretăiată, erau: Bogat... bogat... procurorul... proces... Vă spuneam eu! Şi, în loc de vreun discurs, se aruncă în braţele elevului său.

— Dominique, revino-ţi, îi zise marchizul. Spune-mi şi mie ce veste te-a tulburat aşa.

— Ah, pe toţi sfinţii! e bună, într-adevăr, vestea asta, zise fostul profesor gîfîind încă. Închipuie-ţi, deci, că mă duc la Buston... la pasărea aia de pradă... procurorul dumitale... Cînd mă văd secretarii intrînd în birou, încep iar cu glumele indecente pe care au obiceiul să le facă pe seama mea... îi dispreţuiesc socratic şi întreb de maestrul Buston. Ca de obicei, haimanalele alea neruşinate îmi răspund în cor, pe mai multe voci: Nu-i aici! nu-i aici! În toiul hărmălaiei ăleia infernale, mă apropii de secretarul principal şi-i arăt scrisoarea... Ah! dacă i-ai fi văzut mutra! strigă Dominique, izbucnind în rîs şi bătîndu-se peste coapse.

— Ei bine! ei bine! hai odată, strigă marchizul.

— Ei bine, secretarul principal deschisese deja gura ca să- şi dea drumul la veselia lui neruşinată; dar, de cum a recunoscut scrisul de pe plic, a devenit serios ca un măgar cînd îl ţesăli, şi-a redus colegii la tăcere, s-a ridicat şi mi-a zis respectuos: „Am onoarea să-l conduc pe domnul Dominique la şef". Intru la procuror, pînă atunci ba invizibil, ba insolent. Altă scenă! vulturul se preface-n turturea şi, după ce citeşte scrisoarea îmi gînguteşte: „— Nu m-am îndoit niciodată de şansele procesului intentat de domnul marchiz intendenţei din Xaintonge cu privire la pădurile din Brion... Această scrisoare elimină toate piedicile din calea continuării acestei afaceri, de care mă voi ocupa mai întîi, pînă cînd va fi pus la punct dosarul procesului celui mare, intentat prinţilor germani. De altfel, am atîta încredere în justeţea cauzei domnului marchiz încît mă ofer, domnule, să-i deschid un credit de douăzeci de mii de livre... această sumă nefiind nici a cincea parte din ceea ce va primi, fără îndoială, ca drepturi de la intendenţa din Xaintonge".

— Dar e un vis!... un vis!... zise marchizul, ducîndu-şi mîinile la frunte.

— Ca să fiu cinstit, şi mie mi s-a părut la fel, continuă Dominique; şi, ca să mă asigur că ceea ce văd e adevărat, am acceptat oferta maestrului Buston, ca împuternicit al dumitale.

— Şi?... strigă Létorière.

— Şi, zise Dominique dîndu-i marchizului un portofel, pe baza unei simple chitanţe semnate de mine, mi-a dat aceste douăzeci de mii de livre, în bonuri la vedere..

Mirarea şi bucuria actorilor acestei scene erau imposibil de zugrăvit.

După nenumărate mulţumiri şi binecuvîntări, croitorul, Madeleine şi ucenicul plecară.

Rămas singur cu Dominique, marchizul făcu zadarnic tot felul de presupuneri pentru a ghici de unde-i vine misterioasa protecţie. Bordier, ebenistul, nu putu da nici o lămurire cu privire la cumpărătorul casetei. Procurorul păstră o tăcere încăpăţînată în legătură cu conţinutul şi autorul scrisorii care produsese o asemenea schimbare în vederile lui asupra procesului marchizului. Mai tîrziu, intendentul domnului duce de Bourbon răspunse că

Alteţa Sa ordonase personal numirea meşterului Landry în calitate de croitor al casei sale.

Cînd marchizul se restabili complet, se mută împreună cu Dominique într-un mic apartament din foburgul Saint-Germain. Pe bunul Jérôme Sicard, birjarul care-l dusese gratis, numai fiindcă semăna cu un înger, îl luă valet, spre marea bucurie a acestuia. Asta fusese singura recompensă pe care o ceruse cînd marchizul îl întrebase cum poate să-şi plătească datoria. E inutil să mai spunem că Sicard, meşterul Landry şi nevastă-sa au fost răsplătiţi cu generozitate şi delicateţe pentru bunătatea lor.

Ciudat lucru! nici una din faptele nobile ale marchizului nu rămînea necunoscută misteriosului său protector. Sosea prin poştă cîte un bileţel care conţinea cuvintele: „E bine... continuaţi, veghem asupra dumneavoastră..."

În alte rînduri i se dădeau sfaturi pline de înţelepciune; era rugat să se bucure de plăcerile pe care viaţa şi vîrsta lui i le ofereau, dar să-şi păstreze mereu caracterul cinstit şi drept; căci avea nevoie de el în viitor.

Altă dată Létorière era rugat să facă exerciţiile academice fireşti pentru un gentilom. Urmă acest sfat şi, în curînd, stăpînea excelent scrima, călăria şi toate jocurile care cer supleţe şi uşurinţă.

Cîteodată aceste scrisori, care dezvăluiau o afecţiune crescîndă şi chibzuită, îi parveneau marchizului prin mijloace fermecătoare şi neaşteptate. Într-o superbă vază de Sèvres plină cu flori, pe care un necunoscut o lăsa la poartă. Sau într-o punguţă de satin, frumos brodată cu blazonul şi monograma lui, pe care-o găsea în fundul buzunarului cînd se întorcea de la o partidă *de jeu de paume*[*].

Corespondenţa aceasta ciudată dura de vreun an, cînd Létorière cîştigă procesul împotriva intendenţei din Xaintonge.

A doua zi după pronunţarea sentinţei, un rîndaş îmbrăcat în livreaua marchizului aduse doi splendizi cai pursînge englezi, care începuseră să fie la modă. Acest nou cadou era însoţit de următoarea scrisoare:

„Aţi cîştigat procesul, acum puteţi duce viaţa pe care un gentilom de rangul dumneavoastră se cuvine s-o ducă. Mergeţi la genealogistul Cherin; el vă va redacta titlurile de nobleţe, depuneţi-le la cancelaria regală; ca să puteţi fi prezentat regelui şi să aveţi intrare la curte. Veţi avea fără îndoială onoarea de a participa la vînătorile Maiestăţii Sale. Caii aceştia vă vor fi de folos... Sîntem mulţumiţi de dumneavoastră".

---

[*] Joc cu mingea considerat unul din strămoşii tenisului (N. trad.)

La toate întrebările puse de Létorière, rîndaşul nu răspunse decît că un necunoscut cumpărase caii de la Gabart, un negustor renumit în epocă, spunînd că harnaşamentul va fi adus mai tîrziu. Cît despre necunoscut, era un bărbat îmbrăcat în negru, destul de gras şi în vîrstă de vreo cincizeci de ani.

La cîtva timp după această nouă surpriză, marchizul primi următorul bilet:

„Mergeţi în seara aceasta la Balul Operei; aşteptaţi în colţul regelui, între miezul nopţii şi ora unu; îmbrăcaţi-vă într-un domino negru, cu o fundă albastru cu alb".

Létorière nu fusese în viaţa lui la Balul Operei. Fără să ducă o existenţă de pustnic, îşi folosise pînă atunci timpul pentru exerciţii academice, plimbări cu Dominique, lungi lecturi din poeţi greci şi latini şi pentru a merge la Comedia Franceză.

Cu toate că Dominique nu era un mare cunoscător al sufletului omenesc, cîteodată era îngrijorat să-şi vadă elevul rămînînd aşa de calm la vîrsta la care pasiunile se dezlănţuie de obicei atît de violent; la un moment dat, se gîndise că misteriosul protector al marchizului e o femeie, dar nu-i împărtăşise lui Létorière bănuiala.

Cînd acesta îl anunţă pe Dominique că se duce la Balul Operei, fostului profesor îi veni ideea să-şi însoţească elevul. Létorière se bucură mult şi plecă împreună cu Dominique.

Odată intraţi în vîrtej, celor doi prieteni, dezorientaţi ca nişte provinciali, le veni foarte greu să găsească colţul regelui şi deveniră ţinta glumelor proaste ale petrecăreţilor; marchizul avea o talie atît de fină, o ţinută atît de elegantă, picioare şi mîini atît de frumoase, încît era luat drept femeie, în timp ce Dominique, înalt, osos, stîngaci şi împiedicat trecea drept bărbatu-său.

Létorière se înroşise de enervare sub mască şi a fost nevoie de toată autoritatea şi de toate rugăminţile lui Dominique ca să nu izbucnească.

În sfîrşit, două dominouri se apropiară de ei.

Cel mai înalt îl luă pe Dominique de braţ, îndepărtîndu-l, în timp ce cel mai scund venind lîngă Létorière, îi spuse la ureche:„Continuaţi... sîntem mulţumiţi... Poftim.... şi speraţi".

Marchizul simţi o cutiuţă în palmă şi, înainte de a putea scoate vreo vorbă sau face vreo mişcare, dominoul se pierdu în mulţime.

Létoriè era vrăjit. Vocea care-i şoptise la ureche acele cuvinte pe care protectorul lui necunoscut i le scrisese de atîtea ori, era o voce de femeie, nespus de dulce; i se păruse, de asemenea, că zăreşte prin mătasea măştii doi ochi albaştri, mari.

Nebun de bucurie, simţind cum i se trezesc în inimă mii de emoţii necunoscute, marchizul uită complet de Dominique şi-i veni ideea nebunească de a căuta dominoul, crezînd c-o să poată recunoaşte dintr-o mie ochii mari şi albaştri care îl priviseră cu atîta tandreţe. Pe la cinci dimineaţa înţelese în sfîrşit zădărnicia căutărilor lui şi se întoarse acasă nerăbdător să afle ce conţine cutia.

Era în ea un inel dintr-acelea cu montură mare, foarte la modă pe atunci; era înconjurat de diamante; pe email era pictat cu admirabilă delicateţe un fermecător ochi albastru în mijlocul unui nor, ochi în a cărui expresie Létorière recunoscu imediat privirea tandră şi blîndă a dominoului de la bal. Pe montură erau scrise cu caractere minuscule, îm relief, următoarele cuvinte: „Te urmăreşte pretutindeni“.

Scrisoarea suna astfel: „Aveţi douăzeci de ani, sînteţi tînăr, frumos, spiritual şi fermecător; aveţi destui bani, ca să fiţi risipitor. Vă ţineţi viitorul în mîini... vrem să vedem dacă sfaturile primite în ultimul an vor da cuvenitele roade. Nu veţi mai primi scrisori... puteţi face tot ce doriţi, dar veţi fi urmărit pretutindeni. Peste patru ani, în ziua aceasta, veţi primi o scrisoare, indiferent dacă purtarea dumneavoastră va corespunde sau nu aşteptărilor noastre. Pînă atunci curaj, speranţă şi perseverenţă“.

Timp de o lună, marchizul aproape că înnebuni de curiozitate. Umbla ca un nebun prin locurile de promenadă, cercetînd neliniştit toţi ochii albaştri pe care-i întîlnea şi comparîndu-i cu inelul. Mulţi ochi albaştri s-au plecat atunci timizi în faţa privirii sale arzătoare şi neliniştite, alţii i-au răspuns languroşi, alţii mînioşi, dar el nu descoperi nimic.

Îşi aminti că i se ordonase să-şi depună titlurile la cancelaria regală, ca să fie primit la curte; îndeplini formalităţile necesare şi aşteptă întoarcerea unei rude îndepărtate, contele d'Appreville, pentru a avea onoarea de a-i fi prezentat regelui Ludovic al XV-lea.

CAPITOLUL V

Călăreţul

Într-o zi marchizul se plimba pe malul marelui canal din Versailles, visînd trist şi crezîndu-se abandonat de misterioasa lui protectoare. Venea de la manej şi costumul de călărie îi punea minunat în valoare talia elegantă. Era o haină verde cu galoane de aur, pantaloni stacojii, vestă la fel şi cizme înalte de marochin negru, lucioase, care contrastau cu genuncherele de batist fin. La cîţiva paşi de el, Létorière văzu un călăreţ destul de vîrstnic care, în ciuda tuturor sforţărilor, nu-şi putea convinge calul să treacă pe lîngă un piedestal de marmură.

La această încleştare asistau doi bărbaţi: unul din ei, în vîrstă de cincizeci-şaizeci de ani, îmbrăcat într-un costum de tafta gris-perle, cu fireturi de mătase de aceeaşi culoare, avea o faţă frumoasă, nobilă şi binevoitoare; ţinea de braţ un alt bărbat, mai în vîrstă, destul de scund, uşor adus de spate, îmbrăcat într-un costum superb după moda Regenţei şi al cărui chip palid era brăzdat de riduri adînci.

Gentilomul îmbrăcat mai simplu îi spuse celuilalt, arătîndu-i-l pe Létorière:

— Ce chip fermecător!... ce ţinută frumoasă!... N-am văzut niciodată ceva mai încîntător... Dar dumneata, mareşale?

— Hm... hm... zise acesta din urmă tuşind sec. Don'şoru' ăla? arată destul de bine... da' pare cam stîngaci, ca un ministrat, răspunse ducele de Richelieu, care păstrase exprimarea vulgară folosită altădată de şmecherii de pe vremea Regenţei.

— Cine, obrazul ăsta drăgălaş? Poate să le dea apă sfinţită unor sfinţi ca dumneata? zise celălalt zîmbind maliţios.

Calul se încăpăţîna în continuare; călăreţul, săturîndu-se să-l ia cu blîndeţe, se folosea rînd pe rînd de cravaşă şi de pinteni, dar nu scotea de la el decît zvîrlituri din copite şi salturi grozave.

Încet-încet, domnul de Richelieu şi însoţitorul său se apropiară de marchiz. Văzînd nişte persoane de vîrstă venerabilă îndreptîndu-se spre el, Létorière salută respectuos.

— Ei bine! tinere... cine o să aibă ultimul cuvînt în discuţia asta, omul sau calul? zise prietenul domnului de Richelieu.

— Zău că nu prea ştiu, domnule! Călăreţul argumentează cu lovituri de cravaşă, calul răspunse cu zvîrlituri din copite. Conversaţia asta poate să mai dureze mult.

Răspunsul acesta, dat fără prea mult aplomb, dar cu veselia încrezătoare a tinereţii, îl făcu pe cel ce întrebase să zîmbească.

— S-ar părea că vă pricepeţi, tinere domn... Tare mi-ar plăcea să vă văd... în locul acestui călăreţ... Nu ştiţi că animalul acesta e o iapă ucraineană?... Vine din Germania, e un adevărat demon... nici la Guérinière măcar nu i-a putut veni de hac.

— Dac-aş fi în locul acestui călăreţ, domnule, poate că n-aş fi mai îndemînatic, dar poate c-aş fi mai norocos, zise marchizul hotărît.

— Adevărat? Ei bine! vreţi să încercaţi? Vreţi s-o încălecaţi pe Barbara?

— Iapa asta e atît de frumoasă... atît de mîndră... cu toată sălbăticia ei... încît accept din toată inima, domnule; de altfel, iarba e aşa de verde, că nu-ţi poţi dori un covor mai bun pentru căzături, răspunse vesel Létorière.

— Mi-e grozav de frică să nu-şi rupă gîtul, îi zise în şoaptă domnului de Richelieu însoţitorul său.

— Cu o mutrişoară ca asta, aşa de veselă şi de şmecheră, nu te temi nici de cai, nici de bărbaţi, nici de femei... şi de cazi... nu cazi niciodată singur... mi-am schimbat părerea despre el, pare foarte dezgheţat.

— Hei! Saint-Clair, zise celălalt către călăreţ, nu te mai încăpăţîna; dă-te jos de pe cal... Acest tînăr gentilom are nevoie de o lecţie şi tu o să i-o dai, adăugă el rîzînd.

Saint-Clair ascultă de ordin şi coborî de pe cal.

Létorière, cam surprins de ultimele cuvinte ale necunoscutului, îi răspunse respectuos, dar ferm:

— O să primesc întotdeauna cu plăcere lecţiile pe care-o să le cer sau pe care-o să le merit, domnule; dar acum nu cred să mă aflu în nici una din aceste situaţii...

Necunoscutul şi domnul de Richelieu se priviră abia ţinîndu-se să nu rîdă cu gura pînă la urechi.

— Atenţie, zise încet mareşalul, pare tare bătăios.

— Să vezi că mă provoacă la duel, şi asta în faţa dumitale, decanul mareşalilor Franţei, preşedintele tribunalului onoarei, zise celălalt; şi adăugă, privindu-l foarte sobru pe marchiz:

— Sînteţi cam obraznic, tinere domn!

— Martor mi-e Dumnezeu că sînt aşa cum trebuie, domnule! strigă Létorière proţăpindu-se hotărît pe călcîie.

În faţa acestei înfruntări, domnul de Richelieu şi necunoscutul izbucniră în rîs, iar marchizul începea să se înfurie rău de tot, cînd

Saint-Clair, care coborîse destul de greu de pe cal, se apropie cu pălăria în mînă şi-i spuse gentilomului îmbrăcat în gri:

— Sire, nu-i nimic de făcut cu iapa asta.

— Regele!... strigă marchizul ruşinat, şi puse un genunchi în pămînt, lăsînd capul în jos cu pocăinţă.

— Pe Sfîntul Ludovic, tinere prieten, zise Ludovic al XV-lea zîmbind, adineauri voiai să ne aminteşti că toţi gentilomii sînt egalii noştri, şi că pe vremuri un cavaler putea să-şi încrucişeze lancea cu un suveran.

— Ah!... sire, iertare... iertare...

— Haide... ridică-te, curajosule...

Şi, printr-o mişcare plină de graţie maiestuoasă pe care acest rege, cel mai binevoitor şi mai spiritual dintre regi, o punea în cele mai mărunte gesturi, atinse cu vîrful degetului obrazul lui Létorière care, rămas în genunchi, sărută frumoasa mînă a regelui cu o veneraţie profundă...

Létorière se ridică cu fruntea plină de o roşeaţă fermecătoare, cu frumoşii-i ochi negri plini de lacrimi, într-atît era de mişcat de nemaipomenita bunătate a regelui.

Emoţia aceasta atît de pură, de tînără, de naivă, îl surprinse şi-l încîntă pe Ludovic. Nici cea mai meşteşugită măgulire nu i-ar fi putut provoca această dublă impresie.

— Cum te numeşti, copilul meu? îl întrebă el pe marchiz, privindu-l cu simpatie.

— Charles-Louis du Vighan, marchiz de Létorière... sire.

— Eşti din Xaintonge, zise regele, care cunoştea de minune genealogia nobililor săi. Dar ţi-ai depus titlurile, adăugă el, trebuia să-mi fii prezentat... de ce n-ai fost încă?

— Sire, aştept întoarcerea domnului conte d'Appreville, ruda mea... pentru a avea această onoare...

— Mareşale de Richelieu, vrei dumneata să-i fii naş? îi spuse regele ducelui, care răspunse cu o înclinare respectuoasă.

— Ah!... zise regele, să nu uit... copilul meu, aproape că l-ai criticat pe Saint-Clair... îi datorezi o reparaţie... Mai ai curaj s-o înfrunţi pe Barabara? şi regele îi arătă iapa care, ţinută de dîrlogi, tropăia şi se cabra, cu toate mîngîierile şi ameninţările maestrului de călărie. Nu te temi de focoasa asta.

— Nu mă tem decît de un lucru, sire, şi anume să nu mă arăt demn de deosebita favoare cu care regele binevoieşte să mă onoreze ordonîndu-mi să încalec în faţa sa.

— Dar e fermecător; răspunde cu o graţie perfectă... cu un tact deosebit, îi zise regele domnului de Richelieu, în timp ce Létorière, cu inima palpitîndu-i de emoţie, se apropia de redutabila Barbara.

— Maiestatea Sa... îmi zice uneori că-s bun cunoscător de mutre, zău! po' să-i prevestesc Maiestăţii Sale că-n şase luni şoimuleţu ăsta o să-şi ia zboru'... Şi-atuncea păzea, ce-o să mai înhaţe la porumbiţe, ascultaţi la mine...

— Asta o să-nsemne că năşia dumitale îi va fi purtat noroc, mareşale, zise regele zîmbind; apoi, deodată, strigă îngrozit: Ah!... copil nenorocit! o să se omoare... Saint-Clair i-a dat hăţurile şi iapa asta blestemată nu-l lasă să se apropie... Ce salturi!... Ce lovituri de copite... nici n-o s-o poată încăleca. E o diavoliţă cînd e vorba s-o încaleci... Saint-Clair... de ce nu i-ai ţinut calul ca să poată urca în şa?...

— Sire, răspunse bătrînul maestru de cavalerie morocănos, domnul mi-a spus că se descurcă singur...

— Cerule! dar chiar se descurcă... zise regele mirat; uită-te, mareşale!... pe cuvîntul meu... a vrăjit-o... Uite că se apropie şi iapa nu mai mişcă... O mîngîie... şi afurisita nu-i răspunde cu o muşcătură... sau cu o copită... Ce zici de asta, Saint-Clair?

— Sire... zic... zic... că nu mai pricep nimic... De obicei n-o poţi încăleca decît cu iavaşaua, într-atîta e de fricoasă şi de sălbatică...

— Şi iată-l în şa... pe onoarea mea!... strigă regele fermecat; şi se ţine de minune... graţios şi suplu... ce zici, Richelieu? Ce zici, Saint-Clair? spuse din nou Ludovic, al cărui chip strălucea de plăcere văzînd îndemînarea tînărului său protejat.

— P-onoarea mea... i-aş zice Maiestăţii Sale că flăcăul ăsta, deşi-i tînăr tare, e un călăreţ desăvîrşit... Da' trebe că are v'un descîntec de-a potolit-o aşa pe azvîrlitoarea asta din copite... răspunse mareşalul.

— Nu se poate spune, sire, că poziţia în şa a acestui gentilom e tocmai rea, zise bătrînul Saint-Clair. Nu-i lipsit de îndemînare; trupul şi picioarele sînt la locul lor, iar mîna pare să-i fie puternică şi totodată uşoară...

— Eh! ce altceva mai vrei?... spuse regele. Dar să vedem... dac-o să treacă prin faţa statuii ăsteia de marmură care-o înspăimînta aşa de tare. Nu, nu, se fereşte... ce salturi!... Ah! nefericitul!

— Parcă-i înşurubat în spinarea lui. Nu se mişcă nici cît o statuie, strigă mareşalul... cu toată mutra lui delicată; trebe că-i tare ca un Hercule.

— Monseniorul ştie că nu-i mare lucru să înduri salturile unui cal... ştiinţa stă în a le preveni şi a le împiedica, răspunse Saint-Clair.

— În cazul ăsta trebuie să fii mulţumit, spuse regele. Uite, uite... uite-o că trece prin faţa statuii, uşoară... Nu zău, o fi vrăjitor? strigă Ludovic al XV-lea privindu-i mirat pe mareşal şi pe Saint-Clair, care nu erau mai puţin surprinşi.

După ce duse de mai multe ori iapa prin faţa statuii care o speriase aşa de tare la început, Létorière se apropie de rege; îşi ţinea pălăria în mîna dreaptă, iar cu stînga o conducea pe Barbara, care tropăia mărunt şi-şi molfăia zăbala cu aerul cel mai cochet din lume; s-ar fi zis că e mîndră de sarcina uşoară pe care o poartă. Chipul tînărului gentilom, şi mai însufleţit datorită mişcării şi bucuriei orgolioase de a fi reuşit atît de bine în faţa regelui, strălucea de fericire şi frumuseţe.

Văzîndu-şi protejatul atît de frumos, de radios, de tînăr, Ludovic îl privea cu simpatia blîndă şi melancolică pe care, adesea, oamenii în vîrstă sau sătui de plăceri o manifestă faţă de bucuria încrezătoare, de înflăcărarea nebună a tinereţii.

Minunatul prinţ era fericit că poate, printr-un generos capriciu regesc, să-i deschidă acestui copil un viitor strălucitor, de basm.

— E tare bine cîteodată să fii rege! îi zise el, înduioşat fără voie, domnului de Richelieu.

Înainte de a răspunde, bătrînul mareşal păru să cerceteze privirea prinţului, ca să priceapă sensul acestei exclamaţii, pe care n-o înţelegea. Nimic nu mai era viu în inima lui, sfîşiată de o ambiţie îngustă, dar nemăsurată, şi uscată de un egoism nemilos. Neputînd înţelege intenţia regelui, mareşalul răspunse printr-o dulcegărie de curtean:

— Dacă să fii rege e bine cîteodată, sire, să fii supusul Maiestăţii Voastre e bine întotdeauna.

Ludovic zîmbi subtil şi rece şi răspunse:

— E o adevărată plăcere să văd cum îmi ghiceşti gîndurile.

Apoi, către Létorière, care-i aştepta ordinele:

— Ah, spune-mi, copile, cum ai reuşit să îmblînzeşti aşa de repede şi de uşor creatura asta sălbatică?

— Maiestatea Voastră îmi spusese că iapa vine din Germania; ştiind că nemţii le vorbesc mult cailor şi că-i stăpînesc cu vorba la fel de mult ca şi cu mîna şi pintenii, i-am vorbit nemţeşte; recunoscînd fără îndoială o limbă cu care era obişnuită, s-a liniştit văzînd cu ochii.

— Dar are dreptate. Nimic mai simplu... vezi, Saint- Clair... zise regele.

— Da, sire, răspunse timid Létorière, privind cu coada ochiului spre bătrînul Saint-Clair, care părea foarte umilit, da, sire... nimic mai simplu... cu condiţia să ştii nemţeşte...

Răspunsul acesta, aproape obraznic, era motivat de un sentiment atît de delicat şi de generos, încît Ludovic al XV-lea, puternic impresionat, strigă:

— Bine... foarte bine, copile... ai dreptate; dacă bătrînul meu Saint-Clair ar fi ştiut nemţeşte, ar fi făcut ca dumneata... dar cum e prea bătrîn ca să mai înveţe, iar Barbarei nu pare să-i placă franceza, păstrează iapa... ţi-o dăruieşte regele, marchize de Létorière...

Marchizul se înclină cu respect.

— Richelieu, o să mi-l prezinţi mîine, la trezire, îi spuse regele mareşalului.

Apoi, făcîndu-i lui Létoirère un semn prietenos, Ludovic se întoarse la castel.

A doua zi, Létorière fu prezentat oficial: după cîteva zile Ludovic îl luă pe lîngă el ca maestru de călărie, iar mai tîrziu îl făcu sublocotenent în corpul de muşchetari.

Din clipa aceea, Létorière avu parte de favoruri din ce în ce mai mari, căci afecţiunea regelui pentru el creştea cu fiecare zi.

Ne-ar lua prea mult timp să spunem cum a devenit favoritul regelui omul zilei; dar evoluţia aceasta a fost simplă şi firească. Tuturor însuşirilor rare pe care le avea, spirit, frumuseţe, origine nobilă, suflet ales, Létorière le adăugă în curînd un bun gust desăvîrşit. Caii, mobilele, îmbrăcămintea sa deveniră prototipul eleganţei. În sfîrşit, după patru ani, şcolarul cel sărac de la colegiul Plessis devenise unul din curtenii cei mai strălucitori, şi stîrnea în acelaşi timp admiraţia, invidia, ura şi adoraţia, ca toţi oamenii înzestraţi cu calităţi deosebite.

Povestirea noastră nu cuprinde relatarea nenumăratelor aventuri amoroase al căror erou a fost marchizul. Erou real sau presupus, nu se ştie, căci el păstra întotdeauna o discreţie profundă şi totală.

Dar ceea ce se ştie precis este faptul că niciodată nu i s-a putut reproşa vreo josnicie sau vreo înşelăcine în dragoste. În două dueluri s-a dovedit plin de bravură şi generozitate. Singurul cusur care i s-ar fi putut găsi erau cheltuielile mari, pe care însă şi le putea permite, mulţumită cîştigării procesului împotriva intendenţei din Poitou şi generozităţii regelui, care-l numi rînd pe rînd abate comandatar la Vendôme, comandor al ordinelor reunite Saint-Lazare şi Notre-Dame-du-Mont-Carmel, comandant de regiment, consilier militar al coroanei şi mare seneşal de Aunis.

Aceasta era poziţia deosebit de înaltă în care ajunsese Létorière cam după patru ani de la fericita întîlnire cu regele.

Cu toate succesele de tot felul, Létorière nu uitase nici o clipă de ochii cei mari şi albaştri de la Balul Operei şi, aproape zilnic, contempla trist inelul.

În ciuda devizei „Te urmăreşte pretutindeni“, înscrise sub fermecătorul ochi ce părea că-l priveşte cu o tandreţe încrezătoare şi senină, marchizul se temea că misterioasa lui protectoare l-a uitat cu totul. De patru ani nu primise nici o veste. Uneori se temea că reputaţia lui de răsfăţat al femeilor, trezindu-i necunoscutei o îndreptăţită gelozie, a îndepărtat-o pe veci de el; alteori era îngrijorat ca nu cumva vreo călătorie lungă, vreo boală sau chiar moartea să nu-i fi răpit această dragoste neobişnuită.

Dintr-o pornire ciudată şi inexplicabilă, Létorière evitase întotdeauna cu străşnicie farmecele ochilor albaştri... oricît de crudă i s-ar fi părut de multe ori această jertfă. Se temea să nu profaneze, poate fără ştirea lui, o dragoste ce spera să fie cu totul aparte. Cu cît trăia mai mult viaţa aceea pe care soarta i-o făcea atît de frumoasă şi plină de o fericire poate prea uşor cucerită, cu atît mai des se gîndea cu pioşenie, aproape cu regret, la vremurile de tihnă şi mulţumire liniştită, în care singura emoţie era primirea scrisorilor necunoscutei, pline de sfaturi atît de înţelepte.

Vedea cu groază apropiindu-se termenul fatal ce-i fusese fixat, după care trebuia să primească o ultimă scrisoare care-i va hotărî soarta. Primi scrisoarea aceasta la exact patru ani după întîlnirea de la Balul Operei. Suna astfel:

„De cinci ani te iubesc... De cinci ani urmăresc toate etapele vieţii tale obscure sau strălucitoare, săracă sau opulentă... Eşti demn de inima mea, pe care ţi-o ofer cu încredere... Sînt orfană, mîna mea e liberă, e a ta... Nici o putere omenească nu-mi poate schimba hotărîrea de a-ţi aparţine. Dacă refuzi să împlineşti visele mele cele mai dragi, atunci, retrasă la o mănăstire, mă voi ruga în fiecare zi cerurilor să-ţi dea fericirea cu care aş fi vrut eu să te copleşesc.

JULIE DE SOISSONS
Prinţesă de S*** C***(1)

CAPITOLUL VI

Domnişoara de Soissons

Domnişoara Victoire-Julie de Soissons, prinţesă de S*** C*** locuia la mătuşa ei, doamna mareşal, prinţesă de Rohan-Soubise. În vîrstă de vreo douăzeci şi cinci de ani, prinţesa Julie era mai degrabă drăguţă decît frumoasă; talia ei mijlocie era de o graţie perfectă. Deşi moda pudrei era atunci la apogeu, domnişoara de Soissons consimţea cu greu să-şi acopere uşor superbul păr blond cenuşiu, pe care şi-l pieptăna singură, ceea ce era un mare avantaj pentru chipul ei încîntător. Avea ochi albaştri, gura roşie, dinţii ca nişte perle, ovalul feţei fin şi prelung; tenul, cam închis pentru o blondă, era totuşi atît de pur, atît de proaspăt, că nu l-ai fi dat pe albul cel mai strălucitor. Expresia obişnuită a trăsăturilor tinerei prinţese era melancolică şi blîndă.

Avînd o fire sensibilă şi totodată rezervată, cea mai măruntă emoţie îi acoperea gîtul şi obrajii încîntători de o roşeaţă vie.

Dacă auzea o poveste tristă şi înduioşătoare, ochii i se umpleau imediat de lacrimi. Cu toate că era prinţesă de sînge regal,nimeni nu avea mai puţin ca ea orgoliul sîngelui; se simţea împovărată de exigenţele poziţiei sale înalte. Ar fi preferat o viaţă simplă şi discretă în locul existenţei fastuoase la care se vedea condamnată. Foarte puţin comunicativă, foarte mîndră, cu mîndria unui suflet conştinent de propria superioritate, prinţesa Julie trecea drept o persoană distantă, dar, de fapt, era delicată şi timidă.

Avea oroare de firile vulgare, pretenţioase şi, mai ales, de cele egoiste. Trăsătura cea mai puternică a caracterului său era o voinţă de nezdruncinat. Învelişul acesta fragil ascundea o inimă cît se poate de vitează şi de hotărîtă. Nici un argument omenesc nu i-ar fi putut influenţa deciziile atunci cînd ea le considera bazate pe dreptate şi raţiune. Printr-un ciudat contrast, în ciuda originii principiare, în ciuda nobleţii sufletului său, în ciuda spiritului pe cît de plăcut pe atît de cultivat, prinţesa Julie dovedea întotdeauna o timiditate inimaginabilă, chiar în faţa celor care n-o puteau nicicum egala.

---

(1) Convenienţele ne obligă să înlocuim cele două nume prin asteriscuri (N. a.).

Orfană şi locuind de şapte ani la doamna mareşal de Rohan-Soubise, domnişoara de Soissons nu simţea pentru ruda sa nici un pic de simpatie. Toate tainele inimii i le împărtăşea numai Marthei, doica sa, o fiinţă naivă şi bună care-o crescuse şi care-o iubea cu duioşia oarbă a unei mame.

De cinci ani încoace, domnişoara de Soissons respinsese cu încăpăţînare partidele cele mai strălucite, ca naştere şi avere; de cinci ani încoace, ea îl iubea pe marchizul de Létorière.

Sufletul ei neobişnuit de bun, firea visătoare, spiritul ei independent nu putuseră rămîne nesimţitoare la auzul curajului cu care tînărul gentilom îşi îndura mizeria.

Cînd Jérôme Sicard se oprise să-i facă lui Létorière comisionul, după ce-l dusese gratis la Palais-Marchand, vă amintiţi că un bărbat, coborînd din birjă, o văzuse pe coana Landry în culmea furiei împotriva marchizului. Curios să afle deznodămîntul întîmplării, bărbatul acela, indendentul doamnei de Rohan-Soubise, se întoarse după cîteva zile la prăvălia *Foarfecii de aur* şi-o găsi pe Madeleine încîntată de datornicul ei. Indendentul îi povesti ciudata întîmplare doicii domnişoarei de Soissons, doamna Marthe, neuitînd amănuntele cele mai mărunte. Doamna Marthe îi povesti la rîndul său totul prinţesei Julie: acestea au fost primele cauze ale viului interes pe care ea începu curînd să i-l poarte domnului de Létorière.

Cît ţinu boala tînărului marchiz, Julie îşi trimise de multe ori credincioasa doică, bine înfofolită, să afle veşti despre elevul lui Dominique.

În timpul covalescenţei lui Létorière, doamna Martha a fost, de asemenea, însărcinată să-i ducă în secret coşul cu flori şi fructe despre care am pomenit, fără să dea de bănuit din partea cui vin darurile, şi-apoi să pîndească ziua cînd acesta va începe să iasă. Prinţesa îşi dorea tare mult să-l vadă în sfîrşit pe acest om încîntător, care-i fermeca pînă şi pe cei mai pedanţi profesori de colegiu, pe cele mai neăbădăioase croitorese şi pe cei mai grosolani birjari.

Cum o femeie de condiţia sa nu putea ieşi niciodată singură sau fără trăsură, Marthe trebuie să se informeze dacă nu există în strada Saint-Florentin vreo prăvălie în care să se ascundă ca să-l poată spiona pe tînărul bolnav, sub pretextul cumpărăturilor.

Găsi o modistă oarecare, aproape peste drum de casa în care locuia Létorière. Cunoscînd ora la care marchizul ieşea cu regularitate, Julie, cu riscul de a bate la ochi, urcă în trăsură împreună cu una din doamnele de companie ale mătuşii sale şi se duse la această modistă necunoscută, ca să-şi comande mai multe pălării.

Curînd îi zări, pe fereastră, pe fostul profesor şi pe elevul său. Pe chipul adorabil al tînărului marchiz era o expresie de melancolie atît de înduioşătoare, iar Dominique părea să-l înconjoare cu atîta grijă tandră, încît domnişoara de Soissons se simţi emoţionată pînă a lacrimi.

După ce dădu comanda, prinţesa se îndreptă spre Tuileries. Curînd ajunse acolo şi Létorière, care se aşeză la soare împreună cu Dominique.

Cînd domnişoara de Soissons putu să privească în voie chipul fermecător al tînărului, simţi o emoţie nouă şi profundă; inima îi bătea cu putere; tremura, roşise... era îndrăgostită.

Cunoscînd firea deosebită a prinţesei, fără îndoială că, în ochii ei, unul din farmecele cele mai puternice ale lui Létorière era nenorocul ce-l urmărea. Pentru sufletul ales şi generos al fetei, aceasta era pur şi simplu o greşeală a soartei, greşeală ce trebuia reparată.

Stăpînă pe o avere considerabilă, sigură de discreţia şi fidelitatea lui Brissos, care-l slujise pe tatăl său, domnişoara de Soissons îl puse să se informeze în legătură cu afacerile lui Létorière. Aflînd totul, indendentul îi scrise procurorului, care era şi al său, să deschidă procesul şi să-i dea marchizului avantajul necesar. Tot el îi obţinu lui Landry slujba, cu ajutorul unui cadou făcut unuia din funcţionarii domnului duce de Bourbon, care avea în sarcină toate aceste numiri.

Multă vreme prinţesa se mulţumi să viseze în taină la dragostea ei tandră şi pasionată, să aştepte cu nerăbdare ocaziile rare cînd îl putea întîlni pe marchiz şi să-i scrie din cînd în cînd. Cînd, prin grija ei ascunsă, el cîştigă procesul, tînăra se hotărî să-l lase în voie, îi trimise biletul pentru Balul Operei şi aşteaptă.

În ziua cînd marchizul i-a fost prezentat regelui, domnişoara de Soissons o însoţea pe delfină; era destul de aproape de Ludovic al XV-lea ca să-l audă pe prinţ spunîndu-le tuturor, arătîndu-l pe tînărul său protejat:

— Recunoaşteţi că e fermecător!

Cu cîtă bucurie, cu cîtă mîndrie își văzu prințesa alegerea aprobată, ca să zicem așa, de cuvintele regelui care, după cum am spus, îl luă imediat pe lîngă el pe tînărul marchiz.

Domnișoara de Soissons, foarte nepăsătoare pînă atunci față de serbările curții și de plimbările la Marly[*], nu scăpă pe mai departe nici o ocazie de a participa la ele. Ludovic îl iubea mult pe tînărul maestru de cavalerie, pe care îl introduse curînd în garda sa personală. La vînătoare, la plimbare, le atrăgea tuturor cu bunăvoință atenția asupra grației și îndemînării lui Létorière, ale cărui replici pline de finețe și delicatețe le pomenea mereu.

Printr-un ciudat contrast, cu cît dragostea punea mai mult stîpînire pe inima prințesei Julie, cu atît ea ocolea mai cu grijă ocaziile, nu de a-l întîlni, dar de a face cunoștință cu domnul de Létorière.

După doi ani de la prezentarea la curte, favorurile și succesele tînărului marchiz atinseseră culmea. I se atribuiau o mulțime de cuceriri amoroase. Alt lucru ciudat! domnișoara de Soissons nu era deloc geloasă. Pasiunea castă și mîndră îi dădea tinerei puterea de a privi cu milă legăturile efemere și nebunești puse pe seama marchizului. Se simțea atît de sigură, atît de demnă de adorație, de-a fi preferată tuturor, încît multă vreme aproape că nu luă în seamă numeroasele aventuri ale lui Létorière.

Prințesa Julie voise să-l urmărească pe cel pe care-l iubea, pentru a vedea dacă e demn de ea... I se părea normal ca el să se bucure de succesul la care-l îndreptățeau alesele lui calități. Dar voia să știe dacă inima lui va rămîne nobilă și generoasă în mijlocul atîtor ispite.

Cînd e vorba de sentimente înalte, nu există indicii nesemnificative; întîmplările zilnice au în această privință o importanță mai clară poate decît marile dovezi de devotament: aceste din urmă sînt accidente, celelalte sînt obiceiuri.

Astfel, în timpul cît avusese greutăți, pe Létorière îl ajutaseră cu adevărat trei oameni săraci și necunoscuți: Dominique, croitorul și nevastă-sa.

A fost o încîntare pentru domnișoara de Soissons să afle de la Marthe că marchizul îl ținea în continuare pe Domnique lîngă el și se purta față de acesta cu o prietenie plină de respect.

---

[*] Marly-le-Roi, localitate din apropierea Parisului, pe malul Senei, unde exista un castel construit din ordinul lui Ludvic al XIV-lea și distrus ulterior, în timpul Revoluției. (N.trad.)

Létorière povestea de multe ori cu o mîndră recunoştinţă de obligaţiile pe care le avea faţă de aceşti oameni minunaţi. Un om de vîrsta lui, pe care nu-l orbesc o prosperitate nemaipomenită şi nişte succese scînteietoare, care rămîne simplu, bun şi, mai ales, recunoscător faţă de nişte binefăcători atît de umili, trebuia considerat un om cu inimă nobilă.

Hotărîrea domnişoarei de Soissons era irevocabilă. Voia să-şi ofere mîna în mod deschis şi cu îndrăzneală celui pe care-l găsea atît de demn de ea.

Nici o obiecţie privitoare la rang sau avere nu i-ar fi putut schimba planurile. Era orfană şi se considera liberă să-şi aleagă un soţ. Profund indiferentă faţă de toate argumentele oferite zilnic de mătuşa sa pentru a o convinge pe ea, prinţesă a unei case regale, de necesitatea anumitor alianţe, prinţesa Julie răspundea răspicat că n-are nevoie să recurgă la exemple, dar că domnişoara de Montpensier se căsătorise cu domnul de Lauzun... În ceea ce-o priveşte, ea s-ar mărita fără scrupule chiar cu un meşteşugar, dacă respectivul meşteşugar i-ar merita dragostea.

Doamna de Rohan-Soubise habar n-avea de taina nepoatei sale şi lua toate aceste răspunsuri drept închipuiri, visuri[*] nebuneşti pe care le adusese la modă romanul lui Rousseau. Domnişoara de Soissons nu răspundea nimic şi-şi urma planul cu o perseverenţă de necrezut.

Dragostea ei sporea, ca să zicem aşa, cu fiecare succes al celui pe care-l iubea. S-ar fi spus că aşteaptă ca marchizul să ajungă la apogeul triumfurilor sale pentru a-i oferi dragostea ei, drept supremă încununare.

Cînd a fost sigură de nobleţea şi seriozitatea alegerii ei, fără remuşcări, fără ruşine, cu toată siguranţa ce ţi-o dă candoarea, cu toată încrederea senină a unui suflet frumos, îi scrise domnului de Létorière scrisoarea cunoscută, pentru a-şi oferi mîna.

Din fericire pentru el şi pentru domnişoara de Soissons, Létorière înţelese toată măreţia şi sfinţenia unei asemenea iubiri. Blazat de succesele prea uşoare, se consacră în întregime adorării acestei tinere care-şi încredinţa cu atîta nobleţe viitorul în mîinile lui.

Se întîlni de multe ori în taină cu prinţesa, în prezenţa Marthei. Domnişoara de Soissons voia ca marchizul să-i ceară imediat mîna de la doamna de Rohan-Soubise, ca pură formalitate. Tînăra îşi rezerva dreptul de a uza de voinţa ei de nezdruncinat, după cum mătuşa avea să consimtă sau să se opună căsătoriei.

---

[*] Aluzie la romanul *Julia sau Noua Heloisă* (1761)(N. trad.)

Ca om de onoare şi de bun simţ, Létorière îi explică domnişoarei de Soissons că, dacă va cîştiga importantul proces pe care-l avea cu ducii de Brunswick-Oëls şi cu prinţul de Brandemburg-Bayreuth, va fi recunoscut ca aparţinînd unei case princiare şi va avea o avere demnă de acest rang. După el, trebuiau deci să aştepte rezultatul procesului ca să încerce un demers pe lîngă doamna mareşal de Rohan-Soubise.

Dacă procesul era cîştigat, poziţia domnului de Létorière devenea atît de înaltă, încît nu se mai putea face nici o obiecţie rezonabilă la căsătoria sa cu prinţesa Julie; dacă pierdea procesul, puteau şi-atunci să nu ţină seama de consimţămîntul familiei domnişoarei de Soissons. Dar nu era cazul să provoace o izbucnire de supărare inutilă şi prematură.

Aceasta era părerea domnului de Létorière. Prinţesa Julie nu era de acord; firea sa hotărîtă nu era obişnuită cu tărăgănările. Marchizul îi propuse să se supună judecăţii regelui, care-l copleşea din ce în ce mai mult cu dovezi de emoţionantă bunătate.

Domnişoara de Soissons îl acceptă pe rege ca arbitru. Ludovic aprobă delicateţea lui Létorière şi-i promise că-i va scrie ambasadorului său de la Viena pentru a-i susţine pretenţiile îndreptăţite.

Bunul Dominique era plecat de-o lună la Viena, pentru a culege informaţii cît mai exacte în legătură cu membrii consilului aulic, chemaţi, să decidă, ca autoritate supremă, asupra acestui important proces care dura de aproape un secol.

Vă imaginaţi cu cîtă nerăbdare aştepta Létorière întoarcerea fostului său profesor. De rezolvarea fericită sau nefericită a acestei cauze aproape că depindea căsătoria marchizului cu domnişoara de Soissons.

CAPITOLUL VII

Procesul

În perioada de care ne ocupăm, domnul de Létorière ocupa o casă izolată, încîntătoare, a cărei grădină dădea spre fortificaţiile oraşului, nu departe de pavilionul Hanovra, una din dependinţele magnificei reşedinţe a domnului mareşal de Richelieu.

Locuinţa marchizului semăna mai mult cu o căsuţă, cum se spunea pe-atunci, decît cu un palat. Aici totul era elegant, somptuos, misterios şi discret. Vara, copacii înalţi alcătuiau în jurul grădinii un zid de verdeaţă prin care nu putea pătrunde privirea; iarna, o perdea imensă de iederă, întinsă artistic pe nişte spaliere rotunjite ca nişte copaci, se ridica deasupra zidurilor şi înlocuia frunzişul din anotimpul cald.

În ziua aceea Létorière, retras în cabinetul său, îl aştepta pe Dominique, care trebuia să sosească de la Viena.

Prinţii cu care se judeca marchizul aveau o influenţă foarte mare în Germania. Se spunea că membrii consilului aulic sînt de partea lor; Létorière trebuia să lupte singur împotriva acestor adversari redutabili.

Bătrînul profesor plecase înarmat cu o scrisoare a regelui pentru ambasadorul Franţei la Viena. Ludovic al XV-lea îşi prevenea reprezentantul că procesul domnului de Létorière îl interesează foarte mult şi îi ordona să faciliteze cît de mult îi va sta în putinţă demersurile secrete ale omului de încredere al marchizului.

În sfîrşit, se auzi zgomotul unei trăsături şi curînd Jean-François Dominique intra în cabinetul lui Létorière.

— Ei bine! Dominique, avem vreo nădejde? zise marchizul îmbrăţişîndu-l cu prietenie.

— Mă îndoiesc... domnule marchiz...

— Deci nu se poate negocia cu consilierii aulici?

— Vai, aşa aş zice, dacă nu mi-aş aminti de Alcibiade care, la urma urmei, l-a sedus pe Tisafernus[*]!... Dar nemţii ăştia mi se par chiar mai rebeli şi mai sălbatici decît neîmblînzitul satrap!

— Şi cine sînt consilierii aceştia? Ai vreo informaţie în legătură cu ei?

— Am destule, am prea multe informaţii! Tocmai asta mă descurajează. Sînt trei consilieri: baronul de Henferester, cel mai teribil vînător şi cel mai redutabil băutor din toată Ţara Nemţească; un adevărat Nimrod[**], care nu-şi părăseşte pădurile decît ca să participe la şedinţele consiliului, de două ori pe săptămînă. Mai e apoi doctorul Aloysus Sphex, un savant comentator al lui Persius[*], mi se pare, împlătoşat tot timpul în latineasca lui ca un porc-spinos; şi, în sfîrşit, seniorul de Flachsinfingen, lacom ca un struţ şi dus de nas de nevastă-sa, cea mai uscată, cea mai arţăgoasă, cea mai acră protestantă care şi-a agăţat vreodată la şold o Biblie legată cu un lanţ de argint.

---

[*] Satrap persan în Lydia (ţinut din Asia Mică), în jurul anului 413 î.e.n., comandant al armatei lui Artaxerxes. (N. trad.)

[**] Personaj biblic (cartea *Genezei*), numit „vînător viteaz înaintea lui Dumnezeu“ (N. trad.)

— Portretele dumitale sînt făcute cu o mînă de maestru, Dominique, îmi par destul de dure. Şi aceşti domni din consiliu sînt categoric de partea prinţilor germani?

— Cu arme şi bagaje. Cei trei consilieri, care se detestă din toată inima între ei, din cauza gusturilor diferite, cu siguranţă, s-au pus totuşi pentru prima dată de acord, căci de obicei sprijinul unuia e de-ajuns ca să-ţi atragă blamul celorlalţi doi.

— Aşa că prinţii germani...

— Au tot atîtea speranţe să cîştige pe cît aveţi dumneavoastră şanse să pierdeţi; căci la Viena aveţi o faimă de creatură mai rea ca diavolul.

— Eu? glumeşti, Dominique!

— Aş vrea eu! dar ăsta-i adevărul gol-goluţ... Reputaţia dumneavoastră de cuceritor, de voluptuos, de filfizon, de sibarit a ajuns pînă la Viena; în ochii acestor nemţi sobri treceţi drept un fel de spiriduş, de demon, de silf, ceva, în sfîrşit, pe cît de strălucitor, pe-atît de subtil, inefabil şi periculos. Cu două secole în urmă v-ar fi primit cu slujbe de exorcizare şi cu risipă de agheasmă. Dar în veacul nostru filosofic şi luminat, or să se mulţumească să vă trîntească uşa-n nas cu un *vade retro*[**], căci vă cred diavolul în carne şi oase şi, din nefericire, sentinţa în procesul dumneavoastră va fi pronunţată definitiv peste cincisprezece zile de către aceşti trei judecători! Ah! fie ca-ntr-o zi... să intre-n graţiile lui Pluto! blestemată Dominique.

După o tăcere destul de lungă, marchizul se ridică, scrise cîteva cuvinte, sună şi-i dădu scrisoarea unuia din oamenii lui, zicîndu-i:

— Du asta la palatul Rohan-Soubise; întrebi de doamna Marthe şi aştepţi răspunsul.

— În seara asta plec la Viena, îi spuse Létorière profesorului său.

— Vreţi deci să vă încercaţi norocul, să vă seduceţi judecătorii? De fapt, şi Alcibiade mînca zeamă neagră la Sparta, făcea pe-a centaurul în Tracia şi purta cununi de violete cîntînd cu lira lui voluptuoasele versuri ale molaticei Ionii.

---

[*] Poet satiric latin (34—62 e.n.)

[**] Expresie latină, în traducere liberă: „Piei, Satană!" (N. trad.)

— N-am pretenţia să-mi seduc judecătorii, bătrîne prieten; dar în soiul ăsta de afaceri e mai bine să vezi totul cu ochii tăi.

Conversaţia dintre Dominique şi elevul său mai ţinu o bucată de vreme, învîrtindu-se în jurul particularităţilor procesului.

După o jumătate de ceas, lacheul se întoarse şi-i dădu un bilet lui Létorière, care strigă uimit:

— Asta-i părerea ei? Dar dacă aşa vrea ea, fie.

Apoi ceru trăsura şi ieşi, rugîndu-l pe Dominique să supravegheze pregătirile de plecare pentru seara aceea.

CAPITOLUL VIII

Palatul Soubise

Într-un încîntător budoar micuţ, din lac roşu de Coromandel, stăteau de vorbă patru persoane.

Mobila din această superbă încăpere, una din minunile palatului Rohan-Soubise, era acoperită cu brocart cu desene mari, stacojii pe fond argintiu. Draperiile de la fereastră şi uşi, făcute din aceeaşi stofă, cădeau în falduri maiestuoase. O vază japoneză, pictată în auriu, purpuriu şi albastru, înaltă de trei picioare, plină de flori şi aşezată în faţa ferestrei, părea o jaluzea smălţuită în cele mai vii culori. Pe nişte etajere de argint masiv, lucrate cu migală şi încrustate cu nişte fermecătoare medalioane de coral datorate daltei vreunui îndemînatic artist florentin, se vedeau o mulţime de chinezării imposibil de descris din cauza formelor lor ciudate.

Lîngă şemineul de un frumos roşu antic, a cărui consolă era împodobită cu o ghirlandă de flori şi fructe din pietre şlefuite, se găsea o sofa micuţă cu spătar, o veritabilă miniatură; perdele, mătăsuri, aşternuturi, baldachin împodobit cu mănunchiuri de pene, nu lipsea nimic. În acest pătuc dormea un cocker micuţ, negru cu pete roşcate, cu părul lung, mătăsos împletit cochet cu panglici vişinii şi argintii, ascuns pe jumătate sub plăpumioară. O farfurioară din porţelan vechi de Sèvres, albastru regal, cu macaroane fărîmiţate în lapte de migdale, îl aştepta pe *Puff* cel delicat la trezire.

Actorii scenei ce urmează erau doamna mareşal, prinţesă de Rohan-Soubise, nepoata sa (domnişoara de Soissons), domnul conte de Lugeac şi domnul abate d'Arcueil.

Domnul de Lugeac abia sosise la palatul Rohan-Soubise.

— De-aţi şti ce-aţi pierdut, doamnă mareşal, lipsind ieri de la concertul spiritual!... aţi fi fost martora celui mai extraordinar lucru din lume.

— Ce anume? întrebă abatele. S-or fi sărutat în public Jean-Jacques şi Arouet*? Ori i s-au ridicat osanale cancelarului?

— Dar povestiţi-ne repede întîmplarea aceea frumoasă, spuse doamna mareşal.

— Ieri, la concert, domnul de Létorière a fost aplaudat... dar aplaudat în toată regula, zise domnul Lugeac cu evidentă gelozie.

— Aplaudat?... Cum domnul de Létorière nu e nici de sînge princiar şi nici actor, cel puţin din cîte ştiu eu, nu văd în ce calitate a fost aplaudat, zise sec doamna mareşal care, fără vreun motiv anume şi, fără îndoială din prevedere, îl detesta din toată inima pe marchiz.

Domnişoara de Soissons roşi toată şi rupse un fir de la lucrul ei de mînă, într-o mişcare de nerăbdare pe care mătuşa ei n-o observă.

— Domnul de Létorière a fost aplaudat pentru hainele lui, reluă contele.

— Ce toaletă nebunească! acest frumos marchiz ţine mereu să se vorbească despre el, zise abatele.

— Nu nebunească ci, într-adevăr, atît de bogată şi în acelaşi timp elegantă, încît eu, care nu mă prea pot făli că mă număr printre prietenii marchizului, sînt destul de generos ca să recunosc că în viaţa mea n-am văzut pe cineva mai fermecător decît el în toaleta aceea... Dar e drept, cînd îţi consacri viaţa unor asemenea fleacuri, din succese ca ăsta obţii şi mai puţin.

— Atunci descrieţi-ne această minune, zise doamna mareşal. Pe urmă o să vă spun eu o poveste destul de ciudată în legătură cu domnul Létorière; o să fie într-un contrast neobişnuit cu tot fastul lui din prezent.

---

* Aluzie la titanii literaturii şi gîndirii franceze, Jean-Jacques Rousseau (1712—1778) şi Voltaire (François-Marie Arouet, 1694—1778), ale căror divergenţe în materie de filosofie, morală, politică etc. au rămas celebre pînă în ziua de azi. (N. trad.)

— Şi eu! spuse abatele. Nu mai devreme decît azi-dimineaţă, monseniorul arhiepiscop de Paris mi-a povestit o mulţime de lucruri despre frumosul marchiz.

— Ca să închidem capitolul toaletei, doamnă, zise domnul de Lugeac, după încheierea primei părţi a concertului, Létorière a intrat în loja domnului guvernator de Solar, ambasadorul Maiestăţii Sale regele Sardiniei.

Şi domnul de Lugeac se înclină spre domnişoara de Soissons, verişoara pomenitului rege.

— Loja era goală; marchizul rămase cîtva timp în picioare, uitîndu-se prin sală. Purta un costum moarat, galben pai, uni, cu manşetele de stofă brodate cu auriu şi verde marin, cu un eghilet verde cu auriu pe umăr; vedeţi, doamnă, pînă aici nimic mai simplu.

— Nuanţele sînt destul de bine asortate, atîta tot, spuse abatele.

— Dar, reluă contele, ce avea într-adevăr minunat era garnitura acestui costum. Mai întîi, panglica sa de Steinkerque* era prinsă cu o superbă agrafă cu smaralde; apoi nasturii mari şi mici şi chiar montura spadei, toate erau opale magnifice care aruncau raze verzi, azurii şi roşietice, aproape la fel de orbitoare ca diamantele ce încadrau aceste pietre superbe(1)

— Dar o asemenea garnitură valorează mai bine de douăzeci de mii de scuzi! strigă abatele.

— Asta-i şi părerea mea, zise domnul de Lugeac, e o risipă nebună; fapt este că, atunci cînd marchizul a apărut în lojă îmbrăcat atît de extraordinar, cu părul pudrat uşor ca bruma cu pudră ecru, căzîndu-i ca de obicei în bucle unduioase pe lîngă tîmple; fapt este, doamnă mareşal, că publicul a fost cuprins de un fel de extaz, de admiraţie, apoi se auzi din ce în ce mai tare un murmur aprobator şi, în sfîrşit, aproape toată lumea începu să strige „bravo“.

— Dar, într-adevăr, omagiul ăsta prostesc adus frumuseţii unui bărbat e un gest de-a dreptul păgîn! zise doamna mareşal cu un surîs dispreţuitor. În rest, ceea ce mă amuză la fel de tare ca entuziasmul parizienilor faţă de graţiile domnului de Létorière este profunda admiraţie pe care el însuşi o are pentru propria-i persoană... Se zice că acest nou Narcis este de- o bună bucată de vreme de-o vanitate atît de exaltată, încît e pur şi simplu neîmblînzit; peste tot vezi numai frumoase desperate înlăcrimate care zadarnic îl strigă în gura mare pe acest dispreţuitor Celadon ◂◂!*◂◂◂...Niciofemeienuisemaiparedemnădeomagiilelui.

---

* Ordin militar din epocă (N. trad.)

(1) A se vedea pentru aceste detalii şi pentru alte amănunte biografice privitoare la Létorière, spiritualele şi fermecătoarele *Amintiri ale doamnei marchize de Créquy* (N. a.)

— Sau, doamnă, poate că n-o găseşte decît pe una singură demnă de dragostea lui, zise domnişoara de Soissons, ridicîndu-şi chipul nobil şi frumos, ce strălucea de fericire, de dragoste şi mîndrie, la auzul acestui elogiu indirect al fidelităţii marchizului.

Doamna mareşal, neobservînd emoţia domnişoarei de Soissons, continuă:

— Dar, dragă prinţesă, dacă ar fi după cum spui, am cunoaşte şi noi acest fenix, această dragoste uluitoare! căci discreţia nu-i principala calitate a domnului de Létorière. Nu, nu, crede-mă... dacă s-a fixat, după cum spui dumneata, atunci alegerea lui e atît de nedemnă, încît e obligat s-o ascundă lumii.

— Poate că, dimpotrivă, în ochii domnului de Létorière lumea nu e demnă să-i cunoască taina, reluă domnişoara de Soissons.

Această a doua replică, atît de promptă, o surprinse pe doamna mareşal, care strigă:

— Într-adevăr, dragă Julie, se vede că nu-l cunoşti pe domnul de Létorière, din moment ce-l aperi.

— Noi discutăm aici în general, doamnă; fiţi sigură că, dacă ar trebui să-i iau apărarea cuiva care mă interesează, i-aş lua-o cu îndrăzneală şi fără ocol... atunci cînd mi s-ar părea că e momentul, spuse domnişoara de Soissons pe un ton ciudat.

— Ah! draga mea copilă, ştiu că în privinţa asta eşti foarte categorică; prietenii dumitale sînt prietenii dumitale, dar, în schimb, duşmanii dumitale sînt duşmanii dumitale! Permite-mi, deci, să am şi eu preferinţe şi antipatii... Şi, ţi-o spun cinstit, domnul de Létorière face cu siguranţă parte din ultima categorie, urăsc tot ce miroase a intrigă şi ascunzişuri. Acum cinci ani, acest marchiz n-avea decît capa şi spada, mă întreb cum poate avea acum garnituri de bijuterii de douăzeci de mii de scuzi, o casă greu de ţinut, cei mai frumoşi cai din lume şi cum poate să cheltuiască la masa de joc cît fermierul general[*].

---

* Personaj din romanul pastoral *Astreea,* scris de Honoré d'Urfé, tipul îndrăgostitului timid şi fidel. (N.trad.)

— Cred, doamnă, că persoanele care îşi pun asemenea întrebări ştiu întotdeauna să găsească şi răspunsul, zise sec Julie.

— În ceea ce mă priveşte, draga mea, îţi jur că mi-ar veni foarte greu, reluă doamna mareşal cu naturaleţe; dar dacă, din nefericire, m-aş număra printre prietenii *opulentului* domn de Létorière, n-aş putea să-i doresc altceva mai bun pentru reputaţia sa decît să-l văd ars ca un vrăjitor, oricît m-aş îndoi în privinţa pietrei filosofale.

La aceste din urmă sarcasme, domnişoara de Soissons privi pendula cu un soi de nerăbdare neliniştită şi se abţinu să răspundă.

— Bogăţia lui e într-adevăr de neconceput, spuse domnul de Lugeac. E drept că unii zic c-ar fi norocos la joc, alţii afirmă că regele şi cu doamna Dubarry îi sînt foarte binevoitori şi l-au ajutat să cîştige două procese foarte importante; în rest, este evident că Maiestatea Sa e vrăjit ca toată lumea; şi-apoi, s-ar zice, într-adevăr, că tot ce atinge acest marchiz se preschimbă în aur... Aţi crede, doamnă, c-a putut aduce la modă un amărît de croitor care-i lucra pe credit pe vremea cînd abia trecuse de vîrsta pajilor? Marchizul nu se ascunde şi spune acest lucru cu voce tare. Acel Landry de la *Foarfeca de aur,* ale cărui prăvălii sînt strălucitoare, care-i acum unul din cei mai bogaţi meşteşugari din Paris, îşi datorează averea nesperată influenţei cîtorva cuvinte repetate de tot oraşul: „E croitorul frumosului Létorière".

— Zău, zise doamna mareşal agasată, toate invenţiile astea seamănă tare mult cu basmele lui Perrault.

— Ceea ce seamănă şi mai mult a basm, reluă domnul de Lugeac, e descrierea dormitorului său. Se vorbeşte de o toaletă în întregime de aur, şlefuită de Goutière şi împodobită cu pietre preţioase.

— Eu unul, spuse abatele, l-am auzit de nenumărate ori pe monseniorul arhiepiscop de Paris spunînd că domnul Létorière e şarpele paradisului terestru. „Dacă mai are de-a face cu oficialităţile Parisului", îmi spunea bunul prelat azi dimineaţă, „o să-i pun o glugă, ca la penitenţii negri, ca să-i ascundă ochii şi să-i înăbuş glasul; căci, într-o afacere importantă în care era interesată o rudă de-a lui, ispititorul ăsta mi-a zăpăcit tot consiliul şi i-a fascinat pe canonici, care nu mai vorbesc decît de el“.

---

[*] Demnitar care, în epocă, deţinea monopolul strîngerii impozitelor. (N. trad.)

În clipa aceea, uşa budoarului se deschise şi un valet anunţă cu voce tare:

— Domnul marchiz de Létorière.

— Domnul de Létorière la mine!... Dar nu l-am primit niciodată... Ce îndrăzneală! strigă doamna mareşal, pe cît de mirată, pe-atît de furioasă.

CAPITOLUL IX

Plecarea

Auzind de prezenţa marchizului, doamna de Rohan-Soubise se ridicase în picioare; contele, abatele şi prinţesa Julie făcură la fel.

Marchizul îi găsi pe cei patru în picioare. Doamna mareşal în ţinută de gală, cu privirea arogantă, iritată, trufaşă; abatele, căutînd să se abţină, îl mîngîia pe Puff care, trezit brusc din somn, tremura încetişor; contele, sprijinit într-un cot de marmura şemineului, se juca neglijent cu lanţul de la ceas; domnişoara de Soissons, calmă şi hotărîtă, îşi sprijinea o mînă pe gherghef şi-l privea pe Létorière cu tandreţe şi recunoştinţă.

Abia apucă marchizul s-o salute respectuos pe doamna de Rohan-Soubise, că aceasta se întoarse spre domnul de Lugeac, i-l arătă pe domnul de Létorière cu un gest de suveran dispreţ şi-l întrebă:

— Cine este domnul?

Contele, destul de încurcat, şovăia cu răspunsul, dar marchizul spuse dur:

— Domnul de Létorière îl scuteşte pe domnul de Lugeac de a-i fi garant pe lîngă doamna mareşal de Soubise.

— Doamnă, domnul marchiz de Létorière a binevoit să vină aici numai la rugămintea mea, spuse prinţesa Julie cu o voce fermă şi hotărîtă.

— La rugămintea dumitale?... dumneata... Julie?... strigă doamna de Rohan-Soubise în culmea mirării. Imposibil!

— Oricît de necunoscut i-aş fi din păcate doamnei mareşal, îndrăznesc să sper că domnia sa va înţelege totuşi că am avut nevoie de ordinul categoric al domnişoarei de Soissons pentru a veni la palatul Soubise, onoare pe care pînă acum am avut cel puţin modestia sau bunul gust... să nu mi-o doresc niciodată, zise la rîndul lui marchizul pe un ton încărcat de batjocură.

— Prinţesă Julie... explică-te... toate astea durează prea mult! strigă imperios doamna mareşal.

Contele şi abatele dădură să plece, dar domnişoara de Soissons le spuse:

— Vă rog să rămîneţi, domnilor, pentru a fi martori la cele ce-i voi spune doamnei.

Cei doi gentilomi se înclinară respectuoşi; atunci, domnişoara de Soissons i se adresă mătuşii sale:

— L-am rugat pe domnul de Létorière să vină aici, doamnă, fiindcă voiam să-i comunic în prezenţa dumneavoastră, iar dumneavoastră să vă comunic în prezenţa lui intenţiile mele irevocabile!... Sînt orfană şi liberă să fac ce doresc, atîta timp cît acţiunile mele sînt demne de originea mea; dar dumneavoastră îmi sînteţi rudă, doamnă, şi ştiu cît vă datorez, aşa că nu v-aş putea dovedi respectul meu mai bine decît făcîndu-vă părtaşă la o hotărîre de care depinde destinul meu...

În afară de marchiz, toţi actorii acestei scene erau în culmea mirării. Doamna de Rohan-Soubise, stupefiată de fermitatea cuvintelor prinţesei Julie, nu-şi putea crede urechilor.

Domnişoara de Soissons continuă:

— I-am oferit domnului de Létorière mîna mea; a acceptat-o...

— I-ai oferit mîna!!! strigă doamna mareşal. Prinţesă Julie... nu eşti în toate minţile... sau toate astea nu-s decît o glumă proastă!

— Ah, domnişoară! spuse Létorière mustrător, văzînd că fata nu-şi ţine promisiunea pe care i-o făcuse, de a aştepta rezultatul procesului pentru a lua hotărîrea finală.

Prinţesa Julie se întoarse spre el:

— Vă voi spune imediat de ce mă port aşa, zise ea; şi adăugă, adresîndu-se mătuşii sale pe un ton solemn:

— Sînt în deplinătatea facultăţilor mintale şi ceea ce spun acum este grav... În faţa lui Dumnezeu care mă aude, în faţa dumneavoastră, doamnă, în faţa dumneavoastră, conte de Lugeac, şi în faţa dumneavoastră, abate d'Arcueil, eu, Julie-Victoire de Soissons, jur să nu am alt soţ decît pe domnul marchiz de Létorière, aici de faţă; şi-i întinse acestuia mîna, cu un gest de măreţie sublimă.

Marchizul luă mîna delicată, pe care o sărută cu cea mai respectuoasă şi vie duioşie.

Scena aceasta era atît de neprevăzută, de fulgerătoare, încît doamna mareşal rămase o clipă mută, cercetîndu-i din priviri pe conte şi pe abate, rămaşi la fel de împietriţi.

— Iar eu, spuse marchizul, jur să-mi închin viaţa nobilei prinţese ce m-a onorat cu alegerea ei...

— Iar eu, cu toată autoritatea pe care mi-o dă rudenia, strigă impetuoasă doamna Rohan-Soubise, revenindu-şi din uluială, îţi declar, domnişoară, că această ruşinoasă alianţă este imposibilă şi că ea nu va avea loc!

— Onoarea pe care binevoieşte să mi-o facă domnişoara de Soissons mă scuteşte, doamnă, să răspund cuvintelor jignitoare pe care mi le-aţi adresat, spuse marchizul, puternic impresionat de această scenă.

Prinţesa Julie vorbi din nou, adresîndu-se mătuşii sale:

— Cu delicateţea ce-l caracterizează pe omul căruia mi-am încredinţat soarta, domnul de Létorière voia să aştepte rezultatul procesului de care se ocupă consiliul aulic al Imperiului pentru a accepta în mod formal mîna pe care i-o oferisem de bună voie; dacă va cîştiga procesul, va fi recunoscut ca făcînd parte dintr-o casă princiară şi-atunci între noi nu va mai fi nici o diferenţă de *rang,* cum se spune; dar cu toate că această propunere era nobilă şi delicată, eu aş fi fost laşă dac-o acceptam; aş fi părut că sînt de acord cu nişte exigenţe pe care nu le admit, aş fi părut că aştept rezultatul favorabil al procesului pentru a mă hotărî. Acest lucru nu putea să-mi convină; am vrut deci, doamnă, să vă declar cinstit şi deschis care este voinţa mea de nezdruncinat: indiferent dacă procesul este cîştigat sau pierdut, domnul de Létorière pleacă în seara aceasta la Viena... în seara aceasta eu voi pleca la mănăstirea Montmartre, unde-i voi aştepta întoarcerea; trebuie să înţelegeţi, doamnă, că acum îmi este cu neputinţă să mai locuiesc o zi măcar la dumneavoastră...

— Palatul de Soubise vă este fără îndoială nesuferit, domnişoară; totuşi, va trebui să vă resemnaţi să nu-l părăsiţi decît pentru a face o căsătorie demnă de rangul dumneavoastră, sau pentru a intra definitiv într-o mănăstire...

— Doar dacă nu cumva, doamnă, Maiestatea Sa n-are plăcerea de a-mi oferi libertatea de-a mă retrage imediat la doamna stareţă a mănăstirii Montmartre, spuse domnişoara de Soissons dîndu-i doamnei de Rohan-Soubise o scrisoare scoasă din buzunar.

— Scrisul regelui! strigă doamna mareşal.

— Ieri i-am scris Maiestăţii Sale, care cunoaşte taina hotărîrii mele; citiţi răspunsul care vă este adresat, doamnă:

„Verişoară, din motive personale, doresc ca domnişoara de Soissons să se retragă la mănăstirea Montmartre pînă la noi ordine.

Cu afecţiune,

LUDOVIC“

Doamna de Rohan-Soubise, în culmea uimirii, citi scrisoarea de două ori.

— Minunat! spuse ea murind de ciudă... aţi cîştigat, domnişoară... Dar Maiestatea sa poate să revină... va reveni, fără îndoială, asupra unei decizii care l-a luat pe nepregătite... Şi-o să merg imediat la rege.

— Cred că ştiu suficient de bine intenţiile Maiestăţii Sale, doamnă, pentru a fi convinsă de zădărnicia demersului dumneavoastră, spuse domnişoara de Soissons. Apoi îi întinse domnului de Létorière mîna:

— La revedere, prietene, mergeţi la Viena... Vă voi aştepta la mănăstirea Montmartre...

În aceeaşi seară, domnul de Létorière porni la drum spre Viena.

CAPITOLUL X

Castelanul din Henferester

La zece leghe nord de Viena se înălţa conacul cel mare de la Henferester; clădirea veche, înnegrită de timp, cu zidurile îmbrăcate în iederă şi acoperişurile învelite cu muşchi părea pustie şi părăsită. Corpul din mijloc şi turnul cel înalt care-l flanca spre răsărit erau aproape în ruină. Singura parte locuită a castelului era turnul dinspre apus; după cîteva şiruri de cimişir crescînd sălbatic pe esplanada mărginită de tei ce se deschidea în faţa porţii castelului se puteau ghici urmele fostei grădini de flori, năpădită acum de mărăcini şi buruieni.

Toamna se apropia de sfîrşit, frunzişul codrilor deşi ce se zăreau la orizont începea să capete bogate nuanţe purpurii.

Cerul era cenuşiu şi ploios, aerul umed şi rece; se apropia noaptea şi fereastra îngustă şi înaltă de la parterul turnului se lumină dintr-o dată; culorile vitraliilor, deşi cam înnegrite de fum, răspîndeau o strălucire vie, iar blazonul seniorului de Henferester scînteia în întunericul din ce în ce mai adînc.

Sala de jos a turnului era o imensă încăpere circulară; era în acelaşi timp sufrageria şi bucătăria seniorului de Henferester. La etajele superioare se aflau mai multe camere părăginite, la care se urca pe o scară de piatră în spirală, abruptă şi strîmtă. O frînghie prinsă de zidul umed în nişte belciuge ruginite de fier te ajuta să urci pe această scară incomodă.

În căminul uriaş din bucătărie ardea un foc mare; încăperea era luminată de o lampă de aramă cu trei felinare, agăţată de grinzile afumate din tavan. Pe pereţii tencuiţi de mîntuială se vedeau ici nişte coarne de cerb de care erau agăţate puşti şi cuţite de vînătoarte, colo nişte colţi şi labe de mistreţ, precum şi cîteva capete de lup împăiate.

Duşumeaua, din pămînt bătătorit ca o podea de şură, era acoperită, în loc de covoare, cu paie mărunţite. Într-un colţ, pe o capră, se afla un enorm butoi de bere căruia i se dăduse cep. Deasupra lui se găseau alte două balerci de mărimi diferite. Într-una era vin de Rin; în cealaltă, mai mică, „agheasmă“ de Pădurea Neagră. De ambele părţi ale butoaielor erau rînduite stacane de cositor, a căror mărime varia şi ea după aceea a butoaielor.

Ceva mai încolo, sprijinite de zid, se aflau două putini mari, una plină cu slănină sărată, cealaltă cu varză murată în oţet. O furculiţă şi-o lingură de fier, agăţate deasupra celor două putini, aveau, ca să zicem aşa, acelaşi rol ca stacanele aşezate lîngă butoaie.

În sfîrşit, mobilierul culinar al sălii era completat de o covată în care se găseau douăsprezece pîini mari cît roata morii. În afară de o ciozvîrtă de căprioară ce se frigea pe mormanul de jăratic din cămin şi de un ceaun în care fierbeau slănina şi varza acră, nimic nu mai amintea aici de o bucătărie. Nu se vedeau nici plitele meşteşugite, nici formele de prăjituri, nici cratiţele de felurite mărimi, atît de dragi gurmanzilor.

Singurele ustensile erau un grătar agăţat în faţa gurii cuptorului ce se căsca sub consola căminului şi o frigare grosolană, învîrtită de un cîine.

În sfîrşit, o ciozvîrtă de căprioară, la fel cu cea din frigare, atîrna sîngerînd într-un cîrlig de lîngă uşă.

Datorită mirosurilor amestecate de la vînat, slănină, varză, bere, vin şi rachiu, în încăperea boltită domnea o atmosferă atît de încărcată sau, mai bine zis, atît de hrănitoare, încît nişte stomacuri mai delicate puteau să se sature numai cu ea.

Afară, ploaia amestecată cu grindină cădea pe vitralii răpăind cu furie.

Doi nemţi bătrîni cu părul alb, îmbrăcaţi în cazăci cenuşii legate cu cingători din piele de bivol, pregăteau masa castelanului de Henferester care, plecat de dimineaţă la vînătoare, nu se întorsese încă.

Pregătirile erau simple. Nişte servitori traseră lîngă cămin o masă foarte lungă, de stejar masiv; în capul mesei aşezară jilţul din lemn de stejar al castelanului, jilţ sculptat destul de grosolan cu blazonul său, cu spătarul în formă de baldachin şi căruia nici o perniţă nu-i amortiza duritatea.

În dreptul jilţului, servitorii puseră o farfurie sau, mai degrabă, un talger de argint, o bucată de pîine de două livre şi trei stacane tot de argint şi cu blazon, care-i slujeau castelanului în acelaşi timp de sticle şi de pahare. Prima, pentru bere, avea două ocale; a doua, pentru vin, o oca; a treia, pentru „agheasmă“, o jumătate de oca.

Stacanele acestea erau de obicei umplute de două ori în timpul mesei; feţe de masă, şervete, tacîmuri, nu se pomenea de ele decît din amintiri, asememea obiecte fiind considerate inutile şi ridicole. Vînătorii din vremea aceea purtau întotdeauna la brîu două cuţite: unul drept şi lung cu care înjunghiau animalul; celălalt mare, încovoiat, ceva mai mare decît un cuţit de masă obişnuit, era folosit pentru spintecat; de acesta din urmă se serveau pentru a tăia carnea la masă.

Valeţii aşezară apoi farfurii de cositor şi bucăţi de pîine pe fiecare latură a mesei. Locurile acestea inferioare erau rezervate diferiţilor servitori ai castelanului, după importanţă.

Seniorul de Henferester, fidel vechilor şi patriarhalelor tradiţii germanice, mînca împreună cu slugile. În dreapta lui era locul lui Erhard Trusches, hăitaşul, în stînga, cel al lui Selbitz, majordomul.

Acesta din urmă, după ce pusese varza la fiert şi vînatul la fript, aşeza acum masa împreună cu Link, un bătrîn grăjdar.

Cît despre femei, aşa ceva nu vedeai niciodată prin castel. În fiecare sîmbătă, bătrîna Wilhelmine, menajera parohului, venea să frămînte şi să coacă pîine pentru toată săptămîna, în timp ce castelanul era la Viena, la consiliu. Miercurea, cealaltă zi de

---

* Veche unitate de măsură pentru masă, variind de la un stat la altul (în Franţa, ea avea 0,4895 kg). (N. trad.)

consiliu, coana Wilhelmine punea în ordine rufăria castelului, tot în absenţa seniorului, care avea cea mai profundă antipatie pentru sexul frumos.

— Stăpînul întîrzie mult, spuse majordomul privind cu tristeţe ciozvîrta de căprioară care începea să se usuce.

— Noaptea-i neagră şi ploaia deasă, jupîn Selbitz... Poate că stăpînul o fi ajuns cu vînătoarea pînă-n pădurea Harterassen... Jupînul Erhard Trusches îl trimisese azi dimineaţă pe Karl, îngrijitorul de la cîini, să ne spună că stăpînul are de vînat un mistreţ... şi mistreţii ies întotdeauna din pădurea Fersenfak, o iau prin cîmpia Mlaştinilor, se înfundă înapoi în pădurea Harterassen şi ajung să se dea prinşi în iazul stăreţiei... Toate astea fac cel puţin opt leghe dus şi tot atîtea întors, jupîn Selbitz...

— Şi noaptea, pe ploaie, pe drumurile proaste din pădure, durează... Dar ascultă niţel, Link, zise majordomul ciulind urechile, ăsta nu-i sunetul goarnei stăpînului?

— Nu, jupîn Selbitz, e numai vîntul care suflă în morişcă.

— Cît o fi ceasul? întrebă majordomul; căci pendulele nu erau mai cunoscute în castelul Henferester decît în Tahiti.

— Trebuie c-o fi cam şase-şapte, jupîn Selbitz; căci Elphin, murgul stăpînului, îşi cere în gura mare porţia de ovăz de-o bucată bună de vreme... Iacătă... îl auzi? Răbdare... răbdare! bătrîne Elphin, zise grăjdarul întorcîndu-se spre uşă: ai să-ţi primeşti tainul cînd ţi-or sosi tovarăşii, Kol şi Lipper, dar nu înainte de asta; mîncău bătrîn!

— De data asta aud sigur goarna stăpînului, strigă majordomul. Slavă Domnului!... Ce vreme! Hai... fugi să-i ţii stăpînului scara, Link... şi-n timpul ăsta eu o să pun pe foc o coşarcă de conuri de brad ca să-l înviorez.

—E într-adevăr goarna stăpînului, zise Link după ce ascultă cu atenţie; dar nu sună cu veselie prinderea cerbului sau retragerea. Ah! jupîn Selbitz, a fost o vînătoare proastă! proastă!

— Asta-i un motiv în plus ca să nu-l facem să aştepte. Hai, grăbeşte-te!

Grăjdarul ieşi în fugă. Selbitz, după ce învioră focul, puse pe farfuria de argint a stăpînului o scrisoare mare, cu pecete roşie, pe care o adusese în ziua aceea un curier de la Viena.

Atunci se auzi plesnetul sonor al unui bici şi o voce răsunătoare, de stentor, strigă:

—Hai, la toţi dracii!... cîini blestemaţi!... Erhard, ai grijă să-mi hrăneşti bine bălţatul; căci am avut o zi grea.

Apoi se auzi tropăit de cizme grele, cu ţinte şi pinteni; uşa se deschise şi castelanul de Henferester intră înconjurat de vreo doisprezece cîini de vînătoare, plini de noroi şi şiroind de ploaie, care dădură buzna în bucătărie ca să-şi găsească un loc în faţa căminului şi să se usuce.

Castelanul le acorda acest privilegiu atît din dragoste pentru specia canină, cît şi din grijă pentru propria lui plăcere, ştiind că un cîine care intră în cuşcă dîrdîind şi îngheţat se îmbolnăveşte adesea.

Seniorul de Henferester, un bărbat uriaş, de vreo patruzeci şi cinci-cincizeci de ani, părea de o forţă herculeană. Intrînd, îşi aruncă pe covată pălăria veche, de fetru, Părul, de un blond aprins, îl purta tăiat scurt; barba roşcată, pe care nu şi-o rădea decît în zilele de consiliu, era atît de deasă şi de hirsută, încît îi acoperea aproape tot obrazul. Trăsăturile, puternic reliefate, tăbăcite de viaţa în aer liber, îi erau dure şi nu lipsite de-o oarecare nobleţe.

Haina lui veche, verde, strînsă pe trup, era leoarcă de ploaie şi încheiată pînă-n bărbie. Pantalonii de piele de căprioară păreau negri de ponosiţi ce erau şi cizmele trainice, pline de noroi, îi urcau pînă la jumătatea coapselor; de centura de piele îi atîrnau cuţitele de vînătoare cu mîner de corn. Prinsă în cruciş peste piept, ducea o goarnă lungă, de aramă coclită şi ţinea în mîna mare, păroasă, biciul şi puşca grea.

După ce-i dădu arma şi goarna majordomului, care le agăţă pe perete, castelanul se apropie nemulţumit de foc, îşi făcu loc cu cîteva lovituri de cizmă printre cîini şi se aşeză greoi în jilţ, vorbind mînios către haită:

— Înapoi puturoşilor, nepricepuţilor! aţi merita mai degrabă să învîrtiţi roata frigării decît să hăituiţi un vînat nobil... să vă daţi bătuţi după cinci ceasuri de vînătoare!... şi asta din cauză că hăţişul în care a intrat mistreţul era prea des, nu-i aşa? Aţi devenit prea gingaşi... ha?... pînă şi tu, bătrîne Ralph! adăugă el furios, trăgîndu-i un picior cîinelui pe care-l pomenise.

Văzînd proasta dispoziţie a stăpînului, majordomul voi să-l calmeze, amintindu-i de alte expediţii mai fericite:

— Înţeleg că domnul e nemulţumit cînd n-are spor la vînătoare, căci nu-i obişnuit cu aşa ceva; dar...

— Bine... bine... zise castelanul morocănos. Scoate căprioara aia din frigare şi dă-mi să mănînc, că crăp de foame. Mistreţul ăla ne-a dus pînă-n pădurea Harterassen; acolo, cîinii s-au lăsat păgubaşi în faţa unui hăţiş, de altfel atît de des, că ar fi trebuit într-adevăr să ai platoşa unui mistreţ ca să poţi pătrunde în el.

— Domnul îşi dă deci seama că nu-i vina cîinilor săi viteji. Dar domnul e ud leoarcă, nu doreşte să se schimbe?

— Să mă schimb!... Şi de ce vrei dumneata să mă schimb, jupîn Selbitz cel plăpînd? răcni castelanul în culmea mîniei; mă iei drept vreo muieruşcă? drept vreun franţuz?... Oare obişnuiesc eu vreodată să mă schimb cînd vin de la vînătoare? Da' ce? cîinii se schimbă? Caii se schimbă?

— Nu, fără îndoială, stăpîne, dar hainele dumneavoastră scot aburi precum cazanul coanei Wilhelmine cînd spală rufăria.

— Asta-i dovada că se usucă şi că umezeala se duce.

— Dar... domnule...

— Da' mai taci odată jupîn Selbitz, prostule, flecarule, şi dă-mi mai bine o gură de „agheasmă".

Apoi, zărind scrisoarea de pe farfurie, castelanul adăugă:

— Ce-i asta, Selbitz?

— O scrisoare pe care-a adus-o curierul domnului conte de Hasfeld.

— La naiba cu afacerile astea! Mi-ajunge pînă peste cap că merg la Viena de două ori pe săptămînă, zise castelanul desfăcînd scrisoarea.

Ea suna astfel:

„Trebuie să vă previn, dragă baroane, că marchizul acela francez, domnul de Létorière, va ajunge azi la dumneavoastră ca să vă ceară sprijinul în legătură cu procesul meu; nu-i nevoie să vă amintesc de promisiunea categorică pe care mi-aţi făcut-o, de a vă alătura votul celor ale colegilor dumneavoastră, întru triumful cauzei monseniorului duce de Brandenburg... Primiţi, dragă baroane etc."

— Şi ce dracu' vrea să facă franţuzu' ăla aicea? răcni castelanul enervat. Pe sfinţii regi din Colonia, nu pot să am şi eu o clipă de răgaz? Iote-l şi pe filfizonul ăsta de la Versailles cum vine să mă hăituiască aicea ca pe-un mistreţ în băltoaca lui... Pentru mine procesul lui e pierdut... răspierdut... ce mai vrea?... De altfel, ce crede el, că m-ar putea interesa unul ca el? un sclivisit neruşinat, care coase la gherghef şi care, din cîte se spune, îşi dă cu ruj şi-şi pune benghiuri?... un crai dintr-ăia, pe cît de stricaţi pe-atît de fătălăi, agăţaţi tot timpul de poalele muierilor? Dar, pe toţi dracii! nu pot să scap de marchizul ăsta!... Dacă vine, sînt obligat să-l primesc; de la Viena pînă aici sînt cincisprezece leghe, nu pot să-i dau papucii fără să-l ascult. La dracu' cu pricinaşii şi cu procesele!... Şi dacă vine astă seară?... O să trebuiască să-l poftesc să-şi petreacă noaptea aici; şi unde să-l culc?... aicea totu-i în paragină. Şi frumuşelu' ăsta o să-mi apară-n litieră, ca o muiere în chinurile facerii!

Baronul bătu din picior cu furie, îl chemă pe majordom şi-i zise mînios:

— Uite că s-ar putea să vie astă seară aici un franţuz... un marchiz... un pricinaş... Pe vremea asta nu-l pot lăsa să se-ntoarcă la Viena... Unde-o să-l găzduim, cu toată suita lui? că mititelu' ăsta precis călătoreşte cu toată trupa lui de coafori... de valeţi şi de parfumieri!

— Pe cinstea mea, domnule, zise majordomul scărpinîndu-se în ureche, singura încăpere în care nu plouă e *camera cu şobolani.*

— Ei bine, fie şi camera cu şobolani. Apoi baronul adăugă cu un fel de ironie amară:

— Şi pentru ca plăpîndul nostru vizitator să-şi facă o bună impresie despre ospitalitatea castelanului de Henferester şi, mai ales, ca să se simtă cît mai bine, nu uita, majordom, să-i împodobeşti patul cu cele mai frumoase perdele de mătase, să-l acoperi cu plapuma de puf, cu cearceafuri din pînză fină de Frigia; să scuturi bine covorul turcesc; să pui lumînările parfumate în candelabrele de argint şi să-i încălzeşti patul cu cărbuni din lemn de aloe... Ai înţeles, majordom?

— Da, da, domnule, zise jupîn Selbitz luînd de pe foc halca de căprioară, slănina şi varza, şi foarte încîntat de gluma stăpînului, da, domnule, fiţi liniştit, vă înţeleg: paiele din pat vor fi proaspete şi bine afînate; pătura de lînă bine bătută, podeaua bine măturată, perdelele şi draperiile din pînze de păiajen vor fi bine scuturate, iar obloanele deschise larg, pentru ca luna să lumineze frumos camera oaspetelui dumneavoastră; în sfîrşit, pentru că-i aşa de delicat şi friguros... îi voi încălzi patul... cu cîinele care învîrte frigarea.

Castelanul nu se putu opri să rîdă de gluma majordomului, care nu făcea decît să descrie cît se poate de exact camera şobolanilor, foarte asemănătoare cu cea pe care o ocupa baronul însuşi, într-atît era acesta din urmă de nepăsător faţă de confortul cel mai modest.

— La masă, spuse nerăbdător castelanul, trăgîndu-şi scaunul şi scoţîndu-şi de la brîu cuţitul de spintecat.

În clipa aceea se auzi sunînd trîmbiţa pe care-o poartă de obicei olăcarii germani.

— Poate că-i afurisitul ăla de marchiz, strigă castelanul. Hei... Erhard!... Selbitz!... Alergaţi-i în întîmpinare!

Şi baronul, ridicîndu-se greoi de pe scaun, se duse spre uşă zicînd morocănos:

— Trebuie că are pe dracu-n el dacă poate să călătorească pe-o asemenea vreme... Da' la naiba!... în fundul trăsurii îi e mai bine decît o să-i fie la castel. Ia să-l vedem pe frumuşelul ăsta... pe flăcăiaşul ăsta, cel mai fătălău dintre fătălăii de la curtea Franţei.

Şi baronul ieşi să-şi îndeplinească, vrînd-nevrînd, *îndatoririle* de gazdă faţă de oaspetele său.

CAPITOLUL XI

Cina

Împotriva aşteptărilor castelanului, Létorière coborî de pe cal în loc să coboare din trăsură şi-şi lăsă fugarul în grija olăcarului.

Seniorul de Henferester cunoştea prea bine obligaţiile pe care i le impunea propria poziţie pentru a-l primi rău pe un gentilom care venea să-i ceară sprijinul. Îl găsi de altfel pe Létorière mult mai puţin delicat şi sclivisit decît crezuse. Aveai nevoie de ceva putere ca să faci cincisprezece leghe pe un cal de poştă, în toiul nopţii şi pe o vreme de groază.

Cînd intră, marchizul se simţi sufocat de atmosfera hrănitoare despre care am pomenit; în plus, mai era şi o duhoare de cîine ud, din cauza haitei. La vederea străinului, cîinii începură să latre foarte armonios...

Marchizul se opri, păru să asculte urletele cu o încîntare de nedescris, şi strigă într-o germană perfectă:

— Pe cinstea mea, baroane, n-am auzit în viaţa mea cîini cu gîtlejuri mai bune ca ai dumneavoastră! Pe Sfîntul Hubert! unui vînător adevărat are de ce să-i tresalte inima!

Apoi, fără să-i dea vreo atenţie castelanului, marchizul se apucă să cerceteze cu mult interes calităţile cîinilor ce se apropiau de el, şi spuse din nou cu admiraţie crescîndă:

— Buni cîini! viteji! Cîinii noştri din Normandia şi Poitou nu-s la fel de buni... Ai dumneavoastră au blana mai deasă, încheieturile mai zdravene... Zău! cei mai frumoşi cîini de vînătoare pe care i-am văzut în viaţa mea!... Vino-ncoace, frumosule...

Şi Létorière apucă un cîine mare, alb, cu spinarea neagră, de labele din faţă, îl privi cîteva clipe cu un aer de cunoscător şi-i spuse aprobator castelanului, care rămăsese prostit:

— Asta-i unul din cei mai buni cîini ai dumneavoastră, baroane. E unul dintre copoi, nu-i aşa? Îl aveţi de multă vreme! Cu atît mai bine! Un copoi bun se formează în timp.

Zăpăcit de siguranţa şi volubilitatea marchizului, castelanul, prea împătimit de vînătoare, prea mîndru de cîinii lui ca să-l supere interesul pe care aceştia îl stîrneau şi, mai ales, uimit de observaţia lui Létorière în legătură cu copoiul, răspunse aproape fără voie:

— Da' cine ţi-a zis, domnule, că Moick, cîinele ăsta, e copoiul meu?

— Cum cine mi-a zis, baroane? Păi — mai întîi urma lesei, care i se vede pe gît, pe blana roasă, la fel de clar cum se vede urma chingii pe pieptul unui cal de tracţiune, şi-apoi glasul surd şi răguşit, care dovedeşte că nu latră niciodată tare... Asta-i mai mult decît îi trebuie unuia care nu-i novice în breasla veselilor vînători, ca să recunoască un copoi! Şi-apoi, ce nas dezvoltat! Şi osul vînătoarei!... gros cît degetul! Credeţi-mă, baroane, n-o să mai găsiţi în viaţa dumneavoastră un copoi aşa de bun!... Menajaţi-l... Ah! văd o ciozvîrtă de căprioară care se sleieşte; să n-o mai lăsăm să lîncezească; am o foame de lup! O să vedeţi cum ştiu eu să dau din fălci!... Bateţi palma, baroane! Pe Sfîntul Hubert, patronul nostru, al amîndurora, sînteţi un viteaz al bătrînei Germanii! Auzisem eu lucrul ăsta şi înainte, dar acum sînt sigur...

— Domnule, aş putea să aflu cu cine am onoarea să vorbesc? întrebă baronul, din ce în ce mai mirat de purtarea fără fasoane a marchizului.

— Aveţi dreptate, baroane. Mă numesc marchizul de Létorière; am venit să vă vorbesc despre procesul meu. Dar cum în haosul ăla, mai negru ca iadul trebuie să vezi limpede, iar acum e noapte, o să aşteptăm ziua... adică dimineaţa de mîine, ca să stăm de vorbă... Acum la masă, la masă! căci m-am invitat fără mofturi; iertaţi-mi purtarea necioplită, dar sînt un copil al pădurilor...

Castelanul era uluit; se aşteptase să vadă un sclivisit vorbind din vîrful buzelor, mofturos, afectat, firav, la fel de nepriceput în ale vînătorii ca un negustor din Lipsca, şi acum descoperea un tînăr vesel, îndrăzneţ, care părea un vînător cu experienţă şi ale cărui haine puteau să se compare în neglijenţă cu ale sale.

Baronul se simţea acum aproape binevoitor faţă de Létorière. Admiraţia pe care acesta din urmă o arătase cîinilor sporea şi ea bunăvoinţa castelanului pentru oaspetele său; aşa că-i răspunse prietenos:

— Conacul Henferester este la ordinele dumitale, domnule marchiz; doar că mi-ar fi plăcut să-ţi pot oferi condiţii mai bune.

— Sînteţi prea pretenţios, baroane. Dacă m-aţi cunoaşte mai bine, aţi vedea că nu mi-aş putea dori ceva mai pe gustul meu. La masă, baroane!

Şi marchizul se apropie de foc.

Létorière era complet transfigurat moral şi fizic. Gentilomul care fusese aplaudat la teatru pentru eleganţa superlativă a toaletei, pentru farmecul şi graţia persoanei sale, purta în clipa aceea un costum de vînătoare vechi, albastru, cu un guler de catifea ce fusese cîndva roşu, şi nişte cizme înalte, nu mai puţin solide, nu mai puţin înnoroiate, nu mai puţin împintenate ca acelea ale Nimrodului german. Părul nepudrat, ciufulit de drum, îi era legat cu o şuviţă de piele; îşi lăsase barba să crească pe jumătate, iar albeaţa delicată a mîinilor dispăruse sub un strat subţire de funingine care le făcea să pară la fel de tăbăcite ca ale castelanului. În sfîrşit, marchizul era cu totul schimbat, îşi modificase pînă şi glasul seducător, vorbind răstit şi niţel răguşit.

Baronului nu-i scăpară aceste amănunte.

— Ştii, Erhard, îi zise el în şoaptă hăitaşului, ştii că franţuzul ăsta şi-a dat imediat seama că bătrînul Moick e copoi şi că-i unul din cei mai buni cîini ai noştri?

— Adevărat, stăpîne? zise Erhard neîncrezător.

— Aşa-i cum îţi zic, Erhard; încep să cred că franţujii se pricep la vînătoare.

Apoi, în timp ce marchizul se usca la foc, baronul îi spuse majordomului:

— Strînge tacîmurile, Selbitz, francezii nu sînt obişnuiţi cu obiceiurile noastre nemţeşti.

Spre marea nemulţumire a lui Erhard şi a sa însuşi, Selbitz se pregătea să execute ordinul, cînd Létorière, temîndu-se ca, dintr-o susceptibilitate prost înţeleasă, să nu-şi facă doi duşmani cu influenţă asupra castelanului, strigă:

— Ah! baroane, vreţi deci să-mi cer calul şi să mă întorc la Viena fără să cinez? De ce dracu-i puneţi pe oamenii ăştia cumsecade să-şi strîngă tacîmurile? Ce, eu oi fi mai puţin gentilom ca dumneavoastră de credeţi că mă supără obiceiurile dumneavoastră domestice?

— E vechiul nostru obicei nemţesc, într-adevăr, zise castelanul, dar credeam că în Franţa...

— Baroane, aici sîntem în Germania, la unul din cei mai demni reprezentanţi ai vechii nobilimi a Imperiului. Regula casei trebuie să rămînă sfîntă; deci, neîntrecutule vînător, îi spuse lui Erhard Trusches; şi dumneata, cinstitule păstor al turmei de buţi, butoaie şi butoiaşe, reluaţi-vă locurile cu încuviinţarea baronului care nu-mi va refuza, sper, această favoare.

La un semn al castelanului, cei doi servitori îşi aşezară, veseli, tacîmurile la loc în coada mesei. Baronul îi arătă marchizului un scaun şi toţi se pregătiră să atace halca de căprioară şi castronul uriaş de varză şi slănină care aburea pe masă.

Baronul tocmai îşi înfigea cuţitul în vînat ca să-l taie, cînd Létorière strigă, cu un aer grav şi solemn, punîndu-şi mîna pe braţul castelanului:

— O clipă, baroane!... să mă ia dracu dacă mănînc vreodată fără să spun rugăciunile.

Castelanul încreţi din sprîncene şi răspunse pe cît de nerăbdător, pe atît de încurcat:

— De cînd mi-a murit capelanul, le-am cam uitat, dar le spun în intenţie... Ah! Erhard, nu cumva ştii tu binecuvîntarea?

— Nu, domnule, zise Erhard, morocănos... Eu o zic într-o zi pentru tot anul şi tocmai ieri mi-am făcut proviziile.

— Da' tu, Selbitz?

— Nu, domnule, pentru mine o zice în fiecare zi frate-meu, preotul de la Blümenthal...

— Ei, baroane, dar sînteţi turci? Atunci o să spun eu binecuvîntarea.

Şi, ridicîndu-se în picioare, marchizul spuse cu voce tare:

„Sfinte Hubert, rogu-te, fă ca vînatul să fie gras, vinul bun, pofta de mîncare mare şi setea de neostoit..." Apoi goli dintr-o sorbitură stacana ce conţinea o oca de vin de Rin, îşi şterse mustaţa cu dosul palmei şi zise *amen* punînd cupa la loc pe masă.

Gluma aceasta îl făcu pe cinstitul castelan să rîdă cu hohote; imitînd isprava oaspetelui său, îşi bău ocaua de vin dintr-o răsuflare, zise *amen* cu glas de stentor şi hotărî că pricinaşul lui e un conviv pe cinste.

— Selbitz, zise castelanul însufleţit curînd de ospăţ şi de glumele lui Létorière, umple-ne cupele; nu le uita nici pe-a ta şi pe-a lui Erhard; azi la Henferester e sărbătoare în cinstea oaspetelui nostru...

Şi baronul îi întinse cu simpatie mîna lui mare marchizului, căruia îi strînse zdravăn încheietura, atît din prietenie cît şi din dorinţa de a-şi arăta puterea.

Létorière care, sub un înveliş firav ascundea o forţă atletică, răspunse la fel de zdravăn la această strîngere de mînă. Castelanul, care nu se aşteptase la o asemenea dovadă de vigoare, spuse mirat:

— Vergeaua de oţel e de multe ori la fel de tare ca bara groasă de fier, dragul meu oaspete.

— Dar, din nefericire, baroane, în paharul cel mare încape mai mult decît în cel mic, zise marchizul.

Curînd se umplură din nou stacanele de vin şi de bere; baronul văzu, cu un fel de orgoliu naţional, cum Létorière, după ce mîncă vreo cinci-şase felii de vînat, atacă vitejeşte varza cu slănină afumată, al cărei gust îl lăudă, golindu-şi de vreo două-trei ori stacana cea mijlocie şi pe cea mare.

Dar, în timp ce-şi potolea uriaşa poftă de mîncare, Létorière nu rămînea mut. Adaptîndu-şi spiritul natural şi viu la nivelul convivului său. îl încînta pe acesta cu mii de snoave; într-un cuvînt, Selbitz şi Erhard îşi văzu în seara aceea, spre marea lor mirare, stăpînul, de obicei grav şi taciturn, rîzînd cît nu rîsese ani întregi.

Hăitaşul recunoştea în Létorière un vînător experimentat şi-i asculta cu sfinţenie fiecare cuvinţel, cînd baronul îi ordonă să ducă cîinii la cuşti şi să le dea de mîncare. O a doua oală, cu mîncarea haitei, fu luată de pe foc.

Majordomul strînse farfuriile, puse pe masă stacanele pentru „agheasmă“, o oală de lut plină cu tutun şi-i dădu baronului o pipă venerabilă. Acesta o umplu spunîndu-i lui Létorière, faţă de care se simţea acum foarte apropiat:

— A, nu te deranjează fumul, marchize?

În loc de răspuns, marchizul scoase din buzunar o pipă enormă, care se vedea că-l slujeşte de multă vreme, şi începu s-o umple cu multă îndemînare.

— Deci fumezi şi dumneata, marchize? strigă castelanul încîntat, împreunîndu-şi mîinile cu admiraţie.

— Păi poţi trăi fără să fumezi... baroane? La întoarcerea de la vînătoare, după o masă bună, ce poate fi mai grozav decît să-ţi fumezi pipa, cu picioarele pe grătarul căminului, luînd din cînd în cînd cîte-o înghiţitură de „agheasmă“... copilul acesta sălbatic al Pădurii Negre... care, după părerea mea, e deasupra rachiului franţuzesc tot aşa cum un cocoş de munte e deasupra unui cocoş de ogradă?

Şi după această laudă îndrăzneaţă, marchizul se învălui într-un nor gros de fum.

Castelanul, însufleţit de libaţiile repetate, şi care n-avea poate mintea la fel de calmă şi rece ca aceea a oaspetelui său, îl privea pe marchiz cu un fel de extaz; nu putea pricepe cum e cu putinţă ca un trup atît de firav la prima vedere să fie aşa de puternic, cum poate un franţuz să bea şi să fumeze chiar mai mult ca el însuşi, *Spaima potirelor,* învingătorul celor mai de temut băutori ai Imperiului?

— În sănătatea iubitei dumitale, marchize, îi spuse el vesel oaspetelui.

— Iubita mea?... e puşca! zise Létorière întinzîndu-se lîngă foc şi scormonind jăraticul cu vîrful cizmelor care aveau pingelele groase de-un deget. Pe femei să le ia dracu! Nu pot să simtă miros de tutun, de rachiu sau de cîini fără să-şi ducă iute flaconul la nas. Da' pe dumneavoastră vă interesează femeile, baroane?

— Mie-mi place mai mult zăngănitul pintenilor decît foşnetul jupoanelor, oaspete drag; da' la vîrsta mea asta-i înţelepciune, spuse baronul, din ce în ce mai mirat că marchizul îi împărtăşeşte gusturile rustice şi antipatia pentru nazurile sexului frumos.

— La orice vîrstă e înţelepciune, baroane; eu unul aş da toate chitarele miorlăite şi toate scripcile melancolice ale trubadurilor pe o trîmbiţă veche de pădurar.

— Ştii ceva, marchize? spuse baronul, ciocnindu-şi cupa de a oaspetelui.

— Ziceţi, baroane, spuse marchizul umplîndu-şi iar pipa.

— Ei bine, înainte să te cunosc, ştiind că vii ca să mă soliciţi în legătură cu procesul dumitale, pe care, din păcate...

— Să-l ia dracu de proces, baroane, strigă Létorière; cel care mai pomenenşte de el în seara asta să fie condamnat să bea o oca de apă!

— Fie, marchize... Ei bine! înainte să te cunosc, îmi ziceam că mai bine aş muri decît să te primesc; pe cuvînt că mă temeam de venirea dumitale... Te credeam un filfizon, un sclivisit.

— Mulţam, baroane. Ei bine atunci eu unul vă credeam un Alcindor, un păstor din Citera.*

— Acuma, deşi nu te cunosc decît de astă-seară, reluă baronul, îţi spun la fel de cinstit că, atunci cînd o să părăseşti sărăcăciosul conac Henferester, o să pierd cel mai bun tovarăş cu putinţă pentru a petrece cu veselie o seară lungă lîngă foc.

— Şi pentru a petrece o zi grea de vînătoare în inima pădurii. Să-l ia dracu pe filfizonul căruia-i plac balurile şi galanteriile mai mult decît sticla, luleaua şi vînătoarea! Dacă vreţi să-mi dovediţi că ai dumneavoastră cîini sînt la fel de buni pe cît sînt de frumoşi, baroane, o să vedeţi că sînt şi eu demn să vînez cu ei!

— Bate palma, dragul meu oaspete... mîine în zori pornim.

— Aşa să fie, baroane... om vorbi de proces poimîine, nu mai devreme... cel care mai pomeneşte de el să fie pedepsit cu ocaua de apă!

— Bravo, oaspete drag, zise baronul. Dar s-a făcut tîrziu: dacă eşti obosit, bătrînul Selbitz te conduce în camera dumitale, adică într-un fel de magazie în care se află un pat prăpădit, asta-i tot ce-ţi pot oferi... camera mea e şi mai rea.

— Aa, fără ceremonie, baroane; dacă nu vă place camera, îmi pun o cizmă căpătîi, îmi daţi un braţ de paie şi-o să petrec o noapte minunată lîngă jăraticul ăsta care-o să ardă pînă la ziuă.

— Multe nopţi am petrecut aşa prin colibe de cărbunari, zise castelanul cu un oftat de regret, pe vremea cînd vînam în Pădurea Neagră; dar, în sfîrşit, oaspete drag, oricît ar fi de rău patul dumitale, tot o să fie mai bun decît duşumeaua asta bătătorită ca o arie de treierat.

— Pe mîine, deci, gazdă dragă, o să sun chiar eu deşteptarea, spuse marchizul; dar pînă atunci, daţi-mi voie să sun stingerea, baroane.

Şi Létorière, desprinzînd de pe perete goarna castelanului, dădu acest din urmă semnal cu atîta perfecţiune, cu un sunet vînătoresc atît de clar şi puternic, încît baronul, entuziasmat, strigă:

---

* Insulă în Marea Egee, unde exista un templu închinat Afroditei. (N. trad.)

— De treizeci de ani, de cînd vînez, n-am auzit asemenea goarnă!

— E simplu, baroane; asta-i din cauză că n-aţi putut să vă auziţi bine pe dumneavoastră înşivă; goarna dumneavoastră e prea bună ca să nu fiţi maestru în această nobilă ştiinţă... Dar, noapte bună, baroane; pe mîine! Şi, mai ales, nu visaţi apă, vin acru şi sticle goale.

— Pe mîine, marchize!

Şi, chemîndu-l pe Selbitz, baronul îi ordonă să-l conducă pe oaspete în camera şobolanilor, a cărei descriere o cunoaştem; doar că se făcuse în ea un foc zdravăn.

Létorière, obosit de întîmplările zilei, adormi imediat tun, iar castelanul făcu la fel, după ce le spusese de nu ştiu cîte ori lui Selbitz şi Erhard, dîndu-le ordinele pentru a doua zi, că era păcat că acel tînăr gentilom e francez, căci era demn să se fi născut în Germania.

CAPITOLUL XII

Confidenţele

A doua zi de dimineaţă, la sculare, baronul află de la Selbitz că marchizul plecase la ivirea zorilor cu Erhard Trusches, ca să cerceteze pădurea şi-l însărcinase pe majordom să-i prezinte castelanului scuze.

— Cine s-ar fi aşteptat. totuşi, dată fiind reputaţia marchizului, să descopere în el un vînător şi un băutor atît de straşnic, Selbitz? Doar ştii că ieri la masă mi-a ţinut piept, şi doar nu ne-am jucat cu băutura, zise castelanul.

— Da, domnule, şi-a mers pînă-n camera şobolanilor cu un pas aşa de sigur, de parcă la cină n-ar fi băut decît lăptic.

— Hai, hai, zise baronul luînd din mîinile majordomului cele necesare pentru a se îmbrăca de vînătoare, hai, Selbitz, trebuie să recunoaştem că, la urma urmei, marchizul ăsta e un gentilom demn şi cumsecade; şi pe deasupra de-o veselie care-ţi încălzeşte sufletul! Ce poveşti faine ne-a spus... Tare mi-ar plăcea să mai rămînă vreo cîteva zile la castel; căci, pe cuvîntul meu, e un tovarăş plăcut. Cu toate că-s mai bătrîn decît el cu mai bine de douăzeci de ani, mi se pare că sîntem legaţi de multă vreme; în sfîrşit, dacă nu l-aş fi cunoscut abia ieri, aş zice... şi să mă ia naiba dacă ştiu de ce, Selbitz, aş zice că mi-e prieten; pe onoarea mea, trăiască firile cinstite şi deschise, nimic nu valorează cît ele!

După ce mîncă în grabă o felie de vînat rece, o strachină de supă de bere şi bău două ocale de vin de Rin, baronul încălecă şi sosi curînd la întîlnirea pe care i-o dăduse lui Erhard Trusches la una din răspîntiile pădurii.

Îi găsi acolo pe valet şi pe hăitaş, cu cîinii.

Erhard Trusches părea trist şi preocupat; baronul, mirat că nu e şi Létorière acolo, îl întrebă pe Erhard de el.

După o clipă de tăcere, Trusches spuse timid şi neliniştit:

— Domnul îl cunoaşte bine pe oaspetele său?

— Ce vrei să zici cu asta, Erhard? strigă baronul. Unde-i marchizul? N-a plecat azi dimineaţă cu tine ca să cercetaţi pădurea?

— Ba da, stăpîne; tocmai de-aia vă-ntreb dacă sînteţi sigur de el... Ştiţi, stăpîne, faptul că aseară am glumit pe seama rugăciunii o să-mi poarte ghinion!

— Of! îmi explici odată?

— Vreau să zic, domnule... şi Erhard adăugă cu glas scăzut şi aproape tremurînd: că tare mă tem ca *oaspetele dumneavoastră* să nu fie ăl de-apare cîteodată cînd e lună plină, în răspîntiile pustii din pădure, ca să le dea vînătorilor deznădăjduiţi trei gloanţe, unul de aur, unul de argint şi unul de plumb, şi toate astea în schimbul sufletului lor! adăugă Erhard posomorît şi înspăimîntat.

— Ei na! acu-l iei pe oaspetele meu drept diavolul! strigă baronul rîzînd şi ridicînd din umeri. Ei hai, duşca de dimineaţă ţi-a răvăşit minţile, bătrîne Erhard!

Hăitaşul scutură din cap:

— Atunci, stăpîne, explicaţi-mi cum se face că acela pe care-l numiţi oaspetele dumneavoastră, că acela care n-a călcat în viaţa lui prin pădurea asta, o cunoaşte tot atît de bine ca mine?

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă baronul, peste măsură de mirat.

— Azi dimineaţă, la ivirea zorilor, am plecat cu marchizul. „Jupîn Erhard“, îmi zice el, „dacă vrei să-mi dai un copoi, împărţim pe din două pădurea. Eu o să străbat hăţişurile dinspre stăreţia Biserica Pustnicului, de la Bradul-Trăsnit şi de la Balta-Neagră...“

— Ţi-a zis el aşa? întrebă baronul uluit.

— Cum vă zic, domnule, şi a adăugat: „Sper să dau de un cerb cu zece ramuri, căci cerbilor le prieşte Biserica Pustnicului. Dumneata, jupîn Erhard, la rîndul dumitale, încearcă să găseşti un mistreţ. În desişul de la Enrichs sînt mereu mistreţi, căci tufişurile sînt foarte dese. Astfel, baronul va putea alege între copită şi labă(1). „Dar, domnule marchiz“,i-am zis eu prostit, „cunoaşteţi bine pădurea noastră, aţi vînat des pe- aici?“ „N-am vînat niciodată pe-aici“, mi-a zis el, „dar cunosc pădurea la fel de bine ca dumneata... Hai noroc, jupîn Erhard“, mi-a răspuns el. Şi cu asta s-a pierdut printre copaci, luîndu-l cu el pe bietul Moick, cel mai bun copoi al nostru, pe care-o să-l preschimbe poate în rîs sau în fiară cu şapte labe, prin vrăjile lui diavoleşti.

Baronul nu era deloc superstiţios; dar nu pricepea nimic din vorbele lui Erhard, pe care-l ştia prea respectuos ca să-şi permită să glumească pe seama lui. Totuşi, nu putea admite că marchizul avea toate acele cunoştinţe topografice despre care vorbea hăitaşul.

— Şi tu ce-ai găsit? îl întrebă pe Erhard.

— Cel pe care-l numiţi oaspetele dumneavoastră, domnule, mi-a adus ghinion... Nimic.

— Nimic! cum nimic!... da’ de doi ani încoace e prima dată cînd nu raportezi nimic! şi asta într-o zi cînd vine şi un străin cu noi la vînătoare!

— Unde *reuşeşte* duhul rău, oamenii nu reuşesc nimic, stăpîne, zise Erhard grav. Cel pe care-l numiţi *oaspetele dumneavoastră* n-are decît să sune din goarnă, şi toate animalele din pădure vin la el cum se duce pasărea la şarpe.

— Hai, du-te dracului, moşneag nebun! strigă castelanul înciudat.

— *Pentru asta n-am de mers prea departe, domnule, şopti el arătîndu-l pe Létorière care ieşise dintr-un crîng, ducîndu-l pe bătrînul Moick în lesă.*

— Vivat, baroane! strigă Létorière, dacă inima v-o cere, puteţi goni un cerb cu zece ramuri şi-l puteţi lovi în locul marcat de mine la Biserica Pustnicului. După mărimea copitelor aş paria că-i un cerb din aceia mari, cu botul şi picioarele albe: are şi regele

---

(1) *Copită* de cerb, *labă* de mistreţ (N.a.).

Franţei cîţiva dintr-ăştia pe domeniul de la Chambord. Le-aş recunoaşte copita dintr-o mie. Au pieptul foarte lat.

— Ai noroc, marchize, spuse baronul; dar eşti un adevărat vrăjitor.

— Eu nu sînt vrăjitor, baroane, în schimb copoiul dumneavoastră e excelent. El a găsit cerbul. Cît despre dumneata, bunul meu Erhard, adăugă el întorcîndu-se spre hăitaş, dacă l-ai fi avut cu dumneata, ai fi ajuns la acelaşi rezultat. Hai, baroane! pe cai, pe cai! avem de făcut o leghe bună de aici şi pînă la marcajul meu, şi zilele de noimebrie sînt scurte. Poftim, uite-ţi copoiul, Erhard.

O dată cu cîinele, marchizul îi dădu vînătorului şi un ludovic.

Dar acesta, profitînd de o clipă cînd marchizul nu se uita la el, aruncă moneda de parcă era înroşită în foc şi-o ascunse cu vîrful cizmei în frunziş.

— Banul dracului, zise el încet; dacă l-aş fi pus în buzunar, într-un sfert de ceas s-ar fi prefăcut în liliac roşu sau în broască neagră.

Apoi hăitaşul apucă lesa copoiului cu atîta fereală, de parcă marchizul ar fi fost ciumat, şi-şi privi cîinele cu o duioşie neliniştită, crezîndu-l vrăjit pe vecie.

După ce-şi trase cizmele lui trainice peste jambierele din piele de căprioară, marchizul încălecă pe bătrînul Elphin şi baronul remarcă, încîntat din nou, că oaspetele său călăreşte minunat.

— Baroane, strigă Létorière ajungînd la un hăţiş, uite marcajul meu... daţi drumul cîinilor, o să intru în tufişuri cu vreo trei-patru cîini mai bătrîni ca să atac...

— O clipă, zise baronul cu o mină serioasă, în ochii lui Erhard Trusches dumneata treci drept vrăjitor: dac-o să te mai ia drept diavolul, o să-i meargă rău la vînătoare, căci o să-i stea capul mai mult la mîntuirea sufletului decît la urma cerbului.

— Cum adică? nu înţeleg, baroane.

— Erhard, vino-ncoace, zise castelanul.

Hăitaşul se apropie, neliniştit şi speriat.

— Nu-i aşa, continuă castelanul, că nu înţelegi cum de cunoaşte oaspetele meu atît de bine pădurea, de vreme ce n-a mai fost niciodată pe-aici? Cum de ştie că hăţişul de la Biserica Pustnicului e cel mai bun sălaş pentru cerbi şi că ştafetele trebuie aşezate la Crucea-Albă şi la marginea ogoarelor stăreţiei?

— Aşa e, zise Erhard încet... *Oamenii* nu pot şti atîtea...

— Şi să fiu al naibii dacă pricep eu însumi ceva, marchize, spuse baronul.

După ce ridică zîmbind din umeri, marchizul scoase din buzunar o cărţulie legată în piele şi se apropie de Erhard:

— Uite, mistreţ bătrîn, asta-i cartea mea de vrăji.

Hăitaşul se trase îngrozit înapoi.

Marchizul deschise cărţulia şi întinse pe armătura şeii o hartă forestieră concepută special pentru vînătorii din Imperiu şi pe care erau însemnate şi explicate minuţios toate hăţişurile, drumurile, potecile, sălaşurile şi căile obişnuite ale animalelor.

— Harta imperială! strigă baronul. Trebuia să-mi închipui... uite că misterul se explică; dar ca s-o poţi folosi aşa de bine ai nevoie de-o isteţime neobişnuită şi de multă experienţă în ale vînătorii. Ah! marchize... marchize... n-ai pereche... în Europa... să găseşti vînat cînd cercetezi o pădure pentru prima oară-n viaţă... n-am mai pomenit aşa ceva! Acuma pricepi, moşneag nebun?... îi zise baronul hăitaşului; închină-te în faţa marchizului... e cel mai bun dintre noi!

— Da, da, stăpîne, pricep, şi lăudat fie Domnul, căci s-ar fi putut întîmpla o mare nenorocire... Şi spunînd aceste cuvinte, Erhard luă vergeaua şi-şi descărcă puşca.

— Ce faci acolo... Erhard? întrebă baronul.

Hăitaşul îi arătă un glonţ negru pe care era desenată o cruce, zicîndu-i;

— În primul hăţiş aş fi trimis *glonţul ăsta fermecat* în pieptul domnului marchiz, pe care-l luasem drept diavolul... bătrînul Ralph zise că nimic nu-i mai bun pentru a îmbuna soarta.

— Nefericitule!... răcni baronul.

— Are dreptate, zise Létorière cu cel mai perfect sînge rece; dar ai uitat, Erhard, că pentru ca farmecul să reuşească, trebuie să ai trei bani de aur în buzunarul stîng, ca diavolul să nu poată intra în punga ta; şi marchizul îi aruncă lui Erhard trei ludovici, pe care de data asta hăitaşul nu-i mai îngropă în frunziş...

Cerbul fu descoperit curînd.

E inutil să relatăm diversele întîmplări din timpul vînătorii, în care Létorière vădi o experienţă solidă; animalul a fost încolţit şi marchizul, ajuns primul la semnalul goarnei, ucise cu o lovitură îndrăzneaţă de cuţit cerbul care-i ataca în mod periculos pe cîini.

Vînătorii ajunseră la castel la căderea nopţii. Selbitz pregătise, la fel ca în ajun, slănina, varza, vînatul şi stacanele mari, mijlocii şi mici, umplute-ochi.

Ca şi în ajun, baronul şi marchizul cinstiră masa cum se cuvine; ca şi în ajun, îşi umplură pipele şi se aşezară lîngă foc, în timp ce majordomul îşi vedea de gospodărie.

Deşi baronul se simţea subjugat de firea veselă, deschisă şi îndrăzneaţă a marchizului, îi era cam ciudă să descopere într-un om atît de tînăr un rival de neînvins, fie la vînătoare, fie la masă.

Létorière, prea perspicace ca să nu-l ghicească pe baron, îi rezervase pentru mai tîrziu o victorie zdrobitoare.

Castelanul care, de altfel, era cu adevărat atras de oaspetele său, dădu să deschidă el discuţia despre proces.

— Să-l ia naiba de proces!... strigă marchizul. Uite ce zic eu... Dacă pierd procesul, am cîştigat oricum un tovarăş bun. Bateţi palma, baroane! Dacă-i vorba să pierd în felul ăsta un proces, aş vrea să am vreo douăzeci!... Dar stacana mea e goală... Hei, Selbitz! hei... diavol bătrîn!... „Agheasma“ s-a evaporat la atingerea buzelor mele însetate ca roua la atingerea razelor de soare.

— Bietul copil! fără îndoială că vrea să se îmbete, gîndi castelanul; nu trebuie să-l las să bea singur.

Şi baronul ceru şi el de băut.

— Hai să cîntăm un cîntec, baroane, zise Létorière peste măsură de însufleţit. Ştiţi *Întoarcerea?* Se zice că melodia şi cuvintele au fost compuse de un bătrîn vînător neamţ.

— Cîntă, marchize; dac-o ştiu, îţi spun.

Şi Létorière, după ce-şi goli din nou stacana, îşi drese sonor glasul şi cîntă, cu voce de stentor, următorul cîntec:

Răsună goarna iarăşi!
Cerbu-i sfîrşit!
Să sune adunarea
La jupuit!

— Hai, în cor, baroane... Mare-i Dumnezeu! Aşa s-a întîmplat azi.

— Îţi spun drept, marchize, nu ştiam cîntecul ăsta de întoarcere, da' zău că-i demn de Mozart!

Şi baronul repetă refrenul cu un glas atît de puternic, de zdrăngăniră vitraliile.

— Staţi să vedeţi, baroane... partea a doua e melancolică precum ultimul zvon al unei goarne îndepărtate într-o noapte senină.

Luceafărul
A răsărit,
Seara se lasă,
Mergem spre casă,
Totu-i tihnit!

E vremea să-ncălecăm,
Cîinii să-i legăm,
Sunaţi, hăitaşi, sunaţi,
Şi pinteni cailor daţi.
Vine noaptea în cîmpie,
Iese luna argintie...
Spre conac să pornim,
Vînătorul negru
Să nu-l întîlnim!

Glasul marchizului părea mai stins la aceste ultime versuri, cîntate pe o melodie melancolică şi aproape tristă; chipul lui îşi pierdu expresia de nepăsare veselă şi un nor de tristeţe îi trecu pe fruntea pe care, curînd, şi-o sprijini în palmă.

Selbitz, care în clipa aceea se afla în spatele jilţului stăpînului, îi zise acestuia în şoaptă, arătînd spre marchiz:

— Cînd uzi prea mult o floare, ea îşi îndoaie codiţa; cînd bei zdravăn, ziua de azi nu-i întotdeauna la fel cu cea de ieri. Da! da! domnule, dumneavoastră veţi rămîne pentru totdeauna *Spaima Potirelor.* Uite, franţuzul îşi lasă fruntea-n palmă; exact aşa începea beţia şi la intendentul general al pădurilor din Hasbrek; dar, ca să fim drepţi, la el începea din prima zi.

Baronul zîmbi cu mulţumire orgolioasă şi răspunse încet:

— Ce vrei, Selbitz! e tare tînăr... dar, în pofida vîrstei, e un rival de temut. Ieri mi-a ţinut piept: da' două zile la rînd nu l-au ţinut puterile. Eu unul însă nu cunosc pe nimeni în stare să-l egaleze...

— Daţi-l gata, stăpîne... daţi-l gata pentru gloria bătrînei Germanii! zise majordomul cel intrigant.

— Ei, marchize, spuse castelanul tare, ţi-ai terminat cîntecul? Nu bem şi noi în cinstea isprăvilor dumitale vînătoreşti de azi?

— Să bem, zise marchizul întinzînd stacana cu o mînă cam şovăielnică.

Apoi, după ce bău, repetă cu glas stins şi trist ultimele versuri ale cîntecului:

Vine noaptea în cîmpie,
Iese luna argintie...
Spre conac să pornim,
Vînătorul negru
Să nu-l întîlnim!

— Ăsta-i mohorît la beţie, îi spuse majordomului.

— Îmi aminteşte de contele Ralph care, după cum ştiţi, stăpîne, cam după a zecea sticlă începea să cînte întotdeauna veşnica pomenire, răspunse Selbitz în şoaptă.

— Hai, marchize: pentru primul mistreţ pe care-l vom vîna împreună, spuse castelanul, vrînd să dea o ultimă lovitură limpezimii de cuget a lui Létorière.

— Să bem... zise Létorière, care începea să dea uşoare semne că s-a îmbătat, vorbind ba încet, ba repezit, ba trist, ba vesel. Vînătoarea, baroane... bună-i vînătoarea... şi vinu-i bun... te zăpăceşte... te fură... n-ai timp să te mai gîndeşti... şi pari vesel... cînd de fapt eşti... Eh, aiurea!... uite, baroane, trebuie să-ţi fac o confidenţă.

— A! deja confidenţe?... zise majordomul, e ca parohul de la Blümenthal... dar reverendul nu începea decît după a opta stacană... Vă amintiţi, domnule... de povestea pe care ne-a spus-o, cu morăriţa cea veselă din Valea Florilor?

— Taci odată şi-ascultă, spuse castelanul, care reluă cu voce tare: Vorbeşte, vorbeşte, marchize... Să bem pentru confidenţele dumitale.

— Ei bine! baroane... închipuie-ţi că procesul meu mă scoate din minţi...

— Adevărat, marchize! răspunse acesta cu voce tare. Eram sigur, reluă apoi în şoaptă, bietul băiat voia să se îmbete...

— Adevărat ca paharul ăsta gol..., nu voiam să-ţi spun asta, baroane...; dar sîntem prieteni... trebuie să-ţi mărturisesc totul... află deci că le-am făcut judecătorilor mei cîte o vizită...

— Ei na! zise baronul destul de mulţumit de vorbăria oaspetelui său şi peste măsură de curios să afle, poate, taina vizitelor lui, te-ai întîlnit cu judecătorii dumitale?

— Da..., baroane...: mai întîi cu un anume... anume... Spectru...

— Vrei să zici Sphex, marchize!

— Sphex sau Spectru... tot aia... Dar mii de puşti! baroane, dă-mi voie să rîd... deşi e un confrate de-al dumitale... nu-i vina mea, pe mine mă impresionează savanţii ăştia cu numele terminat în -us cît un pahar spart sau un cal istovit...

— Bine zici, marchize, nici dumneata nici eu nu sîntem făcuţi să înghiţim praful terfeloagelor. Prea ne place mireasma pădurilor!

— Închipuie-ţi deci... baroane... că acest bătrîn Spectru... îmi place mai mult să-i zic Spectru, fiindcă i se potriveşte cu mutra... a avut neobrăzarea să mă întrebe după două minute de discuţie... dacă ştiu latineşte.

— Dumneata... marchize..., dumneata, să ştii latineşte! zise baronul împărtăşind indignarea marchizului. Ei, na! n-avea ochelarii la el? Ce, dumneata semeni a creatură care ştie latineşte? Ai mai văzut vreun asemenea neruşinat bătrîn? Drept cine naiba te lua?

— Îţi dai seama, baroane, că o asemenea insultă nu se poate răbda cu sînge rece... nici măcar cînd vine din partea judecătorului tău... Ei na, i-am zis eu, am eu mutră de şoarece de bibliotecă? de băutor de cerneală? de pedant? Să ştiu latineşte? mii de draci! Dacă n-aş fi aici ca să vă cer sprijinul în procesaul meu... v-aş arăta eu cum mă port cu cei care zic despre mine că ştiu latineşte!

— Excelent, dragul meu oaspete... aş fi dat o sută de florini ca să fiu de faţă la scena asta, zise baronul rîzînd în hohote.

— Atunci doctorul mi-a declarat foarte categoric că n-are nimic să-mi spună în legătură cu procesul meu, şi că pot să-l consider deja pierdut fiindcă *sînt cunoscut!...* Mii de morţi!... baroane... sînt cunoscut!!! era mai mult decît puteam îndura, doar mă întrebase deja dacă ştiu latineşte... N-am putut să mă mai stăpînesc şi-atunci l-am provocat deschis la duel...

— Pe Sphex! la duel... repetă castelanul înecîndu-se de rîs, ce caraghios trebuie să fi fost maimuţoiul ăla bătrîn... şi ce-a zis?

— N-a zis nimica; şi-a ridicat braţele spre cer şi-a dispărut ca prin minune îndărătul unui teanc de cărţoaie; atunci m-am cărat... imaginîndu-mi că doctorul o să-mi poarte pică, şi să mă ia naiba dacă ştiu de ce; că doar poţi rămîne prieten cu cineva şi după ce-ţi încrucişezi spada cu el.

— E grozav de naiv, spuse castelanul în şoaptă, te înşeli tare de tot dacă te iei după purtarea şi înfăţişarea lui.

Létorière vorbi din nou:

— Mai aveam de mers la consilierul Flachsinfingen: ajung acolo, întreb de el şi sînt dus în faţa unei bătrîne vrăjitoare îmbrăcată în negru, care i-ar fi putut fi nevastă savantului, într-atîta era de slabă şi uscată. Mai ţinea, colac peste pupăză, şi-o Biblie în mînă. Eu am treabă cu consilierul, nu cu nevastă-sa, îi zic lacheului. Ori eu ori consilierul, e tot aia, zice şi vrăjitoarea; ziceţi-mi mie, domnule, ce-aveţi să-i spuneţi soţului meu. Atunci, baroane, cum nu-s lipsit de isteţime, născocesc un mijloc de-a alunga muierea şi de-a aduce bărbatul.

— Să vedem, marchize, zise castelanul, adăugînd în şoaptă: dacă ăsta-i şmecher şi isteţ, eu nu mai beau decît apă chioară... e tare şi noduros ca stejarul, da' fără ascunzişuri, ca o trestie. Ei, care era mijlocul, marchize?

— „Mii de draci, cucoană", i-am zis eu nevestei consilierului, „ce am să-i zic bărbatului dumneavostră e prea nepotrivit pentru urechile dumneavoastră neprihănite; e un proces *cu uşile închise*"; „Spuneţi, totuşi, domnule". Atunci, baroane, mă apuc să-i povestesc o istorie deocheată, care l-ar fi făcut să roşească pînă şi pe-un soldăţoi.

La auzul acestei noi pozne, baronul se înveseli din nou şi strigă:

— O istorie deocheată! făţarnicei şi bisericoasei doamne Flachsinfingen!... Să mă ia dracu dacă nu l-aş fi dat pe Moick numai ca să asist la scena asta. Şi ce ţi-a zis?

— S-a înroşit ca un rac fiert, mi-a zis că-s obraznic şi mi-a făcut semn să ies.

— Dacă aşa crezi dumneata că poţi să-ţi atragi judecătorii de partea dumitale, oaspete drag, brava dumitale, spuse castelanul.

— Şi ce naiba aţi vrea să găsesc de spus unui savant şi unei mironosiţe? Nu pot să-i păcălesc!

— Sigur că nu, murmură baronul, bietul băiat seamănă cu mine, i-ar fi tare greu să se obişnuiască cu jargonul unui doctor sau cu flecăreala unei babe.

— Nu-mi mai rămînea să viu decît la dumneata, baroane. Am venit... dumneata eşti un om dintr-o bucată... şi mă tem să nu te plictisesc cu treburile mele... Da' procesul ăsta... dac-ai ști... dacă-l pierd!... Par eu așa, nepăsător; da' uite, dacă se-ntîmplă... dacă-l pierd! strigă Létorière, n-aș putea să mai trăiesc; pe toți dracii, am să-mi rog pușca și pe Sfîntul Cartuș să-și facă milă de mine!

După ce lăsă să-i scape această sinistră taină, Létorière păru să-și adune gîndurile, își trecu mîna peste frunte și mormăi privind mirat în jur:

— Aoleu, unde mă aflu... Sînteți aici, baroane?... Of, of... vinul ăsta de Rin ți se urcă al naibii la cap, gazdă dragă, cred c-am ațipit... și marchizului i se închideau fără voie pleoapele.

— N-ai ațipit, da' tare cred că ai chef de-așa ceva, iar cupa dumitale e plină.

— Atunci goliți-o dumneavoastră în locul meu, baroane... căci... procesul... cerbul... azi... Ha!... să-l ia naiba de proces... trăiască vînătoarea!... Să bem... în sănătatea dumneavoastră, baroane!... și Létorière se prefăcu iar că ațipește și-și lăsă capul pe brațe.

— Refuză să mai bea, am învins! strigă castelanul. Și-i chemă imediat pe Selbitz și pe Erhard, ca să fie martori la victoria asupra francezului și ca să le poruncească să-l ajute să urce în camera șobolanilor.

Létorière, cu mintea la fel de limpede ca a baronului, primi ajutorul, păru să urce mașinal scara ce ducea și căzu greoi pe pat.

Baronul se găsea într-o încurcătură grozavă. Pe de-o parte, era adînc impresionat de Létorière, mai ales de cînd acesta îi dăduse de înțeles că probabil n-o să supraviețuiască pierderii procesului; pe de altă parte, bunul castelan își promisese la fel de categoric votul prinților germani, ale căror drepturi le considera fondate.

Ca să împace dorința de a-i face un bine marchizului cu promisiunea făcută, baronul recurse la un compromis neobișnuit: „Voturile noastre sînt secrete: după cum îi cunosc eu pe Sphex și pe Flachsinfingen care, de altfel, sînt partizani înfocați ai prinților, își zise el, fără îndoială că amîndoi or să voteze împotriva bietului Létorière, mai ales după insultele aduse savantului și nevestei consilierului. Ostilitatea lor asigură victoria adversarilor marchizului. Acuma, dacă prinții germani oricum cîștigă, așa cum e drept, ce mai contează dac-o să fie unanimitate sau majoritate de doi la unu? Tot ce-mi doresc eu e să pot, fără să nedreptățesc pe cineva, să-l fac pe bietul marchiz să plece de la mine cu o vorbă bună şi cu o dovadă de prietenie; căci n-aş avea niciodată curajul să refuz un asemenea vînător viteaz şi vesel tovarăş de pahar."

După ce luă această hotărîre, castelanul aşteptă nerăbdător ca oaspetele său să se trezească şi-l anunţă că se gîndise toată noaptea la proces, convingerea i se schimbase şi-i dădea cuvîntul de onoare că va vota în favoarea lui.

Mulţumindu-i de mii de ori baronului, Létorière se întoarse la Viena. Orice i-ar fi spus castelanului, marchizul nu se întîlnise încă nici cu consilierul Sphex, nici cu nevasta consilierului Flachsinfingen.

CAPITOLUL XIII

Doctorul Sphex

Doctorul Sphex locuia într-o casă foarte retrasă, într-una din suburbiile Vienei. Ferestrele aveau zăbrele groase; plăci solide de fier întăreau poarta scundă şi îngustă, încuiată cu un zăvor zdravăn.

Trebuia să treci vitejeşte printre doi cîini ciobăneşti uriaşi, legaţi în spatele porţii, ca să intri într-o curte interioară mică, în care iarba creştea pretutindeni şi care ducea la bucătărie. În încăperea aceasta rece şi pustie stăţea bătrîna menajeră a doctorului, ghemuită lîngă vatra stinsă.

Doctorul stătea la primul etaj, într-o bibliotecă mare, prăfuită, plină de in-folio-uri ce păreau să nu fi fost de multă vreme deschise. O fereastră înaltă cu vitralii mici prinse în plumb şi acoperite pe jumătate cu o tapiserie veche, arunca în adăpostul acesta o lumină slabă şi îndoielnică. Căminul mare, cu coloane în spirală, de piatră, cu placa sculptată, fusese transformat în corp de bibliotecă, deoarece doctorul nu făcea niciodată focul, de teamă să nu incendieze cărţile.

Ca să se păzească de frigul pătrunzător al toamnei, consilierului îi dăduse prin minte să se baricadeze într-o veche litieră pe care-o aşezase în mijlocul cabinetului; închizînd ferestrele, citea şi scria destul de comod acolo.

Doctorul Sphex, un bătrînel uscat, firav, cu sprîncene groase şi ochi pătrunzători, cu un zîmbet caustic, cu falca de jos mult ieşită înainte şi obrajii zbîrciţi, avea o figură peste măsură de ironică şi răutăcioasă.

Cînd străvechea pendulă pictată bătu ora două, consilierul ieşi din litieră cu o precizie aproape maşinală.

Purta un costum negru, cît se poate de ponosit; se înveli într-un soi de manta cenuşie, îşi puse pe peruca roşcată o pălărie cu boruri mari şi, ca să şi-o fixeze mai bine, îşi legă pe sub bărbie o batistă în carouri, îndoită în colţ.

După ce-şi băgă într-un buzunar ochelarii, iar într-altul un preţios volum imprimat la Elzevir, legat în piele neagră de măgar, doctorul Sphex îşi luă bastonul şi se pregăti să iasă.

Dar, ca şi cum din senin i-ar fi venit o idee, se întoarse, trecu prin bibliotecă şi intră într-o altă încăpere, încuind uşa după el.

Privirea bătrînului strălucea de bucurie.

Luă o cheie ce-i atîrna de lanţul de la ceas, descuie sipetul şi scoase cu un respect pios o cutie de lemn de cedru, plată şi lunguiaţă.

Aceasta conţinea un manuscris in-quarto, pe pergament. Forma şi caracterele scrisului datau din secolul zece; titlurile şi literele de început de capitol erau aurite şi împodobite cu viniete.

După ce contemplă manuscrisul cu ochii avizi, neliniştiţi şi nesătui cu care-şi priveşte avarul comoara, doctorul Sphex puse cutia la loc şi încuie cu grijă sipetul ce găzduia preţiosul monument de caligrafie.

Liniştit în privinţa existenţei şi stării bune a averii lui celei mai de preţ, consilierul ieşi ca să-şi facă obişnuita plimbare.

Trecînd prin faţa bucătăriei, îi spuse morocănos menajerei:

— Dacă marchizul ăla francez mai insistă, spune-i că nu-s acasă, indiferent de adevăr.

— A venit şi azi dimineaţă, domnule.

— Bine, bine; ce nevoie am eu să-l primesc pe zăpăcitul ăsta, pe frumuşelul, pe sclivisitul ăsta care, se zice,

Non pudet ad morem discincti vivere Natta[*]

Bătrînul o luă spre o văioagă de dincolo de suburbii, numită Văgăuna Teilor.

Asemeni unor amatori de artă exclusivişti şi dispreţuitori, care nu admit decît o singură şcoală de pictură şi nu admiră decît un singur maestru din această şcoală, doctorul Sphex era pasionat de satirele lui Persius şi aşeza această operă deasupra tuturor poeţilor latini ai Antichităţii.

---

[*] *Întrece pe Natta-n desfrînare, fără ruşine* (Persius, *Satira a III-a,* lat.) Traducerea acestui vers şi a următoarelor aparţine lui T. Măinescu şi Al. Hodoş, cf. Persius; Iuvenal; Marţial. *Satire si epigrame*„ EPL, 1967). (N. trad.)

Nu numai că poseda toate ediţiile apărute din acest poet, începînd cu cea mai rară, ediţia princeps de la Brescia (1470) şi pînă la cea mai recentă, cea de la Homs (1770), dar achiziţionase pe bani grei şi manuscrisul de care am pomenit şi pe care-l păstra ca pe-o comoară nepreţuită.

Consilierul îl tradusese şi comentase pe Persius şi încă-l comenta, zi de zi. Pătrunzîndu-se de spiritul acestui autor, ajunsese să-i asimileze într-atîta ideile, încît cita întruna, altora şi lui însuşi, din stoicul satiric.

Admiraţia lui friza monomania. Aşa cum un cercetător descoperă, cu ajutorul microscopului, lumi necunoscute pe un fir de iarbă sau într-o picătură de apă, imaginaţia exaltată a doctorului găsea, în cele mai simple cuvinte ale autorului său iubit, semnificaţiile cele mai profunde.

Consilierul o apucă deci agale spre locul plimbării sale zilnice. Se apropia de copacul prăbuşit pe care se odihnea de obicei, cînd auzi pe cineva vorbind cu voce tare...

Mirat că-şi găseşte locul ocupat, doctorul se opri îndărătul unei tufe de laur.

Dar ce simţi el cînd auzi un glas pur şi suav recitînd, cu o accentuare cît se poate de fină şi expresivă şi care respecta întru totul prozodia, versurile din prima satiră a lui Persius:

O curas hominum! O quantum est in rebus inane! etc. *

Consilierul îşi ţinu răsuflarea, ascultă şi, cînd glasul se opri, se apropie iute să-l vadă pe străinul ce părea că-l îndrăgeşte atîta pe eroul său favorit.

Văzu un tînăr îmbrăcat cît se poate de neglijent; din buzunarele costumului negru, ponosit, îi ieşeau suluri de hîrtie; lîngă el aşezase un in-quarto destul de mare. Întreaga înfăţişare a lui Létorière, căci el era, dădea cea mai perfectă imagine a unui biet poet: cravată îngustă de pînză groasă, pălărie de fetru, roşiatică de veche ce era, chip palid şi famelic, nimic nu lipsea din această nouă transformare.

---

* *O, ce zadarnice şi sterpe sînt frămîntările omeneşti* (Persius, *Satira I,* lat.)

La vederea bătrînului consilier, marchizul se ridică respectuos.

— Nu-i aşa, tinere, că Persius e regele poeţilor? strigă Sphex cu vioiciune, lovind cu palma volumul pe care-l scosese din buzunar şi apropiindu-se de Létorière.

— Domnule, zise marchizul uimit, nu ştiu...

— Eram aici, eram aici, în spatele tufişului de laur; te-am auzit recitînd începutul primei satire a poetului nostru, a zeului nostru! Căci, pe Hercule, tinere, văd că-l iubeşti la fel de mult ca mine! niciodată vreun toscan n-a pronunţat mai pur decît dumneata inimitabila poezie a eroului nostru comun; şi, îţi spun cinstit, bătrîna mea inimă e fericită de întîlnirea aceasta, pe cît de norocoasă, pe atît de neaşteptată.

Hunc, Macrine, diam numera meliore lapillo[*]

strigă bătrînul; şi-i întinse cu prietenie mîna noii sale cunoştinţe, după ce dădu acest citat din iubitul său autor.

— Dacă nu cer prea mult, domnule, răspunse Létorière cu umilinţă, aş îndrăzni să vă răspund:

Non equidem hoc dubites amborum foedere certo
Consentire deos et ab uno sidere duce[**]

— Bravo! tinere prieten, nu se putea găsi un răspuns mai spiritual şi mai la obiect! e clar că-l cunoşti pe Persius, pe inimitabilul stoic, la fel de bine ca mine; dar ceea ce ai dumneata şi mie, din nefericire, îmi lipseşte, este pronunţia frumoasă, armonioasă, muzicală, care m-a vrăjit! De aceea, adăugă consilierul şovăind, dacă pot îndrăzni, te-aş ruga, în numele admiraţiei noastre comune, să-mi mai spui o dată primele versuri ale *Satirei a treia*.

— Cu plăcere, domnule, zise Létorière zîmbind.

Haec cedo ut admoveam templis et farre litabo[***]

---

[*] *Însemnă cu o piatră albă frumoasa zi de azi, Macrine* (Persius, *Satira II*, lat.)

[**] *Atît de strîns sînt împletite a tale zile cu-ale mele, / Încît s-ar zice că destinul ni-l hotărăsc aceleasi stele* (Persius, *Satira V*, lat.)

[***] *Să-nchin în templu-aceste jertfe şi-un bob de grîu e de ajuns* (Persius, de fapt ultimul vers din *Satira II*, lat.)

— Din ce în ce mai bine! strigă savantul bătînd din palme. Dar, à propos de citatul acesta, ce semnificaţie îi dai dumneata lui *far?* şi doctorul îl privi aproape cu nelinişte pe tînărul a cărui ştiinţă voia s-o pună la încercare cu această întrebare.

— După modesta mea experienţă, răspunse curajos marchizul, *far* înseamnă grăuntele din care se face făină; şi, contrar opiniei lui Casauban sau Scaliger, cred că expresia aceasta se aplică nu pîinii, ci grîului, orzului, într-un cuvînt, tuturor soiurilor de grăunţe; căci, după cum cunoaşteţi, grăuntele, împreună cu sarea, era cea mai obişnuită ofrandă; pe ea, cred eu, o desemnează Vergiliu prin cuvintele: *fruges salsoe... salsa mola...*[*] Deci, domnule, voi recita versurile ce vă încîntă ca pe o umilă jertfă adusă zeului nostru comun.

Apoi Létorière recită cu generozitate satira în întregime, împrumutîndu-i glasului său armonios un ton rînd pe rînd atît de subtil, de muşcător sau de energic, încît doctorul Sphex, entuziasmat, strigă:

— Nimic nu-i scapă! nici o nuanţă! nici o intenţie! nu se opreşte la suprafaţa cuvintelor! le scrutează, le scormoneşte, trece prin ele, pătrunde sub scoarţa strălucitoare şi scoate la iveală înţelesul adînc şi ascuns. Tinere... tinere... adăugă Sphex ridicîndu-se, cinste dumitale; căci o astfel de lectură înseamnă traducere! O asemenea traducere înseamnă să-ţi asimilezi într-atîta spiritul originalului, încît aproape să-ţi substitui personalitatea cu aceea a autorului! Eu unul îţi declar că un om atît de norocos, un om atît de dăruit în a se identifica cu Persius, merită în ochii mei aproape tot atîta preţuire ca însuşi Persius! da, consider acest fenomen de asimilare ca pe un fel de înrudire... de filiaţie intelectuală! Dă-mi mîna, tinere... Fără diferenţa mare de vîrstă dintre noi, aş zice că sîntem fraţi întru inteligenţă, procreaţi de acelaşi părinte!

Doctorul Sphex vorbise atît de vehement şi entuziast, încît Létorière îl privi cu adîncă uimire, temîndu-se că s-a înşelat şi că are în faţa ochilor un nebun şi nu pe consilierul aulic pe care-l aştepta.

Savantul, interpretîndu-i cu totul altfel tăcerea, îi zise:

---

[*] Grîne sfinţite, respectiv făină sfinţită (uruială de grîu prăjit amestecată cu sare, care se presăra pe capul victimelor pregătite pentru sacrificiu). (N. trad.)

— Ia stai, mă port ca un moşneag nebun. Te consider frate al meu, dar nu-mi dă prin minte să-ntreb măcar cu ce savant latinist am onoarea să stau de vorbă.

— Numele meu este Létorière, domnule, spuse marchizul salutînd.

— Létorière! strigă Sphex îndreptîndu-se brusc de şale. Eşti, din întîmplare, rudă cu marchizul cu acelaşi nume?

— Chiar eu sînt marchizul de Létorière, domnule.

— Dumneata?... dumneata?... dumneata?... zise doctorul pe trei tonuri diferite. Ei, hai, nu se poate. Despre marchizul de Létorière se zice că-i incult ca un peşte şi uşuratic ca un fluture; e unul din dulcegii ăia care nu pricep o vorbă latinească şi care, în ce-l priveşte pe Persius, nu cunosc decît stofele cu acest nume!* adăugă consilierul, peste măsură de încîntat de gluma lui proastă.

— Constat cu durere că am fost calomniat, domnule, spuse marchizul.

— Într-adevăr! Serios, chiar eşti domnul de Létorière? zise Sphex uluit.

— Am onoarea să afirm categoric acest lucru, domnule, spuse marchizul.

— Dar ai venit aici pentru un proces?... Răspunde, domnule!... răspunde! nu mă păcăli!

— Domnule! zise marchizul, părînd şocat de indiscreţia consilierului.

— Iartă-mă, domnule... Dacă par atît de informat în ceea ce te priveşte, e pentru că... şi doctorul ezită, e pentru că am nişte rude în consiliul aulic şi aflu tot ce se petrece acolo.

— Ei bine! e adevărat, domnule, din nefericire mă aflu aici pentru un proces, spuse oftînd Létorière.

— Dar, tinere prieten, reluă consilierul, permite-mi să-ţi spun că-mi pari tare nepăsător faţă de afacerile dumitale!... Reciţi versuri în vînt... versuri admirabile, e adevărat; dar, între noi fie vorba, nu-i mijlocul cel mai potrivit ca să cîştigi procesul... Crede-mă, tinere, dacă justiţia e oarbă, ea nu e şi surdă... şi există o mulţime de mijloace de a-ţi sensibiliza judecătorii.

— Vai! domnule, m-am întîlnit cu judecătorii mei... şi tocmai pentru că i-am întîlnit mi-am cam pierdut speranţa. În tristeţea mea, caut în poezie consolare şi sfaturi; caut mai ales în poetul meu favorit... Încercam să găsesc puterea de a lupta împotriva soartei potrivnice citînd aceste versuri. Nu vi se pare, domnule, că poezia lui energică, mîndră şi sonoră e făcută să însufleţească inimile slăbite, aşa cum sunetul războinic al trîmbiţei îi însufleţeşte pe oştenii descurajaţi?

---

* În l. franceză, numele lui Persius se scrie *Perse,* identic cu numele statului antic Persia. (N. trad.)

Savantul fu grozav de impresionat de tonul simplu şi demn cu care Létorière rosti cuvintele din urmă.

— Iartă-l pe un moşneag pentru interesul pe care-ţi-l poartă; dar nu cumva exagerezi poziţia potrivnică a judecătorilor dumitale?... Ai făcut tot ce trebuia pentru a-i sensibiliza în legătură cu cauza dumitale, înainte de a fi atît de desperat?

— Aceia cu care m-am întîlnit pînă acum nu puteau să mă simpatizeze, domnule şi, de altfel, nu trebuia să sper că le pot schimba părerea.

— De ce, tinere prieten?

— V-ar putea răspunde, la nevoie, poetul nostru, domnule:

Velle suum cuique est, nec vito vivitur uno.
Hic satur irriguo mavult turgescere somno;
Hic campo indulget[*] ...

— Înţeleg, înţeleg, zise consilierul zîmbind la auzul răutăcioasei, dar potrivitei aplicaţii a acestor versuri; ştiu că toată Viena vorbeşte că domnul consilier Flachsinfingen ar putea foarte bine să facă parte dintre gurmanzii petrecăreţi de la ospăţul lui Trimalchio[**] şi că brutalul castelan de Henferester s-ar fi putut lupta în arenele romane cu fiarele sălbatice! Într-adevăr, dumneata, biet literat! biet poet! biată privighetoare cu viers dulce... ce legătură ai putea avea dumneata cu pîntecele ăla inert de Flachsinfingen, care nu se gîndeşte decît la mîncare? Ce i-ai fi putut spune, în afară de:

Quae tibi summa boni est? Uncta vixisse patella
Semper![***]

---

[*] *Sînt mii de soiuri între oameni... / Trăieşte altul fără grijă, se-ngraşă, bagă-n el şi doarme;... / cellalt e pătimaş de arme.* (Persius, *Satira* V, lat.)

[**] Aluzie la capitolul cu acelaşi nume din romanul *Satyricon* al scriitorului latin Petronius (N. trad.)

[***] *Tu, marea fericirea-a vieţii o ceri plăcerilor uşoare.* (Persius, *Satira IV,* lat.)

La fel şi cu gladiatorul, cu bruta aia de Henferester... al cărui trup mătăhălos şi greoi nu-l pot privi fără să-mi amintesc versurile zeului nostru:

Hic aliquis de gente hircosa centurionum
Dicat: quod satis est sapio mihi; non ego curo
Esse quod Arcesilas aerumnosique Solones[*]

— Ei bine, recunoaşteţi, domnule, zise marchizul zîmbind, că neavînd, într-adevăr, nimic altceva să le spun judecătorilor mei, nu puteam să sper că voi reuşi să-i sensibilizez. Vai!... nu-s nici hăitaş, nici mîncău... poate dac-aş fi fost, le-aş fi trezit judecătorilor mei oarece înţelegere!

— Dar nu toţi consilierii sînt gladiatori sau mameluci învîrtiţi pe degete de nevestele lor, tinere prieten...

At me nocturnis juvat impallescere chartis[**]

— Ah! domnule... nenorocul meu este că n-am nişte judecători care să vă semene...

— Am auzit totuşi vorbindu-se de un oarecare doctor Sphex, zise consilierul privindu-l pătrunzător pe marchiz, de un bătrînel care nu-i chiar neşcolit... care dimineaţa judecă, iar seara se dedică studiului îndrăgit...

His mane edictum, post prandia Callirhoe do[***]

— Am fost de mai multe ori la domnul consilier Sphex, domnule, zise Létorière, şi dacă ceea ce-mi spuneţi e adevărat, îmi pare cu atît mai rău că nu l-am întîlnit, căci e poate sigurul dintre judecătorii mei căruia i-aş fi putut inspira un oarecare sentiment de bunăvoinţă, sau căruia i-aş fi putut cere ajutor în numele gusturilor noastre comune.

---

[*] *Un ţap-centurion va spune: — Atît cît ştiu, mi-e prea destul. / Eu nu-s Arcesilas, nici Solon... Şi de de-alde-ăştia sînt sătul.* (Persius, *Satira III*, lat.)

[**] *Dar tu, în albe nopţi, pe carte îţi pleci pălitul chip al tău.* (Persius, *Satira V*, lat.)

[***] *Un scurt edict de dimineaţă, iar după prînz, pe Calirhoe.* (Persius, *Satira I*, lat.)

— Pe Hercule!... tinere, nu te îndoi de asta!... Dar nu-i totul pierdut... îl cunosc destul de bine pe acest Sphex, care-i un original; dacă vrei să vii cu mine, o să-mi facă plăcere să te recomand şi chiar să te prezint.

— Cum aş putea, domnule, să merit această favoare şi să vă arăt întreaga mea recunoştinţă?

— Tinere, oamenii ca dumneata şi ca doctorul Sphex sînt rari; şi amîndoi aveţi de cîştigat din întîlnirea pe care ţi-o propun. Dă-mi braţul şi să mergem.

Bătrînul simţea o plăcere ştrengărească la gîndul surprizei pe care i-o pregătea lui Létorière; într-adevăr, acesta nu se zgîrci cu exclmaţiile asupra ciudăţeniilor şi binecuvîntărilor soartei cînd, o dată ajunşi la casa consilierului, acesta îşi dezvălui incognito-ul.

Spre marea mirare a bătrînei Catherine, doctorul îi porunci să pună două tacîmuri, căci marchizul nu putuse refuza invitaţia la masă a consilierului, care-i spusese, făcînd aluzie la ascetismul vieţii sale:

...Positum est algente catino,
Durum olus, et populi cribro decussa farina[*].

cuvinte adeverite, de altfel, întru totul. Chiar şi-un sihastru s-ar fi putut cu greu mulţumi cu mîncarea servită în bibliotecă de bătrîna Catherine.

Consilierul, din ce în ce mai încîntat de oaspetele său, îi citi traducerile şi comentariile sale; şi, drept favoare nesperată, drept cea mai înaltă culme a încrederii, îi arătă preţiosul manuscris.

La vederea lui, Létorière manifestă o admiraţie atît de pasionată, se arătă de-a dreptul invidios, încît doctorul începu să-şi privească oaspetele cam neliniştit şi aproape că-şi regretă încrederea nesăbuită.

— Locuiţi aici numai cu menajera dumneavoastră? zise brusc marchizul cu o mină sumbră, strîngînd în mîini preţiosul manuscris, ca şi cînd ar fi vrut să şi-l însuşească.

— O fi chiar într-atîta de pasionat de Persius încît să vrea să mă ucidă şi să-mi fure manuscrisul? se întrebă consilierul cu o groază cumplită, amestecată cu admiraţie.

---

[*] *Mănînci o pîine cu tărîţe şi-o strachină cu zeamă rece.* (Persius, *Satira III,* lat.)

Dar marchizul, înapoindu-i manuscrisul, strigă cu o înfăţişare de om cu minţile rătăcite:

— Pentru Dumenezeu, domnule, ascundeţi-l, ascundeţi-l!... Iertaţi-l pe-un nebun!

Şi ieşi val-vîrtej din încăpere, cu mîinile la ochi.

Consilierul îşi încuie comoara tainică la loc şi se duse după oaspetele său, pe care-l găsi în bibliotecă, stînd jos, cu un aer copleşit.

— Ce-ai păţit, tinere? îl întrebă savantul compătimitor.

— Vai! domnule, iertaţi-mă!... La vederea manuscrisului mi-a venit un gînd infam, monstruos... în ciuda sfintei legi a ospeţiei.

— Ai vrut să-mi răpeşti comoara?

Létorière lăsă ruşinat capul în jos.

— Dă-mi mîna, tinere prieten. Te înţeleg... te înţeleg prea bine, spuse consilierul oftînd. I-ai adus autorului nostru un preţios omagiu; şi dac-ai cunoaşte povestea acestui manuscris... Şi, după o clipă de tăcere, adăugă: ai vedea că trebuie să iert ispita împotriva căreia nu te-ai putut apăra.

Din nefericire, confesiunea consilierului se opri aici.

Cei doi prieteni îşi petrecură restul zilei analizînd, cu mare risipă de erudiţie, exegezele lui Casaubon, Koenig, Ruperti, asupra poetului lor favorit. Descoperiră din nou în opera acestuia frumuseţi ascunse care scăpaseră tuturor editorilor.

Printr-un fericit exerciţiu de memorie, Létorière împinse admiraţia lui Sphex pînă la eztaz, atrăgîndu-i atenţia că pasajul din *Satira III: „Tu ai cules înţelepciune din porticul care adună / Sub fresca mezilor o seamă de tineri cu purtare bună“* se referă la Zenon, părintele stoicismului. Într-un cuvînt, în timpul acestei întrevederi lungi şi savante, Létorière, slujindu-se minunat de amintiri, de studiile recente asupra lui Persius făcute la recomandarea lui Dominique, precum şi de elasticitatea neobişnuită a spiritului său, îl subjugă cu totul pe doctorul Sphex.

Totuşi, nici unul din ei nu suflase o vorbuliţă despre proces. Marchizul tăcea din prudenţă, consilierul din jenă; căci, oricît de favorabil i-ar fi fost el personal lui Létorière, se gîndea cu amărăciune că votul său nu e de ajuns pentru a-i da tînărului său protejat cîştig de cauză.

— Ce păcat! strigă consilierul, că pleci atît de curînd din Viena! am fi petrecut împreună lungi şi minunate zile în adorarea mereu renăscîndă a zeului nostru şi-am fi spus ca el:

Unum opus et requiem pariter disponimus ambo
Atque verecunda laxamus seria mensa[*]

— Mă doare şi pe mine această pierdere la fel ca pe dumneavoastră, domnule consilier. Din păcate, plăcerea trebuie sacrificată datoriei.

Şi Létorière se ridică.

Surprins de rezerva marchizului faţă de chestiunea procesului, consilierul spuse, privindu-şi pătrunzător oaspetele:

— Dar am uitat de proces...

— Cui îi mai arde, domnule, să se mai gîndească la triste interese materiale atunci cînd discută despre idolul său cu cineva care-i împărtăşeşte admiraţia!

— Hm! hm! zise doctorul scuturînd din cap; şi, zîmbind caustic:

Mens bona fama fides. Haec clare et ut audiat hospes.
Illa sibi intorsum et sub lingua immurmurat. Oh si
Ebullit patrui proeculum funus.[**]

— Da... da... cu glas tare zici: Am uitat de procesul meu... şi-n sinea dumitale îl meneşti zeilor infernali pe „consilierul cel afurisit care nu-mi spune o vorbă care să-mi dea speranţe..." Nu-i aşa?

— Ce vreţi, domnule? spuse marchizul zîmbind şi răspunzînd cu un citat din aceeaşi carte:

Messe tonus propria vive[***]

— Şi dumneata consideri că indiferenţa ţi-e răsplata meritată, tinere? strigă savantul rîzînd de această aluzie. Ei bine, eu îţi spun că nu-i aşa. Nu se va putea spune că glasul bătrînului Sphex nu s-a opus cel puţin judecăţii unui pîntec fără cap ca Flachsinfingen sau a unui ţap-centurion, a unui gladiator brutal ca Henferester. După părerea mea, echilibrul dintre drepturile dumitale şi cele ale prinţilor germani e atît de perfect, încît nu-i nevoie decît de o adiere pentru ca balanţa să se încline.

---

[*] *De-atîtea ori, atîtea ceasuri, am stat de vorbă între noi, / Şi-am împărţit aceeasi cină, ospăţ sărac pentru-amîndoi.* (Persius, *Satira V,* lat.)

[**] *„Înţelepciune, viaţă dreaptă, cinstite fapte, bun renume" / Acestea-s rugi pe care poate să le audă-ntreaga lume; / Dar ei amestecă sub limbă dorinţele rostite-n gînd: / „O, de-ar vrea zeii să se-ndure, să moară unchiul mai curînd".* (Persius, *Satira II,* lat.)

[***] *Tu mulţumeşte-te cu dreapta răsplată-a vredniciei tale"* (Persius, *Satira IV,* lat.)

— *Scis etenim justum gemina suspendere lance*
Ancipitis librae...[*]

— spuse marchizul: nu m-am îndoit niciodată de integritatea judecătorului, fiindcă nu m-am îndoit de succesul cauzei mele în faţa lui.

Încîntat de acest nou citat, consilierul strigă:

— Şi bine ai făcut, tinere; votul meu va fi unul singur; dar în felul acesta va protesta şi mai energic împotriva unei judecăţi pe care eu o voi considera abuzivă dacă-ţi va fi potrivnică, după cum, de fapt, mă tem... zeii să te ocrotească! În ceea ce mă priveşte, pe Castor! ştiu ce am de făcut.

Şi doctorul încheie întîlnirea printr-un ultim citat:

Ast vocat officium. Trabe rupta Bruttia saxa
Prendit amicus inops. Remque omnem surdque vota
Condidit Imo...[**]

CAPITOLUL XIV

Consilierul Flachsinfingen

A doua zi după ce Létorière se despărţise de doctorul Sphex, în casa consilierului aulic Flachsinfingen domnea o agitaţie extraordinară. Era ora unsprezece dimineaţa; doamna Martha Flachsinfingen, o femeie înaltă de vreo patruzeci de ani, uscată, palidă şi gravă, îmbrăcată într-o rochie lungă, maronie, cu guler apretat şi purtînd pe cap un fel de scufie de catifea neagră, ţinea sfat cu bărbatu-său, consilierul, un om voinic, pîntecos, rumen, cu o fire jovială şi înclinată spre glumă.

---

[*] *Dar ştii tu, cumpăna dreptăţii s-o faci să nu greşească...* (Persius, *Satira IV*, lat.)

[**] *Dar iată, bunul meu prieten, pornind cu nava lui pe mare, / Zdrobit la Bruttium de-o stîncă într-o cumplită încercare, / În valurile ioniene îşi pierde-ntregul lui avut! / Cînd cerul i-a trădat speranţa, cum aş putea să nu-l ajut?* (Persius, *Satira IV*, lat.)

Înfăşurat într-un halat de brocart, cu capul înfundat într-o scufă de noapte strînsă cu o panglică roşie ca focul, consilierul părea să-şi asculte nevasta cu un respect amestecat cu nerăbdare.

Doamna consilier ţinea în degetele-i descărnate un bilet pe care-l citea pentru a doua oară cu deosebită atenţie, cîntărind fiecare cuvînt.

Biletul suna astfel:

„Domnul marchiz de Létorière are onoarea să se prezinte astăzi, la prînz, la *doamna* consilier de Flachsinfingen, dacă ea binevoieşte să-l primească".

După ce citi, femeia rosti:

—Să se prezinte la *doamna* consilier, ce îndrăzneală!

—Dar, Martha, zice consilierul umil, nu văd ce-i aşa de îndrăzneţ să...

—Nu vezi! Aa! sigur, tu eşti tare pătrunzător, nu vezi că o asemenea scrisoare venită din partea unui voluptuos, a unui desfrînat, a unui Nabucodonosor cum e acest marchiz de Létorière, e mai rea decît o insultă? Căci, ca să zic aşa, e o premeditare, o ameninţare de insultă!

—Cum adică, Martha?

—Da' ai uitat tot ce se vorbeşte despre omul ăsta mîrşav, care nu lasă în urma lui, se zice, decît fecioare seduse.. decît soţii vinovate?... Nu şti deci că e un Faraon, care crede că te vrăjeşte cu o privire... un fel de Tarquinius* dezlănţuit, care încă de cînd face cunoştinţă cu o femeie îndrăzneşte să-i vorbească în limbajul galanteriei celei mai perverse!

—Adevărul e că-i un crai dintr-ăia pe care soţii şi părinţii îi trimit la dracu de douăzeci de ori într-o zi, he, he, he! răspunse consilierul rîzînd gros.

Accesul acesta de veselie nelalocul lui fu pedepsit cu severitate de doamna consilier, care-şi ciupi zdravăn bărbatul, strigînd:

—Eşti într-atîta de mizerabil ca să rîzi prosteşte cînd ţii în mînă dovada că un asemenea deşănţat are poate pretenţia să-şi încununeze triumfurile diavoleşti atacînd onoarea propriei tale soţii!

---

* Numele a doi regi ai Romei (Tarquinius Bătrînul, 616—579 î.e.n. şi Tarquinius Superbus, 534—509 î.e.n.); aluzia se referă la cel de- al doilea, rămas în istorie cu reputaţia de mare afemeiat (N. trad.)

Consilierul îşi privi aiurit nevasta, împreunîndu-şi mîinile:

—Să-ţi atace onoarea, Martha! Ei! Doamne-Dumnezeule, cine se gîndeşte la aşa ceva?

—Ah! ce om! ce om! păi ascultă!

Şi doamna consilier citi scrisoarea pentru a treia oară...

„Domnul de Létorière va avea onoarea să se prezinte astăzi, la pînz, la *doamna* de Flachsinfingen“.

—Pricepi? *la doamna.* E clar? Nu la domnunl consilier vrea el să se prezinte, ci la doamna consilier. Îmi cere deci un fel de randevu. Nu se ascunde, nu umblă cu ocolişuri, recunoaşte fără ruşine; iar tu, tu nu tresari, tu stai ca blegul, nu-ţi pasă de acest afront! Hai, hai, Flachsinfingen, nu eşti demn să ai o nevastă cinstită! Să-mi ceară un randevu! neruşinatul!! repetă doamna consilier indignată.

—Cum, Martha, tu chiar crezi că marchizul se gîndeşte?... Haida-de! eşti nebună, nebună de legat! strigă consilierul. Îţi cere întîlnire ca să-ţi vorbească în legătură cu procesul lui; nimic mai simplu. Ştie şi el ca toată lumea că eu am încredere deplină în tine, cu alte cuvinte că mă duci de nas; ei bine! ca să mă influenţeze pe mine, vrea, fireşte, să acţioneze asupra ta, Martha.

—Să acţioneze asupra mea!! Cum adică, să acţioneze asupra mea!! Tocmai asta voi împiedica, cu preţul vieţii! strigă doamna consilier pe un ton eroic.

În clipa aceea se auzi o trăsură oprindu-se în poartă.

—Cerule! el e, zice doamna consilier sprijinindu-se de fotoliul soţului ei. N-am un strop de sînge în vine. Flachsinfingen, nu mă lăsa; în numele cerului, apără-mă de sfruntatul ăsta!

Dar trăsura îşi reluă drumul; fusese alarmă falsă.

Martha îşi trecu mîna peste frunte şi spuse emoţionată:

—M-a părăsit curajul, recunosc; dar groaza nu ţi-o poţi stăpîni.

—Ei na! dacă ţi-e aşa frică de marchiz, de ce-l mai primeşti, de ce-l înfrunţi? întrebă consilierul cu nevinovăţie.

—De ce ? de ce? repetă Martha indignată, arătînd spre bărbatu-său cu un gest de suveran dispreţ. Mă întreabă de ce? Iată o întrebare ce iese dintr-un suflet robit lăcomiei! De ce? De ce e dezonorat războinicul care fuge cu laşitate din faţa duşmanului? De ce încerci cu foc puritatea aurului? De ce înţeleptul care a luptat cu vitejie, care a rezistat, e mai bun decît înţeleptul care n-a luptat? De ce Scriptura (şi Martha-i arătă Biblia deschisă la

Cartea Judecătorilor), de ce Scripura zice: „Voi, cei care aţi ieşit de bună voie în calea primejdiei, binecuvîntaţi-l pe Domnul. Vorbiţi, voi cei care încălcaţi pe splendide măgăriţe şi mergeţi fără teamă în“...

—Dar, strigă consilierul, întrerupîndu-şi nerăbdător nevasta, dar îţi mai spun o dată că eşti nebună! Cine are de gînd să se bată cu tine călare pe măgăriţă? să te atace? să se lupte cu tine? să te încerce cu foc?... Păi la vîrsta ta mai... Ei na!... haida-de; mă faci să vorbesc prostii Martha.

—După ce că eşti grosolan, mă mai şi insulţi; nu mă mai miră nimic din partea ta.

—Dar îţi mai spun o dată, nu-l primi pe marchizul ăla, nu-l primi! strigă consilierul exasperat; eu sînt foarte hotărît să susţin drepturile părinţilor germani, din moment ce tu vrei asta! aşa că indiferent ce-o să-ţi zică Faraonul, Nabucodonosorul, Tarquinius ăla, n-o să poată schimba nimic; fii liniştită, n-am nevoie să te atace, cum spui tu, n-am nevoie nici să-i rezişti, ca să te consider cea mai cinstită femeie din Germania. Zău, nu mai sta pe gînduri, încuie bine uşa şi lasă-mă să mă duc să fac o inspecţie la plitele lui Lipper; stomacul mă avertizează că se apropie amiaza, iar eu toată noaptea am visat la ştiuca la cuptor ce mă aşteaptă, în sos de jeleu de coacăze.

După ce-şi lăsă bărbatul să termine ce avea de spus, doamna de Flachsinfingen începu iar, pe un ton dispreţuitor, dar calm şi stăpînit:

—Înţeleg, domnule că dumneata nu te gîndeşti decît la josnicele dumitale simţuri cînd virtutea soţiei dumitale poate fi atacată... Deci îmi revine mie sarcina să apăr onoarea dumitale şi a mea. Ca o nouă Iudita, îl voi înfrunta pe acest Holofern, şi tot ca ea voi spune: „Dă-mi Doamne, destulă tărie de cuget ca să-l dispreţuiesc şi destulă putere ca să-l răpun...“

—Ei hai... acuma-i Holofern, strigă consilierul plîngăreţ.

—Dar, în ciuda hotărîrii mele, continuă Martha, deoarece nu sînt decît o femeie slabă, deoarece păgînul ăsta e capabil de cele mai înspăimîntătoare excese... tot ce-ţi cer e să stai pe-aproape, înarmat, ca să mă susţii dacă strădaniile mele vor fi, din nefericire, zadarnice.

— Dar, Martha, linişteşte-te, linişteşte-te; nimeni nu se poate vedea corect pe sine însuşi... şi-ţi jur că tu ai ... un anumit aer... un nu ştiu ce... care l-ar împiedica pe orice neruşinat să îndrăznească...: să nu te respecte... Aşa că nu-i nevoie să mă înarmez ca să...

— Tu pricepi ce vreau eu? spuse doamna consilier întrerupîndu-şi bărbatul şi aruncîndu-i o privire ce păru să-l hipnotizeze. Deşi îmi pare rău că te fac să întîrzii la masă, o să iei totuşi o archebuză şi, ascuns sub masa asta, o să asişti la întrevedere... gata să-mi sari în ajutor, la nevoie, cînd voi striga: Pe el, Flachsinfingen!

—Să iau archebuza şi să mă ascund sub masă! Doamne, da' ce să fac acolo?

—Aşa vreau eu, domnule, şi aşa va fi.

Scena se petrecea în cabinetul consilierului; pe pereţii lambrisaţi erau agăţate, ca decor, o mulţime de arme.

Nevasta consilierului alese o archebuză şi un pumnal, pe care le puse pe masă; se opri o vreme lîngă un scut persan uşor şi lîngă o cămaşă de zale şi fu cît pe-aci să ia şi armele acestea defensive, ca să reziste mai bine la presupusele atacuri ale marchizului; dar, considerîdu-se destul de apărată numai cu pumnalul, se întoarse lîngă soţul ei.

—Pumnalul e pentru mine; archebuza pentru tine. Debora n-a avut altă armă decît un cui; Iudita, o spadă; Dalila, o foarfecă... Martha va avea un pumnal.

—Dar ai grijă, Martha, archebuza asta a rămas încărcată din ziua în care am vrut s-o încerc... Cerule, la ce bun toate astea!

La poartă se opri din nou o trăsură. Nevasta consilierului se simţi cuprinsă de groază cînd servitoarea veni s-o anunţe:

—Un marchiz francez întreabă de doamna.

—Isuse!... el e... curaj! şopti ea; şi adăugă: Clara, cînd sun îl introduci pe străin.

După ce servitoarea ieşi, doamna consilier îşi îmbrăţişă solemn bărbatul şi-i spuse emoţionată:

—Haide, Flachsinfingen, a venit clipa cea mare... încarcă-ţi archebuza şi Dumnezeu să mă ajute!...

Şi ridică faţa de masă, făcîndu-i soţului ei semn să se strecoare dedesubt:

—Dar, nevastă, o să mă înăbuş acolo... e absurd!

—Ai auzit? zise Martha poruncitoare.

—Dar...e fără rost...

—Flachsinfingen, m-ai auzit? spuse furioasă doamna consilier, apucîndu-şi bărbatul de braţ şi subliniindu-şi, ca să zicem aşa, fiecare cuvînt cu o pişcătură zdravănă.

—Acuma, cînd o să strig: Pe el, Flaachsinfingen! ieşi de-acolo şi-l împuşti fără milă pe filistin! zice ea.

Apoi lăsă în jos faţa de masă, care înăbuşi ultimele cuvinte ale consilierului.

Sigură de-acum pe sprijinul nevăzut, Martha făcu alte complicate pregătiri de apărare. Masa sub care se afla consilierul trebuia să stea între ea şi temutul adversar. În plus, îşi aşeză două scaune de-a dreapta şi de-a stînga şi-n spate îşi puse un paravan; avea, de asemenea, la îndemînă un pumnnal lung de Toledo.

În sfîrşit, doamna consilier sună cu o strîngere de inimă, după ce şopti:

—Fii gata... Flachsinfingen...

De sub faţa de masă ieşiră nişte sunete nearticulate, uşa se deschise, Létorière intră, iar doamna consilier puse mîna pe armă.

CAPITOLUL XV

Întrevederea

Şi de data aceasta metamorfoza marchizului era completă. Nu părea să aibă mai mult de douăzeci de ani; părul castaniu nepudrat, pieptănat cu cărare la mijloc, îi încadra chipul fermecător, candid şi nevinovat. Era îmbrăcat în negru, privea timid în jos, îşi învîrtea încurcat pălăria în mîini şi rămase lîngă uşă, fără a îndrăzni să facă un pas.

Doamna consilier, emoţionată, iritată, ameninţătoare ea care, cu mîna pe garda pumnalului, se aştepta să vadă intrînd un senior îndrăzneţ şi strălucitor, cu privire neruşinată, cu purtări cutezătoare, cu vorbe pline de dedesubturi, rămase uluită la apariţia acestui adolescent atît de frumos ce părea să n-aibă curaj să se apropie de ea.

Neputînd să-şi creadă ochilor şi temîndu-se de o confuzie, Martha îl întrebă fără bunăvoinţă:

— Dumneavoastră sînteţi domnul marchiz de Létorière?

— Da, doamnă consilier; răspunse marchizul cu glas tremurător, ţinîndu-şi privirea în pămînt şi roşind pînă-n vîrful urechilor.

— Veniţi din Franţa?

— Da, doamnă consilier; am sosit acum trei zile...

La auzul glasului dulce, atît de pur şi de tînăr, mirarea Marthei spori; lăsă arma, se aplecă spre marchiz şi-i spuse ceva mai puţin morocănoasă:

— În fine, dumneavoastră sînteţi domnul de Létorière, care aveţi un proces?

— Da, doamnă consilier...

— Un proces împotriva ducilor de Brunswick şi Brandenburg?

— Da, doamnă consilier...

Auzind răspunsurile acestea naive, aproape neghioabe, bîlbîite, trădînd parcă frica, Martha, potolită, se ridică şi făcu chiar doi paşi spre uşă, spunîndu-i marchizului:

— Dar apropiaţi-vă, domnule...

Létorière îşi ridică pentru prima oară ochii mari, calzi şi melancolici, o privi cîteva clipe pe nevasta consilierului, apoi îi ascunse iar în umbra genelor lungi.

Martha nu întîlnise în toată viaţa ei o privire atît de blîndă şi de seducătoare; se simţi mişcată şi-i zise marchizului, cu un fel de nerăbdare bruscă:

— Dar apropiaţi-vă odată... domnule... s-ar zice că vă e frică de mine.

— O! nu, doamnă consilier... nu mi-e frică de dumneavoastră... „căci femeia virtuoasă e un dar minunat şi-i va fi dată bărbatului pentru faptele lui bune“, spune Scriptura...

— Citează din Scriptură! strigă Martha admirativ, şi reluă liniştindu-se complet: Deci vă intimidez?

— Păi... doamnă... adevărul e că aveţi o înfăţişare atît de impunătoare... Semănaţi atît de bine cu una din fiicele regelui Franţei, încît inima-mi tresaltă fără voie; şi marchizul îşi duse mîna la inimă, cu o mişcare plină de graţie. Doamne...abia mai pot vorbi. Ah! nu vă supăraţi pe mine, doamnă, asemenea porniri nu ţi le poţi stăpîni, spuse Létorière, aruncîndu-i nevestei consilierului o privire pe cît de timidă, pe atît de rugătoare; aceasta era teribil de flatată de efectul produs şi de asemănarea ei cu una din fiicele regelui Franţei.

—Sînt trează sau visez? se întreba Martha; cum! ăsta-i neruşinatul? îndrăzneţul? nemilosul seducător? Dar dacă-şi bate joc de mine? dacă înfăţişarea asta nevinovată nu-i decît o mîrşavă capcană a răului? dacă-i un şiretlic al tigrului ce se apropie cu paşi înceţi de pradă ca s-o poată prinde şi devora mai bine?

Pe măsură ce-n minte îi încolţeau aceste bănuieli, nevasta consilierului, imitînd ea însăşi pînă la un punct mişcările piezişe şi bănuitoare ale tigrului, se retrase cu prudenţă în fortăreaţa sa, adică îndărătul mesei, şoptindu-i lui bărbatu-său:

— Pregăteşte-ţi archebuza, Flachsinfingen... se apropie clipa.

După fîlfîirea scurtă a feţei de masă, era imposibil de ghicit dacă Flachsinfingen îşi încarcă archebuza sau face un gest de enervare.

Cînd se simţi la adăpost, cu pumnalul la îndemînă, nevasta consilierului îşi reluă tonul imperativ, expresia dură şi-i spuse tăios lui Létorière:

— Ei bine! ce doriţi, domnule? soţul meu este convins de justeţea drepturilor prinţilor germani şi toate demersurile dumneavoastră sînt inutile.

— Atunci, dacă nu binevoiţi să mă ascultaţi, adio, doamnă. Nu mai am nici o nădejde... Vai! Doamne! cît sînt de nefericit!

Marchizul se îndreptă spre uşă cu o figură tristă şi îndurerată, ducîndu-şi mîinle la ochi.

Văzînd această mişcare ce nici pe departe nu anunţa intenţii ostile, auzind glasul acela plin de adîncă tristeţe, doamna consilier îşi uită toate bănuielile, ieşi a doua oară din fortăreaţă, se apropie de marchiz şi-i spuse cu o voce mult îndulcită, ce trăda un pic de necaz:

— Dar cine-ţi spune că nu vreau să te ascult, tinere? De ce vrei să pleci?... Deşi e îndoielnic că vei cîştiga procesul, e de datoria soţului meu să te asculte... Ai încredere în mine... linişteşte-te; îţi par eu chiar aşa de înspăimîntătoare? Hai, vino lîngă mine , nu te teme.

Şi spunînd acestea, Martha îl luă pe marchiz de mînă şi-l duse încet spre fotoliu repetînd:

— Linişteşte-te, n-ai de ce să fii aşa de speriat, copilul meu.

În clipa aceea se auzi un hohot de rîs, faţa de masă se ridică brusc şi apăru consilierul cel gras, cu archebuza în mînă, strigînd şi înecîndu-se de rîs:

— Unde ţi-e pumnalul? unde ţi-e platoşa? unde ţi-e scutul, Martha?... Uite că ţi-a venit ţie rîndul să-l linişteşti pe Faraon! pe Nabucodonosor... Ha! ha! ha! uite-o pe Iudita cum potoleşte emoţia lui Holofern!

Toate astea erau aproape de neînţeles pentru Létorière care, surprins pe moment de apariţia bruscă a consilierului, abia-şi putu pe urmă reţine hohotul de rîs stîrnit de înfăţişarea grotescă a lui Flachsinfingen.

Dar Martha, pe cît de înfuriată, pe atît de umilită de batjocura bărbatului ei cu privire la precauţiunile prosteşti pe care şi le luase, se repezi la consilier strigînd indignată:

— Nu ţi-e ruşine să foloseşti atît de josnice mijloace ca să- ţi spionezi nevasta? Ah! ce tiran odios! ah! ce gelozie mîrşavă! Doamne! oare i-am dat eu vreodată prilejul să se îndoiască de virtutea mea?

Şi Martha îşi ridică ochii spre cer ca să-l ia martor pe Dumnezeu că bănuielile consilierului sînt nedrepte, în timp ce acesta, zăpăcit, buimăcit de neaşteptata învinuire, rămăsese cu gura căscată şi cu archebuza în mînă.

— Cum, nevastă?... zise el.

— Nu vreau s-aud nimic, strigă Martha luîndu-l de braţ... lasă-mă...

— Dar... totuşi...

— Ieşi, domnule, ieşi! prezenţa dumitale îmi face teribil de rău... şi Martha îşi împinse cu asprime bărbatul spre uşa unei încăperi de alături.

— Dar... nevastă!... se încăpăţîna consilierul.

— Şi încă în faţa acestui tînăr! Doamne, ce-o să creadă acum despre mine? strigă Martha.

— Da' la naiba! dumneata ai...

— Să se ascundă acolo cu archebuza, ca un trădător! adăugă Martha.

— Păi... nevastă!... consilierul, pierzînd teren, era împins către uşă.

— O adevărată capcană, demnă de un bandit italian! continuă Martha scîrbită.

— Totuşi, nevastă, dumneata ai...

— Un consilier aulic să se pună într-o asemenea postură! Ah! mă înspăimînţi... ieşi! ieşi!

Şi după o luptă destul de lungă, Flachsinfingen dispăru în sfîrşit în încăperea de alături, pe care nevastă-sa o zăvorî.

— Ei na! îşi zise Létorière rîzînd în sinea lui cînd se văzu rămas singur cu Martha, acuma zău că nu ea, ci eu voi avea poate nevoie de un apărător. Îmi pare tare rău că omul cu archebuza nu mai e aici, adăugă el privind cam speriat în jur.

Martha se întorse imediat, cu privirea plecată, ca o mironosiţă ofensată.

— Mi-e ruşine de această scenă, domnule!... Vai! din păcate, soţul meu e tare gelos... îngrozitor de gelos!... Isuse, fără cel mai mic motiv... În fine, are atîta imaginaţie încît, ştiind că trebuie să am o întrevedere cu dumneavoastră... cu un tînăr gentilom... nevasta consilierului șovăi... despre care se auzea că-i așa de ... în sîrșit... a cărui reputație era atît de... într-un cuvînt... bărbatul meu se ascunsese acolo ca să... Dar, Doamne! cred că mă înțelegeți.

— Da, doamnă, auzisem deja că domnul consilier e foarte gelos... spuse marchizul timid.

— Ah!... ați auzit! se fandosi Martha.

— Da, doamnă, am auzit că domnul consilier e foarte gelos pe influența pe care o exercitați asupra clienților, care mai întotdeauna vă caută pe dumneavoastră în locul lui. Toată lumea știe cît sînteți de bună... cu o judecată atît de dreaptă... Și totuși, soțul dumneavoastră ar trebui să vă binecuvînteze în fiecare zi; căci Scriptura spune că „bărbatul care are o nevastă bună e fericit“ și că „va trăi de două ori mai mult“.

Spuse toate astea cu o asemenea expresie de nevinovăție feciorelnică, pe un ton atît de cald și de cucernic, încît Martha, uluită, își spuse, după ce-i privi îndelung chipul încîntător:

— Dar parcă-i Mielul Domnului... Copil nevinovat!... purtînd mereu în gînd vorbele sfinte... Mă impresionează!

Și reluă cu voce tare:

— Sînteți atît de tînăr... spuneți-mi cum vă lasă părinții dumneavoastră să călătoriți singur? Cum de lasă un proces atît de important în seama unui copil lipsit de experiență?

— Vai! doamnă, eu sînt orfan, sînt sărac... n-am nici un sprijin, n-am alt prieten și îndrumător decît pe bătrînul meu preceptor.

— Dar cum se face că, deși atît de demn de simpatie cum sînteți, aveți totuși o asemenea reputație?

— Eu, doamnă? întrebă Létorière cu o naivitate angelică. Doamne, dar ce fel de reputație?

Doamna consilier era uluită; era convinsă că unele zvonuri sînt exagerate, dar nu reușea să priceapă cum un adolescent candid, cu o asemenea educație pioasă, poate să treacă drept un seducător nerușinat.

— N-aveți nici o rudă cu același nume la curtea Franței? îl întrebă ea neliniștită pe marchiz.

— Nu, doamnă.

— Precis că prinții germani au răspîndit zvonurile astea defăimătoare despre adversarul lor, gîndi Martha. Dar, spuneți-mi, ce demersuri ați mai făcut pînă acum?

— Vai! niște demersuri cît se poate de inutile, doamnă. Am fost mai întîi la domnul baron de Henferester.

— Cerule! sărman copil, te-ai încumetat să intri în peştera accelui groaznic Polifem?

— Da, doamnă. Ah! grozav m-a speriat...şi...

— Hai, hai, spune-mi tot şi, ca să nu te sfieşti, află că eu şi bărbatul meu nu-l putem suferi pe baron.

— Nu ştiam, doamnă... De aceea nu îndrăzneam să vă spun...

— Nu, nu, spune tot.

— Ei bine, doamnă, m-am dus la castelul Henferester. La început, domnul baron şi-a bătut joc de mine fiindcă venisem cu trăsura şi nu călare.

— Centaur necioplit! îşi închipuie că toată lumea e la fel ca el, de fier, zise Martha dispreţuitoare.

— Cînd am început să-i vorbesc despre proces, mi-a spus cu vocea lui groasă: „Mai întîi la masă... o să stăm de vorbă cu paharul în mînă“.

— Beţivul! îl recunosc bine în aceste cuvinte.

— N-am îndrăznit să-l contrazic pe domnul baron, aşa că m-am aşezat la masă; dar, cu riscul de a-l supăra, i-am cerut permisiunea să spun binecuvîntarea, căci el n-o spusese.

— Bietul martir! Minunat, copilul meu... dar sper că bruta aia te-a lăsat s-o spui?

— Da, doamnă; dar pe urmă a rîs o mulţime, ceea ce m-a scandalizat...

— Te cred... Doamne, pe unde s-a rătăcit sărmana oiţă!

— Eu mîncam foarte puţin şi baronul mi-a spus: „Ai mai cinat o dată?“ „Nu domnule, dar Scriptura spune: «Nu vă înghesuiţi la ospăţ».“

— Bine i-ai mai răspuns mîncăului ăluia; ai mai fi putut adăuga, copile, ca pe o prezicere, că „omul necumpătat va avea parte de nesomn, crampe şi colici“[1]. Şi, de fapt, asta-i şi doresc brutei ăleia necioplite! adăugă doamna consilier.

— Atunci, doamnă, mi-a dat un pahar mare cu vin curat, zicîndu-mi să ciocnesc cu el. „Dar, domnule, i-am răspuns eu, nu beau niciodată vin curat“. Atunci , doamnă, a început să rîdă în hohote şi mi-a spus: „Tot aia-i... bea în sănătatea iubitei dumitale“

— Să vorbeşti aşa cu un copil, ce desfrînare! şi nevasta consilierului îşi ridică braţele spre cer.

— N-am înţeles ce voia dommnul baron să spună cu asta; mi-am muiat încurcat buzele în pahar şi l-am pus înapoi pe masă.

---

[1] Ecleziastul, cap. XXXI, v. 23 (N.a.)

Atunci baronul m-a privit pieziş, spunîndu-mi cu o voce groasă: „Nu bei vin, nu mănînci, nu vorbeşti. Poate-o să fii mai vorbăreţ la o cupă de «agheasmă» şi-o pipă îndesată cu tutun“.

— „Agheasmă“! pipă! Ah! soldăţoi bătrîn! să vrea să-şi impună plăcerile lui de cazarmă unui adolescent care mai degrabă seamănă cu o fată decît cu un bărbat!

— „Dar“, i-am spus eu domnului baron, „nu beau niciodată băuturi tari şi n-am fumat niciodată“... Atunci s-a pornit pe înjurat, dar în asemenea hal, încît îmi era ruşine pentru el şi mi-a zis: „Nu fumezi, nu bei; văd bine că n-o să ne prea înţelegem, fiindcă mie nu-mi plac decît oamenii care-mi seamănă!... Măcar vînezi?“ „Da, domnule baron. Am vînat şi eu ciocîrlii cu oglinda“. Atunci, doamnă, a început să rîdă şi mai şi decît pînă atunci şi mi-a spus: „Tinere, iartă-mi sinceritatea, castelanul din Henferester ar prefera să nu se mai atingă toată viaţa de pahar, de frîu sau de puşcă decît să-l asculte pe un vînător de ciocîrlii... Nu pot să te ajut cu nimic“. Şi aşa, doamnă, m-am despărţit de domnul baron şi m-am întors deznădăjduit...

— Dar la doctorul Sphex ai fost? întrebă Martha gînditoare.

— Da, doamnă. Dar el m-a întrebat înainte de toate dacă mă pricep la literatura profană... şi dacă am auzit de un oarecare autor păgîn pe nume Persius, despre care se spune că nu-i deloc o lectură potrivită pentru tinerii de vîrsta mea. I-am zis că nu; atunci mi-a zis că eu n-am nici un drept, iar cauza adversarilor mei e justă... Şi mi-am dat seama că nici dinspre el n-am mai multă nădejde.

Doamna cosilier se simţea adînc mişcată.

— Ascultă copilul meu, dumneata îmi ieşti mai simpatic decît aş fi crezut... Îmi pare tare rău că ceilalţi consilieri îţi sînt aşa potrivnici; dar eu n-am nici o putere în ceea ce-i priveşte: singurul lucru pe care-l pot face este să încerc să-l conving pe soţul meu să voteze pentru dumneata.

— Ah, doamnă, adevărat? strigă Létorière cu un chip pe care se citea cea mai vie recunoştinţă. Ah! ce drept spune Scriptura: „femeia puternică este bucuria bărbatului; ea îl va ajuta să-şi trăiască toată viaţa în pace...“ Da, doamnă, căci eu îl voi binecuvînta pe soţul dumneavoastră, iar el va fi făcut dreptatea să triumfe.

— Iarăşi Scriptura! parcă-i un micuţ pastor, zise Martha cucerită. Însă, reluă ea, nu-ţi face prea multe speranţe, dar nici nu deznădăjdui; s-ar putea ca baronul şi doctorul să-şi schimbe hotărîrea... Şi Martha adăugă în sinea ei: Ce mă costă să-l înşel! nu prea are şanse, dar n-am curaj să-i spun.

— Ah! doamnă! strigă Létorière aruncîndu-i-se la picioare, simt că dumneavoastră sînteţi îngerul meu bun... De la dumneavoastră-mi va veni de-acum toată fericirea... Doamne! ce bună şi generoasă sînteţi! Ah! lăsaţi-mă aici, prosternat, să vă mulţumesc încă o dată!

Nevasta consilierului, peste măsură de mişcată şi înduioşată, întoarse capul şi-i spuse cu blîndeţe marchizului, dîndu-i mîna să i-o sărute:

— Hai! hai, copile, ridică-te, nu sta acolo...

Marchizul, încă în genunchi, luă cu hotărîre mîna întinsă, o duse curajos la buze, închizînd ochii şi spuse cu un glas recunoscător şi patetic:

— Ah! doamnă, cum v-aş putea arăta recunoştinţa pentru atîta bunătate!...

— Bine, bine, nebunaticule, zise Martha desprinzîndu-şi cu blîndeţe mîna şi dîndu-i cu cealaltă o palmă uşoară lui Létorière, vrei să mă faci să-mi pară rău de bunătatea mea?...

De cînd marchizul se aruncase în genunchi în faţa Marthei, mutra veselă a consilierului, care nu-şi părăsise archebuza, apăruse încet-încet în dreptul ferestruicii rotunde de deasupra uşii cămăruţei în care era încuiat.

Văzînd-o pe nevastă-sa atît de puţin dispusă să se folosească de pumnal pentru a-l respinge pe Holofern, pe Tarquinius, pe Nabucodonosor, consilierul vru să se răzbune pentru încarcerare printr-o glumă şi trase un foc în aer, zicînd:

— Martha, nu cumva ai strigat:„ Pe el, Flachsinfingen!“?

Nevastă-sa, jignită de noua lui poznă, găsi de cuviinţă să leşine.

Létorière o şterse stigînd după ajutor şi-o lăsă pe Martha în grija servitoarelor şi a lui bărbatu-său care, văzînd urmarea neplăcută a şotiei lui, se dădu jos degrabă ca să-şi ceară iertare.

CAPITOLUL XVI

Judecata

În ziua judecării procesului lui Létorière, cei trei consilieri se duseră la palat. Votul trebuia să fie secret, depus într-o urnă.

Înaintea şedinţei, Henferester, Flachsinfingen şi Sphex schimbară cîteva formule reci de politeţe, cercetîndu-se unii pe ceilalţi destul de neliniştiţi; doctorul se gîndi o clipă să încerce să-l atragă pe Flachsinfingen de partea lui Létorière, dar se temu să nu compromită total cauza protejatului său în loc să-l ajute. Toţi aveau aceeaşi teamă, aşa că-şi ascunseră opţiunea şi discutară despre lucruri fără legătură cu procesul.

— Tînărul acesta cumsecade o să piardă cu siguranţă procesul; va fi victima colegilor mei părtinitori, dar va avea cel puţin votul meu.

Aşa gîndea fiecare judecător în parte.

După ce dosarul procesului a fost din nou expus într-o lungă şedinţă în care faptele nu s-au discutat ci s-au ascultat, cei trei consilieri s-au ridicat şi-au depus solemn voturile în urnă.

Castelanul de Henferester, care prezida în ziua aceea curtea, îi ordonă grefierului să deschidă urna.

Fiecare consilier scrisese pe un bilet numele părţii care trebuia, după părerea lui, să aibă cîştig de cauză.

Grefierul băgă mîna în urnă, scoase un buletin şi citi: „Marchizul de Létorière“.

— E votul meu! îşi spuseră toţi trei.

La al doilea buletin, grefierul citi din nou: „Marchizul de Létorière“.

Consilierii îşi aruncară priviri nedumerite.

La al treilea buletin, grefierul citi din nou: „Marchizul de Létorière“.

Magistraţii erau uluiţi.

Grefierul înregistră decizia finală. Toate formalităţile judiciare fiind îndeplinite, consilierii se întoarseră în sala de deliberări.

În ciuda bucuriei că marchizul cîştigase în unanimitate, erau peste măsură de miraţi de strania coincidenţă de opinii; de aceea se grăbiră să se lămurească.

— Cum dracu de-aţi votat pentru marchiz? strigă năvalnic baronul, zăpăcit, către Flachsinfingen şi Sphex.

— Tocmai voiam să te întreb acelaşi lucru, baroane! răspunse Sphex. Cum de te-ai decis să-i dai votul? Şi dumneata, Flachsinfingen?

— Cu mine-i altceva, zise castelanul. Între noi putem vorbi deschis: recunoaşteţi că atunci cînd drepturile sînt egale, votezi după preferinţe, nu-i aşa? Ei bine, eu am votat pentru el deoarece cîinii mei şi cei ai marchizului vînează împreună, ca să zic aşa. Într-un cuvînt, e un om cu un caracter, cu purtări, cu obiceiuri care-mi plac. Îi promisesem votul în desperare de cauză, ştiind că voi îi sînteţi ostili. Sînt încîntat că a cîştigat, da' să mă ia dracu dacă pricep cum şi de ce aţi votat voi pentru el.

— Îţi plac caracterul şi obiceiurile marchizului! strigară într-un glas Sphex şi Flachsinfingen, uluiţi.

— Păi cum, niciodată n-a sunat din goarnă prin pădurile noastre vreun vînător mai cutezător..., niciodată vreun băiat mai de viaţă sau vreun băutor mai straşnic nu şi-a golit mai vitejeşte paharul pînă la fund, cum zic franţujii.

Ceilalţi doi consilieri îi rîseră în nas castelanului:

— Vînător cutezător!... sună el din goarnă!... bietul latinist! bietul literat! zise Sphex dîndu-şi frîu liber veseliei şi ridicînd cu milă din umeri.

— Băutor straşnic!... băiat de viaţă!... adolescentul ăla suav care citează din Biblie la tot pasul!... copilandrul ăla timid care nu se putea uita la nevastă-mea fără să roşească pînă-n vîrful urechilor! rîse Flachsinfingen la fel de ironic.

— Cine!... marchizul?... literat... latinist?... Marchizul să citeze din Biblie şi să roşească în faţa unei femei! repetă la rîndul lui castelanul, rîzînd nestăpînit. Ei na! domnilor, sînteţi nebuni, sau mai degrabă vedeţi totul prin ochelari.

— Dumneata eşti nebun, cu goarna dumitale şi cu paharele dumitale! strigă Sphex neliniştit. Ce poate avea, mă rog, marchizul în comun cu distracţiile astea grosolane de gladiatori şi de beţivi? adăugă doctorul cu o expresie de suveran dispreţ. N-ai fi căzut în greşeala asta, baroane, dacă l-ai fi auzit pe Létorière recitînd şi comentînd admirabilele versuri ale regelui poeţilor latini ai Antichităţii!

— Eu unul, strigă baronul înfuriat, cred că văd cu ochii mei, nu cu fantezia voastră bolnavă! În faţa mea marchizul a ucis un cerb cu cea mai frumoasă lovitură de cuţit pe care-a dat-o vreodată un vînător! În faţa mea a sunat din goarnă mai bine decît primul hăitaş al împăratului! În faţa mea a băut în două zile mai multă bere, mai mult vin de Rin şi mai multă „agheasmă“ decît ai să bei dumneata în toată viaţa dumitale, doctore Sphex! În faţa mea l-a încălecat pe bătrînul meu Elphin, care multor călăreţi le-ar părea nărăvaş! Ei bine! vă mai spun o dată, dumitale şi lui Flachsinfingen, că Létorière, făcăul ăsta zdravăn şi îndrăzneţ, ştie prea bine să se slujească de pinteni, de goarnă şi de pahar ca să-şi piardă vremea ofilindu-se printre hîrţoage sau roşind în faţa unei muieri!... Încă o dată, sînteţi nişte lunatici.

La această ultimă apostrofare a castelanului, ceilalţi doi consilieri începură să răcnească; în curînd, discuţia deveni atît de violentă, încît cei trei judecători, vorbind toţi deodată şi nemaiînţelegîndu-se, ajunseră la jigniri.

Aprodul se apropie de Flachsinfingen şi-i şopti ceva la ureche.

— Domnilor, zise el, nevastă-mea ar vrea să-mi vorbească; vreţi s-o ascultaţi? nu poate decît să limpezească situaţia, căci a stat de vorbă două ceasuri întregi cu domnul de Létorière... Ascultaţi-o şi veţi vedea că ceea ce vă spun eu e adevărul gol-goluţ.

— Să intre dacă vrea, strigă castelanul. Dar, în ciuda tuturor jupoanelor din Germania, repet că l-am văzut pe Létorière omorînd cu mîna lui un cerb şi bînd la fel de zdravăn ca mine.

— În ciuda tuturor vînătorilor, hăitaşilor şi beţivilor din Germania, strigă doctorul Sphex, susţin că l-am auzit pe Létorière recitîndu-mi versuri din Persius, şi comentîndu-le mai savant decît cel mai doct profesor din universităţile noastre! Şi n-o să mă faci niciodată să cred, baroane, că un om cu un spirit atît de delicat, bate pădurile ca un braconier şi bea ca un soldăţoi.

— Iar eu, în ciuda tuturor profesorilor, hăitaşilor şi beţivilor din Imperiu, susţin că l-am văzut pe Létorière tremurînd ca un copil în faţa neveste-mi, care a trebuit să-l liniştească, şi l-am auzit citînd din Biblie mai pios ca un pastor! strigă la rîndul lui Flachsinfingen, exasperat. E destul să-l vezi pe marchiz ca să-ţi dai seama că n-are nimic în înfăţişare sau purtări care să aducă a gladiator.

Nevasta consilierului intră în mijlocul acestui vălmăşag de declaraţii.

— Nu mă îndoiesc, domnilor, zise Flachsinfingen, că nevastă-mea vă va pune de acord; ea e străină de discuţia noastră şi...

Dar Martha nu-şi lăsă bărbatul să sfîrşească şi se adresă baronului şi doctorului, cu un glas afabil şi măgulitor:

— Domnilor, în tot palatul nu se vorbeşte decît de succesul domnului de Létorière; daţi-mi voie să vă felicit pentru această unanimitate nesperată... Mulţumită înţeleptei dumneavoastră uniuni, domnilor, putem spune că a triumfat cauza inocenţei şi a religiei! Căci, în ochii mei, domnul de Létorière, acest sărman copil, reprezintă de minune inocenţa şi religia din punct de vedere moral şi chiar fizic, dacă pot spune aşa, căci pare un înger.

— Ei bine! ce vă ziceam eu, domnilor? strigă Flachsinfingen.

— Despre ce înger şi despre ce copilu' naibii vorbiţi acolo, mă rog, doamnă? strigă baronul.

Nevasta consilierului vorbi pe un ton ironic:

— Vorbesc, domnule baron, despre un sărman copil pe care-l cunoaşteţi la fel de bine ca mine, căci aţi vrut să-l faceţi să bea, să fumeze, să vîneze pe el, pe această creatură nevinovată, cînd a fost să discute cu dumneavoastră despre proces. Ah! ştiu totul, domnule baron; dar îngerul acesta a rezistat curajos, scăpînd de ispitirile dumneavoastră; a băut apă curată ca inima lui şi nu i-a fost teamă să vă reamintească de îndatoririle creştineşti pe care dumneavoastră le-aţi uitat...

— Dar, la naiba, doamnă! strigă castelanul, nu ştiţi...

— Ştiu tot, ştiu tot, v-am mai spus! reluă doamna consilier cu volubilitate; dar vă iert, văzînd prin felul cum aţi votat că influenţa nevinovăţiei a fost singură de ajuns ca să vă dărîme prejudecăţile nedrepte.

Castelanul se făcu stacojiu şi-şi zise în sinea lui:

— Dacă povestea asta mai durează zece minute, mă loveşte cu siguranţă damblaua...

— Dar, doamnă, spuse doctorul Sphex, vă înşelaţi amarnic... şi...

— Şi dumneavoastră, domnule, zise iar nevasta consilierului, i-aţi dat votul; felicitări! Aţi făcut foarte bine; dar acum, spuneţi-mi: cum aţi putut crede că un adolescent cu o educaţie creştină ca a lui... hrănit cu Sfînta Scriptură... şi-ar fi putut mînji memoria cu mizerabila dumneavoastră literatură profană! De ce l-aţi considerat criminal pentru că nu cunoştea opera unui anume... Persius... cel mai sfruntat dintre satirici, după cum se spune?

— Dar, pe Hercule!... doamnă... el, dimpotrivă...

— Ah!... pe Hercule!... ce oribil jurămînt păgîn! strigă doamna consilier ridicîndu-şi braţele spre cer. Ştiu tot, v-am spus... Dar vă zic şi dumneavoastră, la fel ca baronului: fiindcă aţi renunţat la nişte prejudecăţi nedrepte... fiindcă v-aţi alăturat soţului meu întru triumful feciorelnicului nostru protejat... bravo dumneavoastră... meritaţi toată cinstea!

— Dragă baroane... scena asta mi-a făcut nervii praf, nu mă simt bine... zise doctorul pălind şi luîndu-l pe castelan de mînă cu o mişcare de nerăbdare convulsivă.

— Şi eu la fel, dragă doctore, mă sufoc... am ameţeli, îmi crapă capul... mă înăbuş... n-am aer!

Uşa se deschise şi aprodul veni să-i anunţe că domnul marchiz de Létorière cere îngăduinţa să-i salute şi să le mulţumească domnilor consilieri.

— Domnul ni l-a trimis! strigă doamna consilier, să intre! să intre, blîndul Miel al Domnului!...

— O să-l vedeţi pe mieluşelul băutor de apă chioară! zise baronul cu un surîs încărcat de ironie.

— O să-l vedeţi pe duşmanul Antichităţii profane, zise doctorul pe acelaşi ton, frecîndu-şi vesel mîinile.

— O să-l vedeţi pe Nimrod... zise Flachsinfingen.

— O să vedeţi perla tinerimii, zise Martha cu cea mai adîncă şi intimă convingere.

CAPITOLUL XVII

Întrevederea de bun rămas

Létorière intră.

Marchizul era îmbrăcat cu o eleganţă remarcabilă: purta o haină de catifea azurie, brodată cu frunze aurii şi argintii extrem de delicate; vesta, din stofă ţesută cu argint, era presărată cu paiete de aur, la fel cu pantalonii, de aceeaşi culoare cu haina; ciorapi de mătase albi cu reflexe trandafirii şi cu margine dantelată, aurie; pantofi cu tocuri roşii; o spadă cu montură de aur, împodobită cu ornamente de argint, deosebit de meşteşugite; un eghilet albastru, cu argintiu şi auriu, o pălărie cu pene albe, pe care marchizul o ţinea în mînă, completau acest costum orbitor.

Această metamorfoză completă era de-ajuns ca să răstoarne toate presupunerile sau, mai bine zis, ca să încurce toate amintirile celor patru; dar ceea ce-i mira cel mai tare era neputinţa de a regăsi pe chipul lui Létorière vreuna din expresiile ce-i frapaseră pe fiecare în parte.

Astfel, în gentilomul acesta fermecător, îmbrăcat atît de strălucitor, cu un aer spiritual şi ştrengar... cu o înfăţişare în care eleganţa şi graţia, deşi uşor efeminate, erau duse pînă la perfecţiune, baronul nu-l mai recunoştea pe vînătorul rustic, atît de neglijent... doctorul îl căuta în zadar pe savantul umanist cu chipul tras, iar doamna Martha încerca la fel de zadarnic să regăsească în ochii negri şi scînteietori ai marchizului privirea timidă a adolescentului care cita mereu din Biblie.

Létorière simţi că se cuvine să pună capăt mirării judecătorilor, se înclină adînc şi spuse:

— Îmi permiteţi, domnilor, să-mi exprim adînca recunoştinţă şi să vă redau fiecăruia în parte încrederea în propriile constatări?

Cei trei germani se priviră uluiţi şi aşteptară în linişte sfîrşitul acestei scene ciudate.

Létorière se îndreptă spre doamna de Flachsinfingen, îi luă mîna cu o mişcare plină de cea mai fină galanterie, o duse la buze şi-i spuse cu un glas blînd şi grav:

— Ştiam de la bun început, doamnă, că pentru a vă merita bunăvoinţa, pentru a fi la înălţimea nobilului dumneavoastră caracter, trebuia să am, la fel ca dumneavoastră, un suflet curat şi pios... arătîndu-mă sub această înfăţişare, n-am minţit. V-am împrumutat doar o clipă limbajul, doamnă, şi credeţi-mă că e prea nobil şi prea frumos ca să-l mai uit vreodată... Şi se înclină respectuos.

— În ce vă priveşte, domnule baron, pentru a vă dovedi că sînt totuşi demn să fac parte din breasla veselilor vînători, n-am alt mijloc decît rugămintea de a veni la anul să vă petreceţi sărbătoarea Sfîntului Hubert la castelul meu din C[illegible]breuse... Dacă veţi binevoi să-l însoţiţi pe domnul baron, îi spuse marchizul doctorului Sphex, ne vom putea continua comentariile asupra poetului nostru favorit. În sfîrşit, domnilor, pînă acum mă ocupam de vînătoare, de lectura poeţilor antici şi de Sfînta Scriptură numai de plăcere... de-acum înainte o voi face în semn de recunoştinţă şi în amintirea preţioasei dumneavoastră bunăvoinţe.

Acestea fiind zise, Létorière se înclină adînc în faţa celor trei consilieri, rămaşi muţi, şi ieşi.

Peste măsură de încîntat de acest succes care-i netezea drumul spre căsătoria cu domnişoara de Soissons, Létorière se întoarse la locuinţa lui, unde găsi un bilet pe care prinţesa i-l trimisese printr-un curier.

„Regele e pe moarte... libertatea mea, viitorul nostru sînt ameninţate... Vino! vino!...“

Trecînd de la cele mai fericite speranţe la cea mai îngrozitoare nelinişte, marchizul porni fără întîrziere spre Paris.

CAPITOLUL XVIII

Întoarcerea

Chiar în ziua cînd ajunse la Paris, în timp ce se schimba ca să plece imediat la Versailles, la rege, domnul de Létorière primi vizita baronului d'Ugeon, o rudă a doamnei de Soubise. Însoţit de doi secunzi, acesta venea să-i ceară marchizului satisfacţie pentru purtarea jignitoare faţă de doamna mareşal, la palatul Soubise, înainte de plecarea în Germania.

Foarte mirat de această învinuire, deloc motivată, domnul de Létorière, fără să refuze duelul, declară că tocmai se întorsese călare de la Viena special ca să-l mai vadă o dată pe rege, despre care auzise că e pe moarte, aşa încît nu va consimţi să se bată decît după ce-şi va îndeplini această îndatorire sfîntă.

Bravura marchizului era prea bine cunoscută pentru ca propunerea lui să nu fie acceptată. Rămase stabilit ca, în momentul cînd domnul Létorière va fi dispus să primească întîlnirea, secunzii săi să-l anunţe pe domnul d'Ugeon.

După ce-l rugă pe Dominique să se ducă la mănăstirea Montmartre ca să-i dea prinţesei Julie o scrisoare din partea lui, marchizul plecă la Versailles.

Ludovic al XV-lea era pe moarte din pricina variolei.

Această boală îngrozitoare, atît de molipsitoare şi care lăsa urme oribile, provocase multă spaimă printre curteni. Létorière găsi apartamentele cele mici, ocupate de regele muribund, aproape goale. Panica era cu atît mai mare cu cît pe vremea aceea vaccinul nu era cunoscut încă. Numai servitorii rămăseseră la post. Ludovic interzisese categoric delfinului, celorlalţi prinţi şi prinţese, să intre la el, de teamă să nu expună familia regală la această funestă contagiune.

Uitînd în clipele acelea groaznice de etichetă, marchizul se pregătea să deschidă uşa cabinetului ce dădea în camera lui Lodovic, cînd vicontele de T*** se apropie iute de el şi-i spuse încet, punîndu-i mîna pe braţ:

— Opriţi-vă, domnule; n-aveţi voie să intraţi în camera Maiestăţii Sale.

— Se spune, domnule, că regele e aproape părăsit de supuşi; se tem să nu se molipsească... Deoarece în această cameră domnește moartea, pot să încalc eticheta și să intru, zise Létorière cu amărăciune și dădu iar să treacă.

— Vă spun încă o dată că nu vă puteți prezenta în fața Maiestății Sale, domnule... insistă vicontele. De altfel, nici nu știu dacă ar consimți să vă primească.

— Atunci mergeți să-l întrebați, domnule; regele nu poate refuza serviciile unui om pe care l-a copleșit tot timpul cu bunăvoința sa.

Propunerea de a intra în camera lui Ludovic păru să-l înspăimînte pe domnul de T***, care-i răspunse înțepat marchizului, tot în șoaptă:

— N-am ordin să-l primesc decît pe primul gentilom de serviciu, domnule.

În clipa aceea, o voce slabă, bine cunoscută celor doi interlocutori, întrebă:

— Cine-i acolo? Cine vorbește în șoaptă?

— E regele!... V-a auzit, domnule. Răspundeți de urmări, spuse domnul de T***; și reluă cu voce tare: O rog pe Maiestatea Sa să binevoiască să mă ierte că îi răspund fără să intru; dar nu fac decît să execut ordinele Sale categorice. Persoana care se află aici, sire, este...

— Este Létorière, care îl imploră pe rege să-i permită să se apropie, spuse marchizul cu jumătate de glas, întrerupîndu-l pe viconte.

— Adevărat... dumneata ești, dragul meu! deci te-ai întors? strigă Ludovic bucuros. Apoi, gîndindu-se că, dacă-i permite marchizului să intre, îl expune la pericolul molipsirii, prințul adăugă:

— Nu... nu... atmosfera din apartamentul acesta e otrăvită... Nu intra, îți interzic...

— Îndrăznesc pentru prima oară în viață să nesocotesc un ordin al regelui... Dar am de îndeplinit o îndatorire și-o voi îndeplini, strigă Létorière și, deschizînd ușa, se apropie de patul monarhului.

— Ieși... ieși imediat! copil nefericit! strigă prințul ridicîndu-se în capul oaselor și întinzînd poruncitor mîna spre ușă.

Dar Létorière se repezi la mîna lui Ludovic; în ciuda împotrivirilor, o sărută cu respect de mai multe ori și îmgenuche lîngă pat, zicînd:

— Îl rog pe rege să-mi ierte îndrăzneala... dar acum nu mai există motive să-mi refuze îngrijirile.

— Ieşi... lasă-mă... începu iar prinţul.

— Acum patru ani eram mai fericit... regele binevoia să-mi permită să-i sărut mîna în parcul de la Versailles, spuse marchizul cu glas încărcat de veneraţie filială.

— Dar acum patru ani... mîna mea nu-ţi putea transmite o boală groaznică... poate moartea! strigă Ludovic îndurerat.

Curajoasa încăpăţînare a lui Létorière îl impresiona pe bunul rege cu atît mai mult cu cît, în afara cîtorva valeţi, aproape toţi curtenii îl părăsiseră.

Înalţii ofiţeri ai coroanei, pe care datoria ar fi trebuit să-i reţină în preajma lui, îi urmaseră din cale-afară de ascultători ordinele care le interziceau să stea lîngă el.

Trăsăturile frumoase ale regelui, descompuse de boală, erau deja marcate de apropierea morţii. În clipa aceea supremă, era din nou preocupat de disensiunile funeste şi de sumbrele tulburări politice care-i întunecaseră sfîrşitul domniei. Nobilul devotament al lui Létorière îl smulse o clipă din gîndurile copleşitoare care-i îngreunau ultimele zile ale vieţii.

— Eşti un smintit... meriţi toată mînia mea, fiindcă ai îndrăznit să nu mă asculţi şi să te expui... strigă Ludovic pe un ton mai mult necăjit decît sever, privindu-l înduioşat pe marchizul care rămăsese în genunchi lîngă pat şi păstra o tăcere adîncă.

— Îl rog pe rege să aibă milă de mine!... dar această ocazie e poate singura în care pot să-i arăt toată recunoştinţa mea.

— Dar îţi mai spun odată, boala asta e molipsitoare... Nu vezi că sînt părăsit... că sînt singur... că vreau să fiu singur! se grăbi prinţul să adauge cu amărăciune, ca şi cum ar fi vrut să-şi ascundă primul gînd; devotamentul marchizului făcea ca ingratitudinea curtenilor să-i pară regelui şi mai hidoasă.

— Suflet viteaz şi nobil! adăugă Ludovic privindu-l pe marchiz cu duioşie. Ţie nu ţi-e frică... tu îmi eşti credincios...

— Îl rog pe rege să-mi răsplătească credinţa acordîndu-mi ceea ce n-a acordat nimănui... dreptul de a-l sluji, de a rămîne lîngă el!... spuse Létorière împreunîndu-şi mîinile implorator.

— Acuma... n-am încotro, zise Ludovic. Apoi adăugă aproape desperat: Dar tu eşti tînăr! eşti frumos! eşti iubit! şi rişti toate astea numai ca să rămîi lîngă mine! Poate chiar mi le sacrifici, sărman copil!... cînd atîţia alţii... Şi, după o clipă de tăcere, reluă:

La Delfin trebuie să fie acuma o mulţime de lume care-l salută pe regele Ludovic al XVI-lea.

— Sire, ce tot spuneţi...

— Asta-i soarta regilor care se duc, dragul meu... Ah! dacă n-ar trebui să mă tem decît de uitare şi moarte!... Dar Franţa... Franţa... încotro se îndreaptă? şi care va fi viitorul nepotului meu?...

— Sire, Franţa v-a numit *Cel Mult Iubit;* multă vreme de acum încolo acest nume vi se va potrivi, iar într-o bună zi îl va merita şi monseniorul Delfin...

— Eu unul nu mă amăgesc... mă simt slăbit, mă apropii de sfîrşit... adăugă Ludovic dînd trist din cap; şi-apoi cred că uneori moartea are o semnificaţie; mareşalul d'Armantières, marchizul de Chauvelin au murit subit în prezenţa mea... în cabinetul meu... e un semn al cerurilor...

— Nu vă gîndiţi la aşa ceva, sire. Boala e periculoasă, dar îngrijirile...

— Îngrijirile vor fi neputincioase, simt eu; de aceea mi-e groază să mă gîndesc că ţi-am compromis viaţa, poate fără rost... dar acum e prea tîrziu. Nesăbuinţa ta... nu, nu... generosul tău devotament a făcut ca orice regret să fie zadarnic... Dar, spune-mi, am aflat cu bucurie că ai cîştigat procesul. Acum, nimic nu mai poate sta în calea unirii tale cu prinţesa Julie... Ah! multe suliţe a trebuit să rup pentru tine împotriva doamnei mareşal şi a casei de Savoia, adăugă Ludovic zîmbind blînd, cu infinită bunătate. Am avut nevoie de toată autoritatea mea ca să-i împiedic s-o scoată pe domnişoara de Soissons de la mănăstirea Montmartre.

— Ah! sire, cîtă bunătate! binevoiţi să vă gîndiţi...

— Acum ori niciodată; mîine va fi poate prea tîrziu... Mă tem numai că, după ce eu nu voi mai fi, prinţesa Julie nu va găsi sprijin la nepotul meu... Dar dacă Dumnezeu îmi mai dă cîteva zile de trăit, îmi voi da încuviinţarea; îmi va fi tare plăcut să-ţi dăruiesc fericirea pe care-o meriţi, dragul meu copil...

……

Boala regelui făcu progrese rapide şi înspăimîntătoare. Létorière nu-l părăsi nici o clipă. Nu mai e nevoie să spunem cu ce îngrijiri duioase, respectuoase şi mişcătoare îl înconjură el pe regele muribund. Vederea marchizului părea să-i aline lui Ludovic suferinţa. Îi întindea de multe ori mîna cu o expresie blîndă de recunoştinţă. Curînd se stinse orice nădejde de salvare a prinţului, iar Létorière asistă, cu privirea fixă şi mohorîtă, la agonia, la sfîrşitul suveranului care se purtase cu el ca un tată...

CAPITOLUL XIX

Duelul

După moartea lui Ludovic al XV-lea, marchizul de Létorière plecă în mare grabă de la Versailles la Paris şi de acolo la mănăstirea Montmartre, ca s-o vadă pe prinţesa Julie. Pe drum se simţi rînd pe rînd înfierbîntat şi îngheţat, dar îşi puse tulburările pe seama emoţiilor dureroase care-l încercau. Imediat ce ajunse acasă, îl luă pe Dominique la întrebări în legătură cu prinţesa Julie. Din păcate, înainte de a muri, Ludovic al XV-lea prevăzuse corect viitorul. La mănăstire fusese trimis, din ordinul regelui Ludovic al XVI-lea, un ofiţer de jandarmi, cu însărcinarea de-a o împiedica pe domnişoara de Soissons să iasă sau să primească persoane ce n-aveau autorizaţia doamnei de Soubise. Dominique nu putuse deci s-o vadă pe prinţesă şi nici să-i dea scrisoarea marchizului.

Vestea căzu asupra lui Létorière ca o lovitură de trăsnet. Era sigur, fără îndoială, de tăria de caracter a domnişoarei de Soissons; dar cunoştea şi puterea casei de Savoia şi influenţa doamnei de Soubise la curtea noului rege. Pe cînd era cufundat în aceste gînduri amare, veniră martorii baronului d'Ugeon ca să-l întrebe la ce oră doreşte să fixeze întîlnirea promisă. Marchizului i se păru o cruzime să se expună riscurilor unui duel înainte de-a o revedea pe prinţesa Julie; dar ceruse deja o amînare şi pe-a doua n-o mai putea cere. Se hotărî deci ca a doua zi după-amiază, la ora trei, să meargă împreună cu martorii în spatele zidurilor fermei Mathurin, care pe atunci era foarte izolată.

Marchizul dispunea de un răgaz de treizeci şi şase de ore; spera ca în acest interval de timp să găsească un mijloc de a o vedea pe domnişoara de Soissons sau, cel puţin, de a-i transmite o scrisoare.

Coana Landry a fost trimisă în grabă la mănăstirea Montmartre, deghizată în negustorească ambulantă; avea o mulţime de pînzeturi de in, batist, crep, felurite panglici şi dantele. Ca să-şi cîştige bunăvoinţa portăresei, îi dărui acesteia un şal frumos. Călugăriţa, încîntată, îi promise că-i dă drumul în curte la ora plimbării doamnelor care, cu siguranţă, or să facă o mulţime de cumpărături. Madeleine o întrebă ce persoane din înalta societate stau la mănăstire. Portăreasa o numi pe prinţesa Julie.

— Nu-i aici şi doamna Marthe, doica domniei-sale? întrebă nevasta croitorului.

— Sigur că da, spuse călugăriţa, şi-o s-o vezi peste cîteva clipe, căci aproape în fiecare zi la ora asta coboară pentru diferite nevoi ale stăpînei sale.

— Vă-ntreb fiindcă am o recomandare pentru doamna Marthe, zise Madeleine, şi sînt sigură că mă va ajuta să-i vînd prinţesei o mulţime de lucruri; am aici, mai ales, o bucată de dantelă care-ar putea împodobi chiar şi rochia unei regine; şi croitoreasa, desfăcîndu-şi bocceaua, îi arătă portăresei un eşantion superb.

— Doamne, ce frumoasă e! Nici monseniorul arhiepiscop n-are dantelă mai frumoasă la sutană, cînd vine la noi să slujească.

— S-ar putea, într-adevăr, ca prinţesa să cumpere minunea asta ca să i-o dăruiască monseniorului; cel puţin aşa mi-a zis persoana care m-a recomandat doamnei Marthe.

— Uite-o, e chiar ea, zise portăreasa.

Marthe intră, tristă şi mohorîtă.

— Iată, doamnă Marthe, o negustoreasă care v-a fost recomandată, spuse călugăriţa. Are cele mai frumoase dantele din lume.

— N-am nevoie de nimic, spuse Marthe necăjită.

— Dar, doamnă... interveni Madeleine şovăind şi încercînd să-i facă doicii un semn complice, mi s-a spus că doamna prinţesă... ar dori să cumpere dantele şi...

— Ai fost înşelată sau, mai degrabă, dumneata vrei să mă înşeli pe mine, drăguţă, răspunse doamna Marthe cu obidă. Îmi pari una din negustoresele care se feresc să se întoarcă pentru a vedea dacă muşteriii sînt mulţumiţi de marfa lor.

— Nu m-aţi lua drept una din mizerabilele alea, doamnă, zise Madeleine înteţindu-şi semnele, dac-aţi şti cine m-a recomandat.

— Cine?

— Domnul marchiz de Létorière...

La auzul acestui nume, doamna Marthe schimbă o privire iute şi plină de subînţeles cu Madeleine. Cele două femei se înţeleseseră. Portăreasa nu cunoştea numele marchizului şi nu ştia nici măcar de existenţa lui.

Totuşi, doica, nevoind să trezească bănuieli, reluă pe un ton morocănos:

— Caută-ţi alţi fraieri, drăguţă, pe marchizul ăsta nu-l cunosc.

— E nepotul domnului abate du Vighan, răspunse Madeleine.

— Nepotul domnului abate du Vighan!... asta-i altceva, strigă doica; de ce n-ai spus aşa de la început? Nepotul domnului abate du Vighan nu poate recomanda decît oameni cinstiţi. Şi ce ai de vînzare?

— Bucata asta de dantelă. Şi Madeleine îi aruncă doamnei Marthe o privire semnificativă. E foarte scumpă şi e frumoasă de la un capăt la celălalt; prinţesa poate s-o desfăşoare, n-o să-i găsească nici un cusur.

— Mă duc să i-o arăt... atîta ai?

— Atîta-i demn de stăpîna dumneavoastră.

— Aşteaptă-mă, că mă întorc, zise Marthe.

În mijlocul sulului de dantelă era o scrisoare de la marchiz, în care îi cerea prinţesei să-i indice o posibilitate de a ajunge la ea. Domnişoara de Soissons îi răspunse că în faţa lui Dumnezeu se consideră soţia lui, că e hotărîtă să fugă de la mănăstire dacă reuşeşte, în ciuda supravegherii. Putea să meargă să se roage la capelă la orice oră. Capela era legată de grădina mănăstirii printr-un lung coridor subteran. O parte a zidului dădea spre cîmp; escaladîndu-l într-un punct pe care-l indica domnişoara de Soissons, găsea în grădină uşa coridorului subteran, lîngă o fîntînă. După ce forţa uşa, ajungea pînă la capelă. Domnişoara de Soissons îl anunţa pe Létorière că în fiecare noapte, la ora unu, ea îl va aştepta acolo ca să-i jure, la poalele altarului, că nu va fi decît a lui şi ca să găsească împreună mijloacele de a fugi în Anglia şi de a scăpa de persecuţiile familiei.

Prinţesa Julie puse răvaşul scris în grabă în sulul de dantelă, iar Marthe i-l dădu înapoi coanei Madeleine, spunîndu-i că prinţesei nu i se păruse destul de frumoasă.

După ce află hotărîrea domnişoarei de Soissons, marchizul îl trimise pe Jérôme Sicard să cerceteze locurile. Zidul mănăstirii era foarte înalt, dar înconjurat de mlaştini pustii. Putea fi escaladat în siguranţă. Din păcate, pregătirile absolut necesare acestei încercări nu-i dădură timp marchizului s-o facă în noaptea aceea.

Gîndindu-se că duelul va avea loc înaintea întîlnirii cu domnişoara de Soissons, îi fu pentru prima dată în viaţă frică să nu moară.

Létorière petrecu o noapte foarte agitată. Somnul îi fu tulburat de vise stranii. La trezire se simţi slăbit şi abătut. Pentru prima oară se gîndi că e poate victima molimei şi a devotamentului său faţă de Ludovic al XV-lea. Doctorul recunoscu într-adevăr simptome alarmante de variolă; dar boala n-avea să erupă decît a doua zi. Dintr-un simţ al onoarei prost înţeles şi împotriva sfatului martorilor, marchizul se încăpăţînă să se înfăţişeze la duel în ziua stabilită, în ciuda slăbiciunii pe care o simţea.

Întîlnirea a avut loc la ora trei şi un sfert; văzîndu-i roşeaţa febrilă şi starea proastă, prietenii marchizului crezură că e de datoria lor să facă apel la lealitatea domnului d'Ugeon şi să-i ceară să amîne duelul, fără însă să-i facă lui Létorière cunoscut acest demers. Dar cuvintele dure şi jignitoare ale domnului d'Ugeon în legătură cu noua cerere de amînare au făcut imposibilă orice înţelegere, aşa că lupta a început. Létorière stăpînea mai bine arta scrimei, iar curajul său era bine cunoscut; dar era deja atît de slăbit de agravarea rapidă a bolii, încît îşi pierdu toate avantajele şi primi o lovitură de spadă în piept. Martorii îl duseră acasă şi-l lăsară în grija bietului Dominique.

CAPITOLUL XX

Mănăstirea

Orologiul mănăstirii Montmartre bătuse ora unsprezece. Noaptea era bîntuită de furtună; cerul cenuşiu şi acoperit de nori negri şi sfîşiaţi de vînt, prin care răzbătea din cînd în cînd lumina lunii. Ieşind din apartamentul său, domnişoara de Soissons trebuia să treacă, pentru a ajunge la capelă, printr-o galerie deschisă ale cărei arcade dădeau spre una din curţile interioare ale mănăstirii.

În mijlocul acestei curţi se afla mormîntul doamnei contese d'Egmont, fermecătoarea şi nefericita fiică a mareşalului de Richelieu. Prinţesa Julie primise, prin mijlocirea coanei Landry şi a doicii, un bilet de la Létorière. Acesta o anunţa că va face tot posibilul să intre în mănăstire chiar în noaptea aceea. Era ora unsprezece; apăsată de presimţiri nelămurite, domnişoara de Soissons se opri să se roage pe treptele mormîntului doamnei d'Egmont. Marchizul putea să apară dintr-o clipă în alta din coridorul subteran al capelei. Liniştea era adîncă şi tulburată numai de geamătul vîntului ce se strecura printre arcade. În ciuda firii ei hotărîte, în ciuda ţelului nobil şi sfînt care o îndruma, în ciuda sufletului ei curat, prinţesa Julie era aproape înspăimîntată de faptul că-i dăduse întîlnire lui Létorière în capelă. I se părea acum un sacrilegiu. Dar temerile se şterseră încet-încet lăsînd loc îngrijorării, neliniştii sfîşietoare.

În capelă ardea o lampă ce arunca o lumină slabă. Domnişoara de Soissons, îngenuncheată lîngă uşa subteranei, îşi încordase auzul. În sfîrşit se auziră paşi, zăvorul zbură şi Létorière apăru în faţa prinţesei care nu-şi putu reţine un strigăt de surprindere şi dragoste.

— În sfîrşit, te revăd, prieten drag!... strigă ea cu o bucurie nemăsurată; şi adăugă imediat: Dar vino în galerie, să ieşim din locul acesta sfînt.

Cînd prinţesa îl văzu pe marchiz în lumina lunii, fu izbită de paloarea lui. Era înfăşurat într-o manta cafenie şi se mişca cu greutate. În ciuda rănii primite în chiar ziua aceea, în ciuda agravării bolii, în ciuda plînsetelor şi rugăminţilor lui Dominique, marchizul, însoţit de Jérôme Sicard, reuşise să treacă de zidul mănăstirii.

— În sfîrşit, te văd din nou, Julie, zise el cu nespusă dragoste.

— Pentru ca în curînd să nu ne mai despărţim, prietene! spuse prinţesa întinzîndu-i marchizului mîna.

— Mîna! nu, nu, cerule! strigă Létorière, dîndu-se îngrozit înapoi. Şi se înfăşură şi mai strîns în manta.

Domnişoara de Soissons, în culmea mirării, îl privea tăcută.

— Julie, Julie, îţi cer iertare că mă-ndepărtez de tine; dar, aflînd de boala regelui, aflînd că toţi l-au părăsit, m-am dus la Versailles şi-am rămas lîngă el pînă cînd şi-a dat ultima suflare.

— Ah! înţeleg, strigă prinţesa. Boala asta îngrozitoare e molipsitoare, iar devotamentul te va costa poate viaţa, ne va costa poate fericirea.

— Nu, nu, linişteşte-te, Julie, nu-s toate speranţele pierdute. Deşi sînt bolnav, am vrut să te întîlnesc ca să-ţi risipesc neliniştea, să-ţi spun că am cîştigat procesul şi că acum în calea fericirii noastre nu mai e nici o piedică.

— Nici una... în afară de moarte, poate, strigă desperată prinţesa. Doamne, Doamne, în ce înspăimîntătoare nelinişte o să trăiesc de-acum înainte!

— Linişteşte-te... Madeleine Landry va încerca să vină în fiecare zi să-i aducă doamnei Marthe veşti de la mine. Vezi doar... nu sînt grav bolnav, din moment ce am fost în stare să vin aici... spuse marchizul cu glas stins.

— N-am să pot trăi într-o asemenea incertitudine, spuse din nou prinţesa, vin cu tine... chiar în noaptea asta.

— Julie... nu se poate... n-am pregătit nimic. În numele cerului, aşteaptă... nu ne compromite viitorul printr-o pornire pripită.

— Dar eu văd foarte bine că eşti îngrozitor de bolnav, n-o să te las singur într-o asemenea stare... nu se poate. Nu-mi lipsesc puterea şi curajul: cum ai trecut tu, o să trec şi eu. O dată ieşită de aici, mă voi pune sub protecţia guvernatorului de Solar, n-or să îndrăznească să mă smulgă cu forţa din refugiul de la ambasadorul Sardinei. Dar acolo... voi avea cel puţin în fiecare zi... în fiecare ceas... veşti de la tine.

— Îţi mai spun o dată, Julie, nu se poate, zise Létorière abia ţinîndu-se pe picioare şi sprijinindu-se de mormîntul doamnei d'Egmont.

— Şi crezi, reluă domnişoara de Soissons exaltată, crezi că timp de cinci ani te-am urmărit pas cu pas cu o grijă de mamă... că am luptat din greu împotriva voinţei familiei mele pentru ca azi să te las în voia soartei bolnav, aproape muribund, sub pretextul nu ştiu căror convenienţe? Nu, nu, dragostea mea e prea curată şi prea sfîntă ca să-mi fie teamă să umblu cu fruntea sus.

— Julie... iartă-mă, şopti Létorière căzînd pe treptele mormîntului; nu ţi-am spus totul.

— Doamne sfinte, i-e rău!

— Taci, Julie! O ultimă rugăminte... aş vrea să-ţi simt buzele pe fruntea mea!

— Dar e pe moarte!!! moare! Charles!... dragul meu Charles! strigă prinţesa desperată îngenunchind lîngă marchizul care era la fel de strîns înfăşurat în manta, aşa că domnişoara de Soissons în zadar încercă să-i apuce mîna.

— Nu ţi-am spus că baronul d'Ugeon m-a provocat la duel, continuă Létorière cu glasul din ce în ce mai stins.

— O rudă de-a mătuşii mele!... l-au ucis... l-au ucis mişeleşte!

— Nu... m-am bătut... azi... cu el... s-a purtat leal... şi am fost rănit... în piept... Julie, adăugă marchizul abia auzit, am vrut să te mai văd o dată... adio... Inelul acesta... ştii... ia-l înapoi... privirea ta m-a urmărit pretutindeni... pînă la moarte... Iartă-mă, Doamne!... credeam că sînt destul de tare ca să nu mor pînă mîine... Julie... încă o dată... Adio...

Şi Létorière muri cu acest ultim cuvînt pe buze.

……

……

În amintirile doamnei marchize de Créquy pot fi citite următoarele rînduri:

„Prinţesa Julie, sărmana şi nefericita copilă, nu şi-a mai revăzut niciodată iubitul, pe domnul de Létorière... Rănile i se deschiseseră iar şi pînă în zori i s-a scurs tot sîngele ce-i mai rămăsese... A murit fără nici un ajutor, şi a doua zi dimineaţă a fost găsit mort pe lespezile din curtea mănăstirii.

Poate c-a fost găsit chiar pe piatra ce acoperă mormîntul sărmanei mele prietene, contesa d'Egmont. Fiind crescută la mănăstirea Montmartre, ea ceruse ca pe o binefacere încuviinţarea să fie înmormîntată lîngă doamna de Vibraye, prietena ei din copilărie, care făcuse parte din conducerea mănăstirii.

Această cumplită afacere a fost muşamalizată. Trupul celui mort era superb; a fost învelit într-un giulgiu, a fost dus înapoi în patul său şi a fost răspîndită vestea că domnul Létorière a murit de variolă".

……

……

Cîţiva ani mai tîrziu, prinţesa Julie s-a căsătorit cu un prinţ de Saxa-Coburg.

SFÎRŞIT

MUNTELE LA RONDA

Fragment din jurnalul unui necunoscut

CAPITOLUL I

Pe vremea cînd aveam şaisprezece ani, mă îmbarcasem la bordul fregatei***, ca aspirant în marină. La Cadix[*], ambarcaţiunea noastră a rămas ancorată opt luni. Adusesem de la Paris o mulţime de recomandaţii pentru cele mai ilustre personalităţi ale oraşului. Dar în afară de scrisoarea adresată unui bancher care urma să-mi dea bani, nu am dus la destinaţie nici o altă scrisoare.

Cum ştiam că popasul nostru va fi destul de îndelungat, m-am pregătit să petrec pe uscat, în chipul cel mai plăcut cu putinţă, tot timpul liber pe care puteam să-l smulg obligaţiilor mele de serviciu în rada portului, cel mai nesuferit şi mai plictisitor serviciu din cîte există.

Am închiriat deci deasupra meterezelor un apartament confortabil, în apropierea cartierului general al artileriei de coastă şi mi-am cumpărat un cal andaluz de cinci ani, un animal focos, de culoare cenuşie, dar cu coada şi coama negre.

Neavînd cum să-mi pierd timpul, căci,trebuie să mărturisesc, viaţa era al naibii de dură, am vrut să mă distrez încercînd să- mi dresez calul, în afară de oraş, pe cîmp. Atîta vreme cît a fost în aer liber, sub influenţa răcoroasă şi plăcută a păşunei, Frasco (acesta era numele calului meu) s-a comportat admirabil, într-un chip binevoitor şi împăciuitor. Dar în clipa cînd a ajuns în manej şi cînd, contrar obiceiului spaniolilor, i-am înlocuit ovăzul cu orz, a devenit cu totul altul. Frasco s-a transformat într-un diavol şi şi-a manifestat deschis revolta.

Pricepîndu-mă destul de bine la cai, n-am prea gustat năzdrăvăniile lui Frasco. Deci, am început amîndoi să ne luptăm unul cu altul, cu furie şi încăpăţînare. Eu, la cea mai mică greşeală îl biciuiam, iar el se cabra, azvîrlea din copite, sărea ca o căprioară, oferindu-mi cu dărnicie salturile şi poantele lui de mieluşel. La un moment dat se părea că totul merge foarte bine, mă lipeam de spinarea lui şi-l strîngeam cu picioarele şi genunchii. Dar chiar atunci, văzînd că nu mă poate descumpăni, încercă să mă muşte. Nereuşind însă, alese o cale mai bună: în clipa cînd îl încălecai, se culcă la pămînt. Ajunsesem la disperare la gîndul că nu-l voi putea niciodată îmblînzi, lucru care mă înnebunea, căci aveam aface cu cel mai frumos, cel mai nobil şi puternic armăsar care se născuse pe cîmpiile Andaluziei. Eram aproape hotărît să-l omor la prima poznă pe care urma să mi- o facă, cînd, unul dintre prietenii mei, seniorul Hasth, mă scoase din încurcătură.

---

[*] Cadix, oraş în Spania (Andaluzia), port militar în golful cu acelaşi nume, la Atlantic. Cucerit de francezi în 1823.

Ajunşi în acest punct, trebuie să vă mărturisesc că nu reuşisem, aşa cum aş fi dorit, să-mi aleg cunoştinţele dintre oamenii cei mai distinşi din Cadix. Amicul Hasth era un simplu călăreţ ţigan, mare amator de lupte de cocoşi şi de cîini, împătimit negustor de cai, jucător de cărţi,foarte priceput la tir, la scrimă şi, pe deasupra, foarte iscusit călăreţ. Astfel, trăia retras de lume, destul de aristocratic, dar fără nici un venit. Hasth avea în jur de patruzeci de ani, era scund, uscat, nervos. Ca toţi cei din neamul său, avea nasul subţire şi coroiat, asemenea unui cioc de vultur. Avea ochii negri şi vii, părul uşor argintat şi se îmbrăca de obicei cu costumul naţional spaniol, cunoscut sub numele de costumul „de Majo“. În sfîrşit, ca orice om prudent care se gîndeşte la situaţii neprevăzute, lui Hasth îi plăcea să poarte asupra lui un cuţit cu două tăişuri bine ascuţite, a cărui lamă se închidea cu precizie într-o teacă de fildeş.

În rest, felul în care am făcut cunoştinţă cu Hasth, poate fi considerat destul de ciudat.

Într-o zi, plimbîndu-mă pe digul care leagă Insula Leon de Cadix şi distrîndu-mă trăgînd în pescăruşi şi albatroşi, folosindu-mă de o excelentă carabină de Tirol, care funcţiona admirabil, am văzut deodată alergînd spre mine, cu o viteză înspăimîntătoare, un bărbat care părea că o să-şi răpună calul.

Pentru a înţelege pericolul în care se afla omul, trebuie să vă spun că acel dig pe care el alerga era destul de strîmt, fără parapete şi înalt de cel puţin şaizeci de picioare deasupra nivelului mării şi că, în fine, calul alerga cu o viteză incredibilă spre un şanţ de aproximativ cincisprezece picioare, care tăia digul pe toată lăţimea lui, şi pe care eu îl traversasem cu ajutorul unei scînduri foarte înguste ce o pusesem peste cele două margini, puntea de care se servea lumea în mod obişnuit fiind în reparaţie. Mă gîndeam că omul acela, mînîndu-şi calul cu o asemenea viteză, nu făcea decît să-l obosească, ca să- l poată apoi stăpîni mai uşor. Dar mă mai gîndeam că, venind fără îndoială din Insula Leon, călăreţul n-avea de unde să ştie că acolo se află o groapă care nu se poate trece fără punte. Atunci am avut fericita inspiraţie să fac următorul calcul:

Omul acela este în chip inevitabil pierdut. Eu am să încerc să oprescc animalul înainte de ajunge la şanţ. Dacă din întîmplare ucid omul, n-are nici o importanţă, oricum el este un om mort. Dacă însă, în loc să omor călăreţul, nimeresc calul, atunci salvez omul. Toate acestea mi-au trecut prin cap cu iuţeala fulgerului.

Carabina mea era încărcată în clipa cînd am văzut omul zburînd spre mine ca o săgeată. Calculîndu-mi lovitura în funcţie de viteza calului, am pus-o la umăr după ce am tras-o de la şold. Am tras şi am lovit calul în femurul lucios ca sticla. Bietul animal s-a mai ridicat o dată pe picioarele din faţă, apoi şi-a pierdut forţa şi a căzut pe partea stîngă. Îmi aduc foarte bine aminte de lucrul acesta.

Cred că nu erau patru metri distanţă între locul unde căzuse calul şi nenorocitul acela de şanţ care, în fond, era o lucrare de fortificaţie foarte interesantă.

Am alergat la călăreţul care n-avea decît o uşoară zgîrietură la genunchi. Acesta era Hasth şi în asemenea împrejurări ne-a fost dat să ne cunoaştem.

De atunci am devenit nedespărţiţi: mergeam împreună la vînat, trăgeam la ţintă, nu lipseam de la manej şi de la casele de joc, de la concursuri, eram părtaşi la pariuri. Şi cum el era cunoscător, m-a învăţat să mă ţin în şea cu graţie şi eleganţă. Tot datorită lui, am obţinut unul dintre cele mai bune adăposturi din tot Cadixul, pentru cocoşi de Grenada.

Dar uitam încă unul dintre motivele care mă ţineau legat de Hasth: acela că eram iubitul fiicei lui, Tintilla, văduva unui contrabandist. Ar fi o chestiune prea delicată ca să spun că era văduva mai multor contrabandişti, dar că era văduvă, acest lucru e perfect adevărat. Dar o văduvă de cel mult douăzeci de ani, o adevărată ţigancă, cu pielea gălbuie, de culoarea lămîii, unduitoare ca o salcie, voluptuoasă ca o pitulice, cu ochii imenşi. Pe cît de negri îi erau ochii pe atît de albi dinţii; pe cît de roşii îi erau buzele, pe atît de palizi îi erau obrajii. Avea părul lung pînă la pămînt şi un picior atît de mic, încît şi-l putea prinde întreg în căuşul mîinii. Doar un lucru era supărător pentru alţii — pentru mine însă, nu —, camarazii mei de pe fregată îmi reproşau că

Tintilla se îmbracă într-un fel extravagant şi ridicol: într-adevăr, purta rochii prea scurte şi atît de decoltate, încît şi un sfînt părinte ar fi păcătuit, în culori violent contrastante: de exemplu, punea un „monillo“ roşu şi o fustă albastră sau un „monillo“ verde şi o jupă galbenă. Şi apoi, îşi impopoţona părul cu o groază de găteli din aur şi argint, îşi punea inele pe fiecare deget şi o mulţime de lănţişoare. Ce să mai vorbim, înfăţişarea Tintillei era teribil de caraghioasă, dar nu ştiu cum se făcea că mie mi se părea încîntătoare şi-mi plăcea aşa cum era.

Dar caracterul ei! Doamne, ce caracter! Încăpăţînată ca Frasco, calul meu, înainte de a-l fi îmblînzit, obraznică, vanitoasă, mîncăcioasă, nervoasă şi geloasă, atît de geloasă încît, văzîndu- mă odată că fac ocheade unei frumoase senora din cartierul San-Juan, şi-a scos încetişor cuţitul pe care-l ţinea în sîn şi, fără să-mi dea drumul de braţ, mi l-a înfipt zdravăn într-o parte, pe ascuns.

Da, vă mărturisesc încă o dată, Tintilla fusese crescută îngrozitor de rău, era neruşinată şi obraznică. Repet, însă, pentru mine era încîntătoare şi mă subjugase definitiv. Şi apoi, nu trebuie să credeţi că avea numai defecte, avea o mulţime de calităţi — şi foarte preţioase...

Mai întîi, dansa „tuanchega“ la perfecţie. Slavă Domnului! Da, dansa atît de perfect, încît ar fi făcut să strălucească ochii şterşi ai unui mort. Iar eu, care n-aveam decît şaisprezece ani, judecaţi şi dumneavoastră! Şi apoi, Tintilla ştia să danseze o mulţime de bolerouri atît de nostime, atît de pline de pasiune, acompaniindu-se la chitară sau cu castanietele, cu atîta temperament, amestec de drăgălăşenie şi desfrînare, încît eram nebun, dar nebun de legat în pasiunea mea pentru Tintilla ţiganca! Şi apoi, ce îndrăzneaţă era călare! Trebuia s-o fi văzut! Trăgea cu pistolul aproape la fel de bine ca şi tatăl ei.

În sfîrşit, peste toate acestea... dar, din nenorocire, lucrurile acestea nu se pot povesti. Important e că eu eram îndrăgostit nebuneşte. Atît de îndrăgostit, încît într-o zi am acceptat s-o însoţesc, într-o frumoasă duminică de iunie, la plimbare, prin centrul oraşului, cînd toată lumea era pe stradă, ea în blestematul ei de costum ţigănesc, de toate culorile, iar eu în uniformă de paradă. Am cedat capriciilor ei şi m-am ales cu trei zile de arest, pedeapsă pe care bătrînul animal, căpitanul fregatei, mi-a aplicat-o cu cea mai arţăgoasă plăcere şi cu răutatea cea mai mare din lume.

În ciuda împotrivirilor, de pe urma acestei legături am avut de cîştigat: am devenit unul dintre cei mai perseverenţi ofiţeri în serviciu. Căci trăiam o asemenea groază cînd eram arestat şi iubeam atît de tare uscatul, încît toată lumea era mirată de zelul şi devotamentul meu pe bord. Am trăit în acest fel trei luni provocînd un mare scandal printre oamenii cinstiţi ce mă cunoşteau şi furia bancherului meu care îmi tot repeta: „Nu mai părăseşti luptele de tauri, de cocoşi, sălile de scrimă şi de jocuri. Îţi arăţi pe faţă patima pentru o femeie de moravuri uşoare şi te ţii scai de tatăl ei, care trăieşte pe spinarea ta, în loc să frecventezi o societate serioasă, unde te-ai putea simţi bine, unde ai găsi nişte distracţii decente etc.“

La toate acestea am răspuns cu o naivitate copilărească:„Nu-mi plac distracţiile decente şi nimeni nu-mi e mai bun judecător ca mine însumi. Mă simt foarte bine aşa, şi rămîn la acest mod de viaţă“. Adevărul e că mă simţeam teribil de fericit, numai că slăbisem foarte tare, în ciuda faptului că mîncam cu mare poftă.

Dar am uitat să vă spun în ce chip prietenul meu Hasth mi-a îmblînzit calul.Frîul, piedicile, biciul, zăbala cu cîrlig, cu tăiş, nimic nu acţionase asupra acestui animal sălbatec şi încăpăţînat. Hasth m-a sfătuit să nu-l las să doarmă.

Drept care, l-am închis în grajd, l-am legat din scurt de staul cu un lanţ puternic de fier, iar rîndaşul şi un alt om al meu se sculau noaptea şi băteau fără încetare într-o tobă, în apropierea lui. Aplicîndu-i timp de cinci zile acest regim, într-o dimineaţă l-am încălecat pe Frasco, care devenise suplu şi supus ca o mănuşă.

Trebuie să recunoaşteţi că acestea sînt servicii care nu se pot uita. Tocmai de aceea, prietenia mea cu Hasth se strîngea şi mai mult. Îi împrumutam bani pe care uita să mi-i mai restituie, lucru de care eram foarte încîntat, căci, fără să cunosc pe vremea aceea prea mulţi oameni, ghiceam din instinct că obligîndu-se în felul acesta faţă de mine va fi îngăduitor în privinţa legăturilor mele cu fiica lui.

Aceasta nu însemna că demnitatea lui era întrucîtva jenată! Dumnezeule, nu! Camera Tintillei era foarte îndepărtată de a lui, iar ferestrele ei dădeau pe metereze. În fiecare seară ieşeam pe uşă şi mă întorceam pe fereastră. Convenienţele erau deci respectate perfect şi reputaţia văduvei de contrabandist nu era supusă nici unui pericol. Un singur lucru mă intriga la început, acela că excelentul meu prieten nu-mi vorbea niciodată despre soţia lui. Am presupus, cu înţelepciune, că necazuri de familie au rănit profund inima tatălui Tintillei, care, despărţit de o soţie vinovată, îşi dedica toată bucuria, toată viaţa fiicei lui. Sau poate că Hasth nu era mai văduv ca fiica lui şi că Tintilla era bastardă.

La urma urmelor, ce mă interesau pe mine toate acestea? Nu eram nici primar, nici cleric. De aceea, nu am pus nici cea mai mică întrebare în această problemă, căci mă temeam să nu-l pună pe prietenul meu în încurcătură.

În rest, era o plăcere să-l asculţi pe Hasth şi petreceam, pe legea mea, seri minunate, eu şi Tintilla, fumînd şi bînd „agria“ cu gheaţă, ascultîndu-l povestindu-şi aventurile, căci participase, spunea el, pe ici pe colo, la cîteva lupte de gherilă şi făcuse împreună cu ginerele lui puţină contrabandă. Or, această viaţă de partizan nu era deloc lipsită nici de poezie nici de anumite ciudăţenii. Să trăieşti în munţi, pe marginea prăpastiei, să traversezi abisul agăţat de o coardă — toate acestea mi se păreau extrem de captivante şi brodam pe această temă cele mai frumoase romane ce se pot imagina.

Prin urmare, eram fericit, deloc gelos, mai ales după ce Tintilla a sacrificat în favoarea mea asiduităţile unui colos, pe nume Matteo Torreados, cunoscut de toată lumea, şi pe care ea părea că-l primeşte cu destulă cochetărie. Astfel, se părea că nimic nu este menit a tulbura existenţa mea preafericită. Totuşi, într-o zi, cînd intram în curtea lui Hasth, m-am întîlnit pe pajişte cu un bărbat înalt, înfăşurat cu grijă într-o mantie de culoare închisă, şi care tocmai ieşea de la prietenul meu. Cu toate că avea pălăria înfundată pe ochi şi-şi ţinea pelerina ridicată pînă la nas, i-am văzut destul de bine faţa aspră şi brună, ca să-mi dau seama că nu-l mai întîlnisem niciodată la tatăl Tintillei.

Bărbatul cu mantie se dădu la o parte ca să-mi facă loc să trec şi am intrat cu o presimţire vie, puternică, care, nu ştiu de ce, o puneam în legătură cu vizita acestui necunoscut. Într-adevăr, am găsit-o pe Tintilla gînditoare şi pe tatăl ei profund preocupat.

— Plecăm din Cadix pentru cinsprezece zile, mi-a spus el.

Tintilla nu mi-a adresat nici un cuvînt, m-a privit doar într-un fel pe care-l cunoşteam bine, ceea ce m-a determinat să spun că nu o pot părăsi, orice s-ar întîmpla.

— Şi unde vă duceţi? l-am întrebat.

— Ei, eşti tare curios, señor Arthur.

— Am dreptul să ştiu unde vă duceţi, i-am răspuns eu, pentru că vreau să vă însoţesc.

— Să ne însoţeşti! repetă el cu cea mai profundă uimire. Să mergi cu noi!... Tintilla, se adresă el fetei, cu un aer atît de stupefiat încît părea comic.

— Şi de ce nu? spuse Tintilla.

— De ce nu? am spus eu, la rîndul meu.

— De ce nu? Haida, de, eşti nebună, copilă, a răspuns Hasth.

— Nu, nu sînt deloc nebună. Dacă vrea, n-are decît să vină cu noi. Apoi îi vorbi îndelung la ureche tatălui ei, care sfîrşi prin a spune:

— Dacă promiţi să mergi cu noi, să fie într-un ceas bun! Ei bine, señor Arthur, vom face o vizită... o vizită unei rude a noastre în munţii La Ronda.

— Şi plecaţi singur? l-am întrebat eu.

— Singur, cu Tintilla.

— Pentru cinsprezece zile?

— Pentru cinsprezece zile.

— Merg cu voi.

— Şi fregata dumitale? mă întreabă Tintilla.

— Fregata!... Ei bine, fregata poate să mă aştepte, nu-mi pasă, m-am plictisit să fiu în slujba regelui. Dacă la întoarcere am să capăt prea multe zile de arest, mă fac burghez...

Am fost răsplătit din plin pentru sublimul meu devotament, de o frumoasă clipire din ochi a Tintillei. În seara aceleiaşi zile, acel animal de căpitan al fregatei, despre care v-am mai vorbit, m-a strigat chiar în clipa cînd mă pregăteam să cobor:

— Cobori pe uscat, domnule?

— Da, căpitane.

— Sînt de acord, dar să te întorci înainte de stingere.

— De ce, căpitane, înainte de stingere? Nu pot să rămîn noaptea pe uscat? Îmi vine rîndul la gardă abia peste două zile.

— N-am nimic în plus să-ţi spun, eşti bine cunoscut, domnule. Şi pentru că ţii cu orice preţ să-ţi ruinezi şi sănătatea şi punga, este de datoria superiorilor dumitale să pună ordine în existenţa dumitale.

— Destul, căpitane, am răspuns eu cu un aer făţarnic, dar rîzînd în mine de figura ce-o va face cînd nu mă va vedea nici mîine, nici poimîine, nici... nici...

Am ajuns la Tintilla uşor ca o pasăre şi cum nu adusesem de la bord decît schimburi şi bani, am găsit la Hasth o surpriză foarte plăcută, pe care mi-o pregătise fiică-sa... Era un costum complet „majo“, lucrat pe măsura mea. Era de culoare cafenie închisă, cu broderii şi galoane de mătase neagră pe toate cusăturile. Nu-i lipsea nimic, de la pălărie pînă la imensele cisme de piele de Sevilla brodate cu mătase de diverse culori şi garnisite cu pinteni de oţel strălucitor, care aminteau de cele ale cavalerilor din evul mediu.

Tintilla a vrut să mă pieptene după moda gitană: mi-a ridicat părul, pe care-l purtam în lungi plete, şi mi l-a înnodat la spate, ceea ce aducea puţin cu o pieptănătură chinezească. Apoi m-a legat la cap cu o basma de mătase roşie a cărei capete îmi atîrnau pe umeri şi mi-a pus pe cap o pălărie plată şi cu boruri foarte largi. Vestonul brun era căptuşit cu satin roşu, ca şi basmaua, şi garnisit cu două şireturi de mătase neagră cu franjuri, care formau un fel de epoleţi. Vesta era din satin negru, împodobită, ca şi vestonul, cu o mulţime de nasturi aurii. Pantalonul scurt, din tricot brun, avea şi el un rînd de nasturi aurii, de-a lungul şoldurilor, cusuţi pe un galon de mătase neagră, care se oprea deasupra cismelor.

Îmbrăcat astfel şi călărind pe Frasco, echipat în stil maur şi avînd alături carabina, iar la brîu un pumnal lung marinăresc, eram de nerecunoscut. Tintilla, aşezată îndrăzneţ călare pe un frumos cal roman, era îmbrăcată bărbăteşte, într-un costum asemănător cu al meu.

În sfîrşit Hasth, echipat tot cu un costum ca al nostru, de culoare neagră, mîna cu rară destoinicie un căluţ pestriţ, care mi-a făcut impresia că venea din Tunis.

Prin urmare, într-o noapte splendidă cu lună, pe o vreme încîntătoare, am ieşit din Cadix, pe malul mării, care la acea oră se odihnea pe prundiş, Tintilla, tatăl ei şi cu mine, călări, bine înarmaţi, bine învăluiţi în mantii şi fumînd „sigaritos“, căci Tintilla, ca o adevărată ţigancă ce era, fuma micul „papelito“, al cărui miros suav se alia de minune cu mirosurile tari şi aromate pe care ierburile spaniole le exalau în timpul acestor nopţi de neuitat, atît de plăcute şi liniştite. Drept unică suită, aveam un bătrîn negru, cocoţat pe o imensă catîrcă albă, care-şi suna cu mîndrie clopoţeii agăţaţi la gît.

Trebuia să călătorim toată noaptea, ca să evităm căldurile mari ale zilei, şi să ne oprim abia la Xeres, unde Hasth avea de făcut o vizită.

CAPITOLUL II

Ajungînd la Xeres, ne-am dus la locuinţa seniorului Juan Dulce, omul pe care voia să-l viziteze Hasth. Acesta locuia la capătul oraşului, aproape de Chartreuse. Casa, izolată, părea încăpătoare şi confortabilă.

Juan Dulce a venit înaintea noastră şi n-am să uit niciodată figura lui frumoasă şi respectabilă. Cum corpul lui înalt era aplecat de vîrstă, se sprijinea de o cîrjă din acelea numite „cachiporra“ (măciucă). Părul său alb strălucitor ca argintul ieşea dintr-un fileu negru care-i acoperea capul şi niciodată un gentilom spaniol nu avusese un aer mai autentic de nobleţe, ca acest bătrîn drapat în ampla-i mantie cafenie, cu mari pliuri.

Fără măcar să mă întrebe cine sînt, bătrînul cel bun mă primi cu o cordialitate expansivă care m-ar fi mişcat pînă la lacrimi, dacă nu mi s-ar fi părut că e cam cu chef. Orice ar fi fost, el ne-a anunţat că ne aştepta cu masa, un simplu „puchero“ (ghiveci), spuse el, cu o prefăcută şi orgolioasă modestie.

Tintilla dispăru şi reveni imediat îmbrăcată în hainele ei femeieşti.

Masa a fost perfectă. Ghiveci pipărat să-ţi ardă gîtlejul, „guspacho“ rece de făceai frisoane, vin de Xeres, nu mai e nimic de spus; cît despre cel de Catalonia, mirosea a piele de ţap în aşa măsură, încît îţi dădea impresia că aspiri mirosul unei întregi turme de capre. Într-un cuvînt, totul a fost minunat.

La desert, un negru ne-a adus un clondir de muscat, ţigări, răcoritoare, apoi s-a retras. Atunci Juan Dulce i-a spus prietenului meu Hasth:

— Şi acum, că am rămas singuri, prietene, să vorbim de afacerea noastră.

La aceste vorbe, Hasth îi făcu semn Tintillei, care, fără prea multă ceremonie, se ridică de la masă, aprinse o ţigară pe care mi-o puse apoi mie între buze, îşi luă şi ea una şi-mi spuse:

— Iubitule, vii să ne plimbăm puţin?

— De ce pleacă? zise bătrînul, golind dintr-o sorbitură paharul plin cu muscat. Pentru Dumnezeu, de ce pleacă, prietene? Fiica ta şi iubitul ei nu fac parte din escortă?

Înainte să aud răspunsul tatălui Tintillei, ea mă trase, e drept, fără să opun vreo rezistenţă, într-o imensă grădină încărcată de o boltă de viţă de vie susţinută de palmieri şi portocali. Sub această boltă în dezordine, sub care razele soarelui abia puteau pătrunde, se întindea o pajişte de iarbă deasă, peste care prevăzătorul şi senzualul Huan plasase mai multe dale graţioase şi rogojini de Lima, în aşa fel încît să te poţi aşeza la umbră fără să te temi de răcoarea care venea din apropiere, de la un mare bazin în cascade a cărui apă se infiltra cîte un pic pe sub ierburile înalte şi dese.

Acesta este desigur un locşor de retragere încîntător şi bolţile acelea întunecate de verdeaţă mi se păreau făcute anume ca să-mi petrec eu după-amiaza culcat alene pe spate, fumîndu-mi ţigara şi aşteptînd ca iubita să-mi cînte. Deci i-am spus Tintillei:

— Cîntă-mi ceva. Dar mai înainte, te rog, explică-mi de ce fel de escortă vorbea bătrînul acesta cumsecade, care are un vin aşa de bun şi care îl probează pe propria lui piele cu atîta îngăduinţă?

— O escortă! Iubitule, să mă bată Dumnezeu dacă ştiu despre ce vorbeşti.

— Bineînţeles. Dar eu ştiu, căci l-am auzit bine pe Juan Dulce întrebîndu-l pe Hasth: „Dar fiică-ta şi iubitul ei nu fac parte din escortă?“ Or, fiica lui Hasth eşti tu, iar iubitul ei, bănuiesc, sînt eu.

— Eşti nebun, la naiba, a spus Tintilla, rîzînd şi îmbrăţişîndu-mă să mă omoare. Te rog, iubitule, lasă-mă să-ţi aranjez rogojina asta sub cap, una sub umeri şi alta sub braţ. Hai, întinde-te bine, sultanul meu, şi în timp ce tu fumezi eu am să-ţi cînt, ca să te adorm, „Cele trei sărutări ale ţigăncii“, îl ştii, iubitule? Uite aici chitara bătrînului.

— Nu, nu vreau, la dracu!... Nu-mi cînta acest cîntec dacă vrei să mă adormi, auzi, Tintilla? am strigat eu ridicîndu-mă pe jumătate.

Dar afurisita de fată ciupea deja coardele chitarei şi-şi dregea vocea în cadenţe picurate, care cădeau cu sunet suav şi argintiu şi făceau să-mi vibreze sufletul.

— Încă o dată, te rog, nu vreau cîntecul ăsta, Tintilla, am strigat cu glas rugător.

— Ai să mă asculţi, a răspuns încăpăţînata şi, aplecîndu-se spre mine, m-a sărutat îndelung, încît am fost incapabil s-o mai contrazic şi am căzut resemnat pe dalele lui Juan Dulce.

Pe legea mea, o mie de ani dacă aş mai trăi şi tot n-am să uit vreodată expresia şi ţinuta Tintillei în timp ce cînta şi nici accentele şi inflexiunile vocii ei, nici parfumul îmbălsămat al palmierului, nici felul ciudat şi cochet în care cădea lumina peste faţa ei. Soarele, spre apus, arunca ultimele lui raze fierbinţi peste bolta de viţă care ne adăpostea şi, printr-un admirabil capriciu al luminii, una din raze, străbătînd printre frunzele rărite, cădea vertical pe faţa palidă şi gălbuie a Tintillei, umplînd-o de o lumină roşietică.

Ah! Cine ar fi putut-o picta astfel ar fi realizat un portret încîntător! Aşezată, după obiceiul maur, cu un picior îndoit sub ea, iar cu celălalt întins, încălţată cu ciorapi stacojii vîrstaţi cu negru, cu juponul galben, bine croit, puţin ridicat şi care se evidenţia din corsajul roşu cusut cu auriu.

Dar cine i-ar fi putut picta degetele lungi şi fine care zburau pe strune, părul negru împletit cu panglici? Cine ar fi putut picta înfăţişarea ei mobilă şi atît de vie, brusc luminată de o rază de soare care părea că o poleieşte cu aur şi o făcea să strălucească, pe fondul întunecat şi sumbru al frunzişului?

Iar la capătul grădinii, cascada aceea transparentă pe care soarele o făcea să strălucească ca un glob luminos de cristal! Şi acea căldură obositoare care făcea moliciunea atît de voluptuoasă!... Cine ar fi putut picta toate acestea? Şi liniştea... întreruptă doar de cîntecul Tintillei! Şi murmurul cascadei care voala uşor vocea ţigăncii şi-i dădea un farmec de nedescris, comparabil doar cu cel pe care îl dă aburul unui peisaj. Încă o dată cine ar putea să fie vrednic de a realiza acest tablou?

Iar eu, eu vedeam totul, adevărat, real, cu o imaginaţie înflăcărată; vedeam totul, auzeam totul, pe jumătate adormit, avînd încă în cap exaltarea produsă de căldură şi de fum. Îmi spuneam: Am şaisprezece ani, sînt tînăr, liber, bogat şi puternic... Femeia aceasta e a mea... nimic pe lume n-ar putea face să-mi fie luată! Ah! Atunci am realizat starea de plenitudine a fericirii, de satisfacţie, una din acele dilatări ale inimii care mai tîrziu îţi fac să-ţi fie milă de găunoasele reverii la glorie şi renume. Căci mi se părea că gloria nu poate şi nu trebuie vreodată să dea o senzaţie mai plăcută şi mai profundă ca cea pe care o simţeam eu atunci.

Pentru a mă da gata, Tintilla mi-a cîntat boleroul următor, pe care l-am ascultat cu o expresie de iubire şi voluptate iritantă, imposibil de exprimat, moment căruia locul, singurătatea, soarele apunînd — ce ştiu eu? — îi dădeau un nou farmec; şi apoi, cîntecul în andaluză, cu pronunţia guturală şi sonoră a arabilor. Încă o dată, totul era imposibil de pictat.

Iată boleroul:

„Shispa are douăzeci de ani şi la douăzeci de ani Shispa n- are încă un iubit. Dacă Shispa ar fi urîtă, v-aş spune: Plîngeţi- o pe Shispa. Dar, dimpotrivă, Shispa nu e urîtă, ea e frumoasă, atît de frumoasă, încît atunci cînd se scaldă în Irmack cu prietenele ei, toate o privesc cu ură şi invidie. Dar la ce îţi foloseşte frumuseţea, Shispa? Şi evreul are frumoşi ţechini lucitori, pe care îi ţine ascuşi, care nu folosesc nimănui, şi a căror valoare el însuşi o ignoră, pentru că el şi-a refuzat orice plăcere pe care ţi-o oferă bogăţia.

Evreul e bogat, Shispa, şi totuşi el rămîne un scalv flămînd, care se lipseşte de orice. Dacă ai veni în genunchi, cu mîinile împreunate şi i-ai spune: Dă-mi un piastru, el ţi-ar da mai degrabă o lovitură de hanger decît un piastru. Şi tu faci ca evreul, Shispa, care poate avea totul, dar se lipseşte de toate bunurile pentru că nu cunoaşte nimic. Dar ştii ce i s-a întîmplat evreului? Aşteaptă să-ţi povestesc, Shispa.

Într-o noapte, cleftii,* care îi dorea mai mult binele decît răul, au intrat în casa lui în timp ce dormea şi l- au legat cu frumoasele lor centuri lucrate din mătase. Apoi au început să-i ia ţechinii, nu pentru a-i fura, pe Mahom, ci pentru a-i cumpăra vin bun de Şiraz şi miere de-a lui Eschil şi batoane din gumă de măslin, care miroase atît de bine. Şi ei au adus toate acestea în casa evreului. Mă auzi, Shispa? Şi cleftii i-au spus, cu mari ameninţări: Tu, care n-ai băut decît apă rece şi sălcie de Irmack, bea vinul acesta de Şiraz. Tu, care n-ai mirosit vreodată altceva decît aerul greu al bătrînelor tale ziduri, miroase acum parfumul acestei răşini înmiresmate. Tu, care n-ai pus în gură toată viaţa decît turta de porumb coaptă în spuză, gustă din mierea aceasta amestecată cu ambră şi struguri de Corint.

Şi cînd evreul a gustat din toate acestea, cleftii cei buni au plecat fără să ia cu ei măcar un taler, Shispa.

S-a întîmplat ca evreul, găsind vinul de Şiraz mai bun ca apa, mierea mai bună ca turta de porumb şi mirosul gumei de palmier mai plăcut decît cel al cocioabei lui, şi-a folosit banii cumpărîndu-şi vin, răşină şi miere şi a devenit tot atît de cheltuitor pe cît fusese de zgîrcit.

Şi iată ce a păţit evreul, Shispa. Acum, ascultă ce o să ţi se întîmple, Shispa, căci eu ştiu să ghicesc viitorul. Sînt ţigancă. Şi ţiganca i-a luat Shispei mîna şi i-a spus..."

Dar iată că amintirile mă duc un pic prea departe. Căci trebuie să las neterminat acest bolero, care în realitate e de o naivitate oarecum crudă şi cîtuşi de puţin biblică.

Tintilla, care n-avea simţul măsurii, ca mine, îl cîntă pînă la sfîrşit; nu chiar în întregime, căci înainte de a cădea noaptea am întrerupt-o... ca s-o întreb, cred, dacă mazărea înfloreşte în aprilie.

După această întrebare grăbită şi prostească, am adormit buştean.

---

* Ooameni de la munte care se îndeletnicesc cu hoţia, de origine greci.

Cînd m-am trezit, era în plină noapte şi vedeam cum strălucesc stelele printre frunzele de vie care se clătinau deasupra capului meu. Mi-am întins braţele, şi mi-am dat seama că o mînă grijulie mă învelise cu mantaua.

În acel moment, am simţit paşi în apropiere.

— E cineva?

— Eu sînt, iubitule, a răspuns Tintilla. Hai, repede, pe cai. E tîrziu. Tata a plecat deja. O să-l ajungem din urmă.

— De ce naiba nu ne-a aşteptat? am întrebat eu, mirat.

— Pentru că are de dat nişte bani unui grefier de pe strada Ancha şi nu vroia să te facă să aştepţi în faţa uşii unui măgar în robă.

Motivul nefiind deloc de respins, m-am declarat mulţumit de răspuns şi am plecat împreună cu Tintilla, care-şi pusese din nou hainele bărbăteşti, să ne căutăm caii, pe care bătrînul negru îi ţinea de căpăstru.

— Ia uite, i-am spus Tintillei, dar unde sînt oamenii lui Juan Dulce, ca să-i salut?

— Toată lumea doarme... Hai, plecăm, răspunse ea grăbită.

— Şi stăpînul?

— Şi el doarme... Dar, repede, pe cal, pe cal...

Toate acestea mi se păreau ciudate; am sărit totuşi în şea, cu devotamentul meu nepăsător, care era pe vremea aceea trăsătura mea caracteristică.

Probabil că Tintilla era în clipa aceea teribil de grăbită să părăsească locuinţa respectabilului Juan Dulce, căci în loc să poruncească negrului să deschidă poarta grădinii, înaltă de patru picioare, ea îşi împinse repede calul, care făcu un salt şi sări peste ea. Am urmat-o, căci Frasco sărea ca o căprioară, iar marea catîrcă albă, încurajată de exemplul nostru, sări şi ea, cu toate strigătele şi înjurăturile negrului, care ţipa ca un păun.

Am apucat-o pe o străduţă care ieşea în strada unde trebuia să-l întîlnim pe Hasth. Tintilla nu scotea o vorbă. Şi cum caii o porniseră în goana mare, nu auzeam decît ritmul sonor şi regulat al galopului care răsuna pe drumul uscat şi bine bătătorit, iar în depărtare, în spatele nostru, clopoţeii catîrcii albe.

Pentru prima dată — lucru care poate părea bizar — mă întrebam unde naiba mergeam. Începeam să găsesc purtarea lui Hasth destul de misterioasă şi îmi veni în gînd întrebarea lui Juan Dulce în legătură cu escorta.

La urma urmelor, mi-am zis, sînt bine înarmat, am un cal bun, nu mă tem de nimic nici chiar de diavol. Să vedem ce se va întîmpla pînă la urmă.

— Zău, i-am spus Tintillei, văd că taică-tău n-a avut cei zece mii de piaştri să-i dea grefierului, căci ne-a luat-o bine înainte.

— Sînt sigură că ne aşteaptă la Tienda, care e la poalele muntelui, a răspuns ea, ajungem îndată.

Într-adevăr, la puţină vreme după aceea, am zărit, căci noaptea era senină şi luna plină, zidurile albe ale unei pensiuni. Tintilla şi-a adus calul la pas, iar eu l-am potolit pe Frasco.

— Ascultă... ascultă, iubitule, mi-a spus deodată ţiganca, oprindu-şi calul şi luînd frîul calului meu, ca să-l oprească, ascultă.

Am ascultat şi am auzit zgomotul îndepărtat al clopoţeilor unor catîri şi huruitul surd al roţilor unei caleşti.

— Ei sînt, a spus Tintilla repede, pornind imediat.

— Mii de tunete, la urma urmelor, cine sînt „ei“? am strigat furios, urmînd-o pe Tintilla de aproape.

Dar ea nu mă auzea sau nu voia să mă audă şi atunci am alergat oprindu-i calul cu forţa. În acea clipă, la douăzeci de paşi, la o cotitură a drumului, ne-am trezit în faţa unei caleşti la care erau înhămaţi patru catîri. Lîngă una din portiere stătea Hasth, care se legăna pe calul lui fluierînd o arie de fandango; lîngă cealaltă portieră stătea un bărbat înfăşurat în mantie. Era omul pe care-l întîlnisem la Hasth, în ziua cînd m-a anunţat că pleacă. L-am recunoscut imediat.

Vizitiul care mîna catîrii cînta şi el o melodie monotonă, specifică păstorilor din Andaluzia. Caleaşca, ale cărei storuri erau lăsate, mergea la pas, căci povîrnişul era lung şi greu.

Foarte mirat de toate acestea şi vrînd să ştiu ce mă aşteaptă, mi-am îndreptat calul spre Hasth şi i-am spus pe un ton sec:

— Va să zică aşa, dragul meu, iată escorta de care vorbea beţivanul acela de Juan. Vreau să ştiu imediat ce înseamnă toate acestea, dacă nu, eu mă întorc.

— Voia dumitale, mi-a răspuns Hasth, pe un ton de răceală şi batjocură pe care nu i-l cunoscusem pînă atunci.

Cu trecerea anilor, am devenit un om calm, dar atunci eram de o violenţă înspăimîntătoare. Răspunsul lui Hasth m-a scos din sărite şi, trăgîndu-l de braţ, am ţipat la el:

— Acesta nu e un răspuns, domnule... Pe cinstea mea, am să aflu ce rol am eu în toată afacerea asta, sau nu mai înaintaţi nici un pas! Şi mi-am aşezat calul în faţa lui.

La primele cuvinte ale certei noastre, bărbatul cu mantie i-a spus liniştit lui Hasth, printre două pufăituri de tabac:

— Stăpîne, cînd ai să crezi de cuviinţă să „debarigare el mosu“, sînt aici (ceea ce putea să se traducă aproximativ cu vorbele „să-l spintec pe acest tînăr“).

Tintilla a venit să-şi amestece şi ea glasul ei strident cu ale noastre şi să-şi mustre tatăl, al cărui calm şi sînge rece îmi făceau sîngele să clocotească în vine. Căci în loc să fac stînga împrejur şi să mă întorc la Xeres, cum ar fi trebuit, m-am înfuriat, am început să strig cu atîta mînie încît, fără îndoială i-am trezit pe cei din caleaşcă, pentru că am auzit o voce de femeie spunînd îngrozită, în franceză:

— Banditii aceştia se ceartă între ei... or să ne asasineze.

— Eşti nebună, i-a răspuns în aceeaşi limbă o voce de unchi sau de soţ.

— Pentru Dumnezeu, înăuntru e o femeie? strigă ţiganca cu o expresie tulbure de mînie, de teamă, de gelozie... De ce nu mi-aţi spus?

Şi se uită la mine şi la tatăl ei cu o privire de fiară.

— Pentru că nici eu n-am ştiut, a răspuns Hasth. Doar n-o să mă omorîţi pentru atîta lucru. Există un mijloc simplu să terminăm cu toate acestea: gentilomul de faţă să se întoarcă la Xeres, mîine seară va fi la Cadix şi, pe viaţa mea, ar face mai bine decît să ne însoţească şi trebuie să mă creadă, căci sfatul acesta i-l dă un prieten.

— Iar eu îi interzic să plece, a răspuns Tintilla pe un ton mîndru.

— Şi eu am hotărît să rămîn, am adăugat eu, gîndindu-mă la pericolul prin care trecea franţuzoaica în asemenea tovărăşie.

Văzînd în hotărîrea mea o consimţire la hotărîrea ei, Tintilla a vrut să-mi ia mîna ca să-mi mulţumească. Dar i-am respins-o, pentru că, nu ştiu de ce, din acea clipă m-a dezgustat şi mi-a devenit insuportabilă.

Încetul cu încetul s-a restabilit liniştea şi am început să merg în spatele caleştii examinînd-o cu ochi curioşi. Era o berlină mare. Avea pe ea o placă pe care era gravată o coroană de conte, deasupra unei cifre. Ceea ce mi se părea curios, era faptul că pe capră nu se afla nici un servitor, deşi ar fi fost loc destul. Eram preocupat de aceste gînduri, cînd omul cu mantie s-a desprins de grupul nostru şi a plecat în galop dispărînd în spatele versantului muntos.

Foarte alarmat de această mişcare, mi-am înarmat în linişte carabina, care se odihnea în husa ei, şi am aşteptat. Zece minute mai tîrziu omul s-a întors liniştit şi i-a spus lui Hasth:

— Hoţii.

„Mă aflu într-o capcană“, m-am gîndit eu, dar o să-mi vînd scump pielea, şi pe a mea şi pe a femeii care e înăuntru. Dar primul glonte va fi pentru Tintilla, care m-a adus aici.

Într-adevăr, vreo douăzeci de oameni, dintre care unii călări, părea că răsar, ca într-o poveste, din toate scobiturile stîncilor ce mărgineau drumul, dar în linişte şi fără nici o dezordine. Toţi erau calmi şi gravi. Vizitiul a oprit el însuşi trăsura şi omul care părea să conducă banda s-a apropiat de Hasth. Acesta i-a arătat nu ştiu ce însemn, căci, îndată ce-l văzu, şeful i-a întins lui Hasth nevrednica lui mînă şi i-a spus:

— Mergi cu Dumnezeu, prietene.

— Sfinţii să vă aibă în pază, domnii mei, i-a spus, la rîndul lui, Hasth.

Şi reluîndu-ne trapul, caleaşca s-a pus în mişcare lăsînd în urmă acea nefericită companie de care fusesem eliberaţi într-un chip atît de miraculos.

CAPITOLUL III

Am fost atît de mirat de ciudata şi liniştita retragere a hoţilor, încît abia după un sfert de oră am reuşit să mă apropii de Tintilla pentru a încerca să aflu secretul acestei enigme.

Ţiganca părea absorbită şi visătoare şi am fost silit s-o scutur destul de tare de braţ pentru a-mi răspunde.

— Tintilla, am întrebat-o, ce înseamnă toate acestea? Cine sînt aceşti oameni? Şi ce drăcească putere are asupra lor tatăl tău, încît i-a obligat să ne lase liberi în felul acesta?

— Ce-nseamnă toate acestea? mi-a răspuns ea, cu exaltare. Ce-nseamnă?... Înseamnă că puţin mai devreme îţi ceream să rămîi şi că acum îţi cer să pleci, mă auzi... vreau să pleci.

Şi mîna ei îmi strîngea pumnul cu putere.

— Cît despre aceasta, nu se va întîmpla, căci am hotărît să rămîn... da, rămîn... De aceea, ia-ţi mîna de pe braţul meu, căci îţi rupi unghiile. Asta-i tot.

— Iar eu îţi spun că ai să pleci, a mai spus ea. Şi ca să te conving, dacă e cazul, am să plec şi eu cu tine, chiar în noaptea asta. Ne întoarcem la Cadix. Tata o să ne ajungă mai tîrziu... Sînt sigură că o să fie de acord.

— Mulţumesc de sfat, draga mea. Dar, încă o dată îţi spun, rămîn, i-am spus pe un ton hotărît, ce anunţa o voinţă pe care ea o ştia că e de neclintit.

— Dar, pe Mahomed, nu-ţi dai seama cine sînt, cine e tatăl meu, cu ce se ocupă?

— Bănuiesc, şi din această cauză rămîn.

— Ah, deci ştii, sfinte Isuse! Ştii că tata e unul din şefii bandelor de hoţi, hoţi prin bună înţelegere, care răscumpără călătorii şi-i face să plătească, uneori mult de tot, libera trecere pe care le-o acordă. Ştii de asemenea că, dacă gărzile care-şi fac rondul ne-ar surprinde, am fi ucişi pe loc... ştii tu... şi chiar de banda tatălui meu? Ar fi frumos ca un ofiţer al regelui Franţei să fie spînzurat drept complice al unei bande de hoţi şi de ucigaşi ţigani? Şi acum, ştii tot... dispreţuieşte-mă, alungă-mă ca pe o hoaţă, am să suport, numai, te rog, pleacă. Dacă vrei, ia-mă ca sclava ta, am să te urmez... sau porunceşte-mi să rămîn, am să rămîn... dar, pe Mahomed, du- te, ai milă... du-te. Şi ţiganca, lăsînd frîul calului, mi-a luat braţul cu amîndouă mîinile implorîndu-mă cu cea mai mare stăruinţă.

Am înţeles totul perfect.* Aceste puţine cuvinte mi-au explicat liniştitul „far niente“ al lui Hasth, misterul escortei de care vorbea venerabilul Juan Dulce şi care era probabil demnul şef al companiei de asigurare din Xeres. E lesne de imaginat că natura acestor revelaţii a făcut să crească hotărîrea mea de a nu abandona pe compatrioata mea în mîinile prietenilor mei intimi. Căci, mărturisesc, n-aveam nici cea mai mică încredere — de fapt aici greşeam — în ajutorul şi protecţia pe care urmau s-o acorde călătorilor ce se dădeau în mîna lor. I-am răspuns deci Tintillei, care, fără îndoială, conta mult pe efectul acestei declaraţii:

---

* În 1822, exista la Xeres şi la Cadix o formă cu totul neobişnuită de asigurare, ca să spunem aşa, tolerată de poliţie. Prin bună înţelegere, hoţii mijlocind o primă foarte substanţială, ofereau conducători pentru cei ce doreau să traverseze Andaluzia pînă la Sevilla, punîndu-i pe călători, cît de cît, la adăpost de violenţele şi prădăciunile unor bande, organizate fără îndoială de companie şi care făcea pe vremea aceea extrem de periculos acest drum. În 1825, cred, cei de la compania de asigurare au fost arestaţi şi judecaţi, apoi unii trimişi la galere iar alţii spînzuraţi. Dar drumurile n-au devenit cu nimic mai sigure, dimpotrivă, căci măsurile luate de o poliţie nepricepută n-au dat călătorilor măcar atîtea garanţii cîte le dăduseră compania de asigurare a hoţilor prin bună înţelegere. (Nota autorului.)

— Am două gloanţe în carabină, pe care ai merita să ţi le trimit drept în ţeastă, iubito, ca să te învăţ minte că nu trebuia să antrenezi un tînăr încrezător într-o capcană atît de îngrozitoare. Dar ai fost sinceră şi te iert. Numai, ai grijă să nu mi te adresezi de aici şi pînă la Sevilla, unde tu şi demnul tău părinte veţi părăsi fără îndoială această caleaşcă... căci ar fi zadarnic...

— Prin urmare, rămîi, pui de lup?

— După cum vezi.

— Ah! Acum sînt sigură, asta e pentru ca să poţi să-i faci curte femeii din caleaşcă, a spus Tintilla, cu voce tremurătoare şi înăbuşită de mînie. Ei bine, mă jur pe mama mea, dacă ai măcar nefericita idee s-o priveşti în ochi, vă ucid pe amîndoi. Mă auzi? Şi ştii că fiicei tatălui meu nu-i e frică de sînge.

— Iar eu vă asigur că n-o să ucideţi pe nici unul dintre călători, căci răspund sub cauţiune de viaţa sau de banii lor în faţa lui Juan Dulce, s-a auzit o voce.

Era Hasth, care mergea în urma noastră şi se apropiase fără să-l auzim, căci conversaţia noastră se desfăşura pe un ton ridicat.

— Îţi mai spun o dată că am să-l omor dacă o priveşte pe femeia aceea, a spus Tintilla, cu un aer feroce.

— Nu m-ai înţeles bine, iubită fiică a inimii mele, a reluat Hasth, cu sînge rece, imperturbabil. Le-am garantat acestor călători viaţa şi avutul lor şi nimeni n-o să se atingă de un fir de păr de-al lor, nici de banii lor, atîta vreme cît eu şi prietenul meu cu mantie neagră putem ţine în mînă un pumnal sau o puşcă. Cît despre ideea de a-l ucide pe señorul Arthur, greşeşti, fiică a mea, căci el mi-a salvat viaţa. Eu i-am propus să plece şi n-a făcut-o... cu atît mai rău pentru el. Am cuvîntul lui de ofiţer că nu va divulga nimic din tot ce a văzut în timpul călătoriei noastre. Dacă ne surprind gărzile, e treaba lui. Iar despre faptul că priveşte sau nu la femeia dinăuntru, aceasta e o ceartă între îndrăgostiţi, căreia seriozitatea mea de tată îmi permite să nu-i dau importanţă, a mai spus Hasth, cu acel aer rece şi dispreţuitor care avea darul să mă scoată din sărite.

— Ei bine, atunci tu, care nu eşti asigurat, ai să plăteşti pentru ea, a strigat Tintilla cu un accent de răutate cumplită, lovind atît de puternic zăbala calului meu, încît acesta s-a cabrat cu violenţă şi s-a răsturnat cu mine cu tot într-o viroagă pe lîngă care mergeam de puţină vreme fără să fiu prea atent.

Tot ce îmi mai amintesc despre acest accident e că atunci cînd calul a sărit eu eram aplecat în faţă, iar partea dinspre urechi a frîului m-a lovit atît de tare în frunte, încît m-a ameţit şi, din fericire, am căzut înaintea calului, căci m-am dat de două ori peste cap şi mi-am pierdut cunoştinţa, după ce am simţit o lovitură surdă şi puternică ce a zdruncinat totul în mine, pînă în cele mai mărunte fibre.

Cînd mi-am revenit, era zi plină, iar eu eram aşezat pe scaunul din faţă al caleştii, care mergea la pas. Storurile erau trase. Îmi simţeam capul îngrozitor de greu. M-am pipăit cu mîna şi am simţit că sînt înfăşurat cu o legătură îmbibată în colonie. Eram acolo patru persoane. În faţa mea dormea un bărbat de circa cincizeci de ani. Avea o înfăţişare uscată, părul argintiu şi rărit, iar figura sa exprima o distincţie deosebită. Avea înnodată o panglică cu mai multe decoraţii la butoniera unei redingote de călătorie. Lîngă mine stătea un tînăr de cel mult treizeci de ani, voinic şi frumos, cu o înfăţişare plină de nobleţe şi farmec, îmbrăcat cu multă grijă şi eleganţă, încît n-ai fi putut spune că a petrecut noaptea în caleaşcă. El nu-şi dăduse seama că-mi revenisem, căci se uita cu o privire de îndrăgostit la o tînără ce dormea, aşezată în faţa lui, alături de bărbatul cu păr argintiu.

Mărturisesc că la vederea acelei minunate creaturi am uitat şi rana de la cap şi cît îmi era de zdrobit trupul.

Soarele, deja urcat pe cer, strălucea pe storurile de mătase stacojie şi arunca în interior o culoare purpurie care răspîndea asupra noastră un reflex foarte plăcut.

Femeia adormită părea că are cel mult douăzeci de ani, iar obrazul ei era atît de delicat şi transparent, încît i se vedeau micile reţele azurii ale vinelor alergînd pe sub bărbie, sub lungile pleoape închise şi pe laturile frunţii albe şi lucioase ca marmura şi pe care buclele lungi ale părului castaniu o lăsau să se vadă în acea clipă. Un nas demn de o statuie grecească şi două sprîncene bine arcuite şi mai închise la culoare decît părul îi dădeau acestei fiinţe un aer încîntător.

O pălărioară de moar albastru, după moda engleză, garnisită pe dinăuntru cu dantele plisate — aşa cred — încadra această faţă răpitoare.

Cu toate că era îmbrăcată cu o bluză lungă şi largă de culoare închisă, cum stătea aplecată într-o parte, se ghicea totuşi talia cea mai graţioasă şi mai zveltă.

Pe una din mîini avea o mănuşă de piele de Suedia, iar cealaltă, descoperită, de o albeaţă, de o delicateţe şi de o minunată frumuseţe, era şi ea străbătută de vinişoare albăstrui.

Vecinul meu ţinea această mînuţă durdulie în mîinile sale. Fără îndoială, dormind, femeia aceea minunată o uitase în acea poziţie, căci tînărul o ţinea cu respect şi iubire, neîndrăznind să-şi schimbe poziţia, care trebuia să fie foarte jenantă, căci avea braţul întins, dar se temea s-o trezească, prin cea mai mică mişcare, pe frumoasa adormită.

N-aş putea să exprim senzaţia cumplită de gelozie şi invidie care-mi cuprinsese inima la vederea celor doi tineri atît de frumoşi şi distinşi. În acea clipă am intuit o iubire atît de delicată, atît de graţioasă, de plină de farmec şi poezie! Am înţeles deodată, cu o disperată uşurinţă, că era vorba de altfel de iubire decît cea brutală şi pasională pe care o simţeam eu pentru Tintilla.

Ca să explic ce impresie profundă şi rapidă a făcut această femeie asupra sufletului şi simţurilor mele este un lucru pe care abia pot să-l înţeleg, astăzi, cînd am trecut prin atîtea experienţe ale vieţii. Dar niciodată o pasiune mai profundă şi mai imediată n-a izbucnit în inima unui bărbat plin de temperament, ca mine.

Cu ochii deschişi, aşteptam cu o devorantă anxietate ca femeia să-i deschidă pe ai ei, căci simţeam nevoia să-mi ascund un adevăr ghicit împotriva voinţei mele. Căutam să mă conving că acest tînăr era fratele sau soţul femeii, ceea ce m-ar fi consolat şi mi-ar fi dat oarecare speranţă.

În fine, o mică zdruncinătură a caleştii a mişcat un pic braţul vecinului meu şi, fără îndoială, această mişcare a trezit-o pe frumoasa adormită, pentru că mai întîi şi-a retras mîna, apoi şi-a pus-o pe frunte şi a deschis alene cei mai frumoşi ochi pe care i-am văzut în viaţa mea.

M-am retras brusc în colţul meu şi, datorită glugii de la mantie care mi-o trăsesem peste frunte şi prefăcîndu-mă că dorm, puteam să văd ce se petrecea fără să fiu văzut. Cred că mai simt şi acum neliniştea crudă pe care am încercat-o cînd am zărit privirea insistentă şi pasională pe care ea i-a aruncat-o tînărului căci numai un iubit putea fi privit în felul acesta. Ce plăcută, ce fermecătoare este privirea unei femei cînd se trezeşte, privirea care din instinct caută imediat pe cea a unui prieten.

Apoi, frumoasa îşi deschise gura, împodobită cu nişte dinţi minunaţi şi, ţuguindu-şi uşor şi graţios buzele, păru că trimite nenumărate sărutări iubitului. Merita să vedeţi, de asemenea, cum la fiecare tresărire a buzelor, frumoşii săi ochi se închideau pe jumătate şi exprimau atîta tandră pasiune!

Ah! Ce infern! Ce infern... fiecare clipire a ochilor ei, fiecare sărutare simulată îmi pătrundea ascuţit şi muşcător inima. Adevărul e că trăiam o înspăimîntătoare stare de mînie şi de gelozie. Îmi părea rău că Tintilla n-o ucisese pe această femeie.

Dar în clipa imediat următoare am simţit că o urăsc pe ţigancă atît de tare, încît aş fi strîns-o de gît, la fel ca şi pe tînărul de lîngă mine.

Chinurile mele începuseră. Dumnezeule! Şi aveau să mai dureze.

Îndată, tînărul luă din nou mîna fetei şi, cu toate că ea se bosumfla într-un chip încîntător, privind cu nişte ochi îngroziţi spre bărbatul cu păr argintiu, iubitul îi duse mîna la gură. El o sărută cu delicateţe, de la vîrful degetelor pînă la pumn şi, apoi, îmbătat de fericire, şi-o punea pe frunte, pe păr, pe obraz, o săruta apoi din nou cu admiraţie, ca un avar, fără să piardă nimic, nelăsînd la o parte nici o gropiţă, nici un deget, nici o unghie roză şi bine lustruită pe care să nu-şi lipească buzele cu mare iubire.

Ea îi surîdea cu încîntare. Obrajii, puţin palizi, i se coloraseră uşor, iar cealaltă mînă şi-o sprijinea pe inima care, desigur, palpita cu putere. Nu, de o sută de ori nu, suferinţele fizice cele mai cumplite nu înseamnă nimic, pe lîngă profunda şi tăioasa angoasă morală care îmi chinuia sufletul, în timp ce urmăream cît de fericit poate fi un bărbat în faţa unor atît de mici favoruri pe care i le făcea iubita.

Am făcut o mişcare bruscă, ce a determinat mînuţa să se retragă îndată în faldurile unui şal mare ce o acoperea.

— Ai grijă, Paul, omul acesta se trezeşte, zise ea încet, dar cu o voce proaspătă şi suavă, ca şi dulcea ei respiraţie.

— Nu te teme, răspunse Paul, căutîndu-i din nou mîna, care însă i s-a refuzat deschis.

— Vai, Marie, spuse Paul, pentru ce îţi ascunzi divina ta mînă? Am impresia că dacă ai simţi la fel ca mine, sărutările mele mute ar putea pătrunde prin pliurile şalului dumitale şi ai simţi cît sînt de arzătoare.

— Ce nebun eşti tu, Paul! Şi, totuşi, nu, nu eşti nebun, răspunse Marie. Căci îmi dau bine seama că, atunci cînd mă priveşti, atent, mă pătrunde un fior aici... chiar în inimă. De ce un sărut mut nu m-ar pătrunde prin şal?

— Vai, Marie, Marie, zise Paul, ce fericiţi sîntem, şi cît farmec adaugă fericirii noastre aceste constrîngeri impuse de convenienţe! Crezi tu, înger adorat, că o privire, o strîngere de mînă, ne-ar oferi aceeaşi bucurie dacă am fi numai noi doi?

Spre marea mea bucurie, discuţia lor a fost întreruptă de un teribil căscat al domnului cu părul argintiu, care-şi întinse mîinile, apoi tot corpul, se întoarse şi pe o parte şi pe cealaltă şi deodată zise:

— Bună dimineaţa, Marie... Apoi: Mirval, cît e ceasul?

— E aproape de amiază, cred, unchiule, răspunse Marie.

Apoi, arătîndu-mă cu degetul, unchiul spuse cu voce joasă:

— Doarme?

— S-a mişcat o singură dată de azi-dimineaţă, răspunse Mirval.

— E foarte neplăcut să ai un astfel de individ în trăsura ta, spuse unchiul. Dar cînd Marie îşi pune în cap ceva...

— Domnule Mirval, te fac arbitru, spuse Marie, ne aflăm în mîna acestor călăuze îngrozitoare. Astă-noapte, unul dintre ei s-a răsturnat cu calul. E grav rănit. Ce puteam face altceva, decît să-l luăm la noi în trăsură, mai întîi din sentimente umanitare şi apoi ca să ne punem bine cu aceşti oameni cu care, mărturisesc, sînt departe de a mă simţi în siguranţă.

— Greşeşti, Marie, canaliile astea au un surprinzător sentiment al onoarei. E ciudat dar adevărat. Şi iată de ce, escortat de nişte bandiţi, dorm mai liniştit decît dacă aş fi păzit de jandarmii frumoasei mele ţări!

— Adevărul e, spuse Mirval, că în afară de oarecare jenă care mi-o provoacă prezenţa acestui mizerabil, cred că am dat dovadă de o bună strategie luîndu-l cu noi în trăsură.

— De ce nu l-am pus pe capră, cum am propus eu, pentru că este un loc gol iar noi ne vom regăsi oamenii abia la Sevilla?

— Gîndeşte-te, pe un scaun atît de înalt! Bietul băiat era leşinat şi de altfel acolo ei au instalat pe unul de-ai lor, nu ştiu din ce motiv.

— Perfect! Am greşit, Marie! Dar hai să ne uităm puţin la figura tovarăşului nostru de drum, zise unchiul, ridicînd gluga mantiei mele.

Am închis ochii şi am rămas nemişcat.

— Vai, Dumnezeule! Dar nefericitul acesta n-are nici optsprezece ani! strigă unchiul, îngrozit.

— Atît de tînăr şi deja un infam şi desigur posibil candidat la galere, zise şi Paul.

— Adevărul e, vorbi Marie, cu spaimă, că destinul şi-a pus pecetea pe acest chip... Păcat, căci are trăsături frumoase.

Această ultimă observaţie îmi împurpură obrajii.

— Uitaţi-vă, s-a înroşit, observă unchiul.

— Aceasta pentru că are febră, răspunse Mirval.

— Gîndiţi-vă, adăugă unchiul, că poate acest scelerat are să-şi reproşeze deja zece crime.

Trec sub tăcere restul observaţiilor în ceea ce mă priveşte, aproape toate la fel de măgulitoare, şi care m-au făcut să petrec cele mai umilitoare trei ore din existenţa mea.

Trăsura s-a oprit la Sibeyra.

Prefăcîndu-mă în continuare că dorm, i-am lăsat pe călători să coboare. L-am văzut pe Hasth apropiindu-se şi am coborît dintr-o săritură.

— Calul meu, l-am întrebat, a murit sau e numai rănit?

— Nici una, nici alta.

— Înşeuaţi-l, eu plec...

— Cum doreşti!... Fiica mea va fi încîntată...

— Ascultă Hasth, blestemata ta fiică a vrut să mă ucidă. Deşi e femeie, dacă n-aş fi leşinat pe loc, furia m-ar fi transportat dincolo de limita politeţii. Mă întorc la Cadix. Ai cuvîntul meu că nu voi scoate o vorbă despre tot ce am văzut. Dar jură-mi, dacă ai ceva sfînt în tine pe care să poţi jura, să veghezi cu credinţă la salvarea femeii din caleaşcă. Ştii cît sînt de generos. Odată ajuns la Cadix, dovedeşte-mi că ai dus-o cu bine la Sevilla şi vei primi de la mine zece uncii de aur.

— Nu am nevoie de nici o recompensă, señor Arthur. Voi da ordin să ţi se pună şeaua pe cal. Vrei s-o vezi pe Tintilla?

— La dracu, nu! Calul meu! Vreau calul meu!

Aşteptîndu-l pe Frasco, am aruncat o ultimă privire de iubire şi regret spre hanul care adăpostea pe femeia a cărei graţie făcuse să se nască în mine prima şi adevărata pasiune.

Cînd mi-a fost adus calul, am sărit în şea şi am plecat în galop. Pe vremea aceea temperamentul meu era de fier. Astfel, cu toate că simţeam urmările accidentului, am ajuns îndată la Xeres, unde nimic nu m-a îndemnat să-l vizitez pe Juan Dulce. După două zile eram la Cadix, în ziua următoare, la bord, iar una mai tîrziu în fortul Sfînta Ecaterina, unde am fost întemniţat timp de o lună pentru că dezertasem de pe vas.

În această lună de captivitate, mi-am reproşat de zeci de ori greşeala. Îmi spuneam: M-am comportat ca un prost, trebuia să rămîn; poate că ciudata mea aventură ar fi făcut-o pe tînăra femeie să-mi citească iubirea din suflet. În sfîrşit, în primele opt zile am fost bîntuit de remuşcări cumplite, apoi nu mai m-am gîndit la ea, iar mai tîrziu am dat totul uitării.

Cum pedeapsa mea cu închisoarea se apropia de sfîrşit, fregata noastră a primit ordin să plece spre Malta, şi am plecat în ziua cînd am aflat că Hasth şi asociaţii lui fuseseră, unii spînzuraţi, iar alţii trimişi la galere. Îmi plăcea să cred că prietenul meu bun era din a doua categorie. Prin urmare, l-am regretat un pic, deoarece făcuse parte dintre acei prieteni care nu se uită uşor.

CAPITOLUL IV

Cînd, mai tîrziu, am început să mă gîndesc la această neobişnuită aventură, în chip ciudat, amintirea tinerei femei, atît de franţuzoaică, atît de drăgălaşă, atît de distinsă, începuse să se şteargă din memoria mea, în timp ce mă asalta cu înverşunare gîndul la Tintilla ţiganca!

Fără să vreau, îmi stăruiau în amintire ochii ei mari negri, vii şi îndrăzneţi, tenul palid şi silueta ei suplă şi voluptuoasă.

Or, această amintire, precum şi altele, mă condamnau. Căci iată ce creaturi mizerabile sîntem noi, bărbaţii! Zic noi, pentru că mă întreb care bărbat n-a iubit o ţigancă, n-a avut o Manon, o Tintilla a lui?

Da, ai şaisprezece ani, crezi în bine, iubeşti binele, eşti plin de speranţe şi de iubire, îţi cauţi o inimă soră cu a ta, cum se spune, şi apoi întîlneşti o femeie uşoară, cu fantezia coruptă, cu inima împietrită! Şi atunci îţi legi de ea frumoasele iluzii aurite ale celor şaisprezece ani ai tăi. De ea, de ea singură, inima ta bună şi frumoasă, atît de devotată, de nobilă şi de arzătoare! În aşa fel încît, pentru acea inimă uscată, rece şi dură se consumă tot ce e mai pur şi sfînt în iubirea unui tînăr.

Şi apoi, mai tîrziu, dacă soarta îţi va scoate în cale o femeie tandră şi pasionată, care te iubeşte cu ardoare, nu poţi să răspunzi acestei iubiri profunde şi adevărate decît cu o inimă ofilită, un spirit egoist şi simţuri obosite, căci ai risipit şi consumat pentru o femeie dispreţuitoare comorile tale de iubire şi tandreţe care, orice s-ar zice, nu mai renasc niciodată.

De aceea credem cu sfinţenie în această sublimă vulgaritate:„Nu iubeşti decît o singură dată în viaţă“.

Ca să putem încheia această poveste, sînt obligat să trec sub tăcere un bun număr de ani, timp în care am călătorit sau am trîndăvit, o viaţă nebunească şi tristă, de împotrivire şi contraste, suportabilă în măsura în care era mereu imprevizibilă.

După o campanie în Levant, destul de lungă, care a urmat opririi mele la Cadix, şi care a durat, cred, trei ani, am revenit în Franţa pentru a face o cură de băi în Pyrinei, căci suferearn de pe urma unei răni destul de grele. M-am oprit la cîteva leghe de Perpignan, la un prieten care avea acolo o moşie foarte frumoasă, într-o zonă splendidă, unde m-am hotărît să rămîn o vreme.

Într-o zi în care primea vizita unor vecini, am fost frapat de aerul profund îndurerat al unei tinere care, fără să fie frumoasă, avea o expresie încîntătoare de graţie şi drăgălăşenie. Am întrebat-o pe soţia prietenului meu, cine era acea persoană.

— Vai, Doamne, mi-a răspuns ea, e o biată fată necăjită. Acum şase luni trebuia să se mărite cu unul din vecinii noştri de moşie, fiul unui om foarte bogat. Cu toate că băiatul acela e un prost, îngerul acesta de blîndeţe şi bunătate îl iubea fără nici un gînd ascuns sau alt interes, pot să vă jur, căci ea e bogată şi refuzase mai înainte o partidă strălucită ca situaţie materială. Idiotul despre care vă vorbesc s-a îndrăgostit de o femeie care e la mare distanţă de valoarea acestei încîntătoare fiinţe, dar care, se zice, este de extracţie foarte aleasă. Din acest motiv, a sacrificat afecţiunea cea mai curată şi mai dezinteresată. De atunci, biata copilă slăbeşte mereu văzînd cu ochii şi-i nelinişteşte pe prieteni. Dar, dacă vreţi să-l cunoaşteţi pe prostul în chestiune, soţul meu vă poate conduce la tatăl lui, care e destul de amuzant să-l vezi şi să-l auzi, dar numai o singură dată. E un om care s-a îmbogăţit nu se ştie exact cum, în domeniul aprovizionării, duce o viaţă de nabab şi joacă rolul omului cu vederi largi, încît te apucă durerea de cap cînd îl auzi vorbind. Ocazia e potrivită să-l cunoaşteţi, deoarece, după cîte ştiu, căsătoria fiului va avea loc peste trei zile.

Deoarece posibilităţile de distracţie sînt foarte puţine în provincie, am acceptat propunerea şi am plecat cu prietenul meu la acea nuntă, la care am fost primiţi cu multă şi generoasă ospitalitate.

Am sosit la castelul domnului Bardou. Prietenul meu m-a prezentat şi mi-am dat seama că titlul meu a măgulit la culme aristocratica democraţie a negustorului. Ni l-a prezentat pe fiul său. Era un flăcău mare şi voinic, de un blond spălăcit, rumen la faţă, cu o expresie comună. Avea ochi mari de plăvan şi era pe cît de prost pe atît de obraznic.

Nu-mi place deloc impertinenţa, dar neghiobul acela avea aerul insolent şi insipid al unui lacheu.

În definitiv, înţelegeam admiraţia exagerată a acelei biete copile pentru specimenul acesta, care era ceea ce se cheamă în provincie un bărbat frumos. Dovadă că i se spunea „frumosul Bardou".

Căsătoria trebuia să aibă loc peste două zile. După ce am stat la masă, cele două fete Bardou s-au cramponat, una de pian în care a început să lovească, cealaltă de ghitară, la care a început să zdrăngăne. A fost îngrozitor.

Frumosul Bardou dispăruse încă la desert, pentru a-şi curta viitoarea soţie, cum ne-a informat tatăl.

Tatăl era un bărbat zdravăn şi înalt, cu aspect de hamal. În timp ce vorbeam cu prietenul meu, s-a apropiat de noi.

— V-a plăcut masa, nu-i aşa? ne-a întrebat el.

— Totul este perfect la dumneavoastră, domnule, am răspuns eu şi mi-am dat seama că a primit cu încredere lauda mea.

— Şi fetele mele sînt foarte talentate, nu-i aşa? Ce vreţi! Au o profesoară extraordinară! Dar ce spun eu profesoară? O prietenă şi care peste puţin timp va deveni sora lor... şi fiica mea. Dar trebuie să vă povestesc toate acestea, domnilor, spuse el, pentru că veţi asista la căsătorie. Trebuie să ştiţi cum şi de ce Bardou al meu (aşa îi spunea el lunganului a cărui figură semăna cu o caisă înfăşurată într-un fuior de cînepă) se căsătoreşte.

Şi animalul din faţa noastră încălecă un scaun şi, sprijinindu-şi mîinile lui mari şi roşii de spătar, începu astfel:

— Mai întîi, domnilor, eu sfidez puterea şi afirm sus şi tare că sînt liberal. Mi-am realizat averea cu propriile mele mîini şi n-aştept ca despoţii să mă ponegrească. Nu sîntem făcuţi sclavii iezuiţilor şi ai popimii. Am cumpărat două mii de exemplare din cărţile lui Voltaire pe care le-am împărţit ţăranilor şi zece mii de tabachere avînd gravate constituţia.

— Ca duşman al guvernului, dumneavoastră încurajaţi drepturile celor mulţi, am spus eu.

— Ah, am să vă spun, reluă el. Adevărul e că am cîteva plantaţii cu tutun. Dar, ca să revin la căsătoria fiului meu, imaginaţi-vă că am cerut acestor canalii de miniştri, eu care sînt mare propietar, un amărît titlu de baron, pe care mi l-au refuzat, cum de altfel mă aşteptam. Căci a fost o şiretenie din parea mea să le cer lucrul acesta, ca să-i pun în încurcătură şi astfel să-mi rezerv dreptul unei opoziţii categorice. Ceea ce am şi făcut, cum o să vedeţi. Cu ocazia războiului cu Spania, au fost o mulţime de refugiaţi politici, pe care eu, domnule, i-am găzduit. Toţi refugiaţi, toţi! Deposedaţi de tot ce aveau, eu i- am întreţinut, pe cheltuiala mea! Trebuia să fi văzut figura guvernatorului în acel moment! Înţelegeţi? Era umilit! Atît de umilit, încît un membru al comitetului director mi-a spus că la Montrouge s-a propus să fiu asasinat. Dar s-au temut de o revoltă a departamentului şi în felul acesta am fost salvat. Dar aceasta nu e totul. Veţi vedea pînă unde a ajuns umilirea guvernului. Cei mai mulţi dintre aceşti refugiaţi s-au întors în Spania, dar a rămas unul şi acesta este un mare senior, un marchiz, un general, guvernator al multor provincii, cu nimic mai plin de el decît mine şi dumneavoastră, un bătrîn demn, victimă a nobililor şi a preoţilor, ce om! Mi-a frînt inima povestindu-mi cum i s-a ras din temelie castelul, cum i-au fost distruse livezile, răscolite grădinile încît, spunea el, atunci cînd se va întoarce în Catalonia, unde are pămînturi ce îi aduceau douăzeci de mii de piaştri rentă (în ţara lui piaştrii sînt piese de o sută de scuzi) nu va mai recunoaşte locul proprietăţilor sale. Iată unde vor să ne ducă iezuiţii, domnilor! Apoi, acest sfînt m-a dus pe munte şi acolo, domnilor, nici o rîndunică nu trecea fără ca el să-i spună cuvinte care să-ţi frîngă inima, în legătură cu fericirea de a-şi revedea patria. Există chiar o poezie a lui Béranger pe această temă... Iar eu, eu plîngeam ca un copil numai ascultîndu-l. Dar aceasta nu e tot: acest demn bătrîn avea cu el pe fiica sa, o persoană superbă, un pic cam brună, dar atît de bine crescută, încît, de şase luni de cînd locuiesc în casa din micul parc, e o adevărată plăcere pentru noi. Ea le-a dat fetelor mele lecţii de ghitară... Şi ce maniere distinse, domnilor! Ah!, uite, pot să vă mărturisesc acestea între noi: numai în marile familii există asemenea maniere! În sfîrşit, fiul meu, Bardou al meu, care era aproape logodit cu o fetişcană de rînd, s-a îndrăgostit nebuneşte de domnişoara de M. marchiz de Ronda Mayor. Şi după multe necazuri, el a intrat în graţiile frumoasei spaniole. Tatăl său e de acord să i-o dea de soţie şi are extrema amabilitate de a-i conferi titlul lui. Astfel, după-amiază, domnilor, Bardou al meu va fi marchiz Bardou de Ronda Mayor şi cel mai fericit dintre bărbaţi. Şi acum, judecaţi şi dumneavoastră ce afront primeşte guvernul! El n-a vrut să-mi dea titlul de baron şi fiul meu va fi marchiz! Căci am aici, pe pergamente, titlurile de general, ca şi brevetele de general şi guvernator. Şi acum, ştiţi totul, domnilor, şi sper că ne veţi face onoarea să semnaţi contractul.

Pînă cînd imbecilul din faţa mea n-a amintit de Ronda Mayor, n-am avut nici o bănuială. Eram la mii de leghe departe cu gîndul de Tintilla şi demnul ei tată, pe care-l credeam încă la galere, şi n-o puteam vedea amestecată în toate acestea. Cuvîntul Ronda însă mi-i aduseră în minte pe amîndoi, fără să vreau, şi nu ştiu ce presentiment îmi şopti că la mijloc e o nouă sforărie pusă de ei la cale.

Pentru a mă lămuri, m-am dus a doua zi dimineaţa înspre micul parc. Am auzit o voce cunoscută fredonînd un bolero: era Tintilla.

M-am apropiat. Ea nu m-a recunoscut.

Era îmbrăcată simplu, după moda franţuzească. Părul bogat era pieptănat în bucle şi strîns într-un pieptene de baga. Rochia albă îi lumina chipul şi-i scotea în evidenţă talia, care era mereu voluptuoasă la culme. Şi, trebuie să vă mărturisesc, mare e numele Domnului, că era la fel de seducătoare şi mi-am dat seama că chiar un bărbat mai puţin neghiob ca bravul Bardou s-ar fi putut îndrăgosti şi căsători cu ea.

— Tintilla de mi corazon... Gitanissa mia..., am spus eu.

S-a făcut palidă ca moartea. Mă recunoscuse. În acea clipă a apărut şi seniorul tată, decorat în chip foarte plăcut cu cinci sau şase ordine de toate culorile, îmbrăcat cu haine albastre noi, cu pantaloni scurţi şi ciorapi de mătase neagră. Respectabilul marchiz de Ronda Mayor se sprijinea de un baston înalt şi ţinea în mînă o pălărie cu corn şi pene şi cu o mare cocardă roşie.

— Francez afurisit, spuse Tintilla tatălui ei.

— La dispoziţia dumitale, prietene, adăugai eu salutîndu-l pe Hasth.

Banditul făcu mişcarea lui obişnuită ca să-şi caute cuţitul în buzunar.

— Nu mai ai cuţit în buzunar, caraghiosule, îi spusei eu. Dar fii liniştit. Păcăleala pe care tu şi fiica ta aţi pus-o la cale e atît de stupidă şi de dispreţuit, încît v-o las vouă. Doar că, Tintilla, vreau prima ta noapte de după nuntă, în caz contrar voi vorbi; căci s-ar putea ca această căsătorie să aibă urmări neplăcute pentru seniorul marchiz. Acesta este preţul tăcerii mele.

— Dar gîndeşte-te ce înseamnă asta, spuse Hasth.

— Este ultimul meu cuvînt. Şi le-am întors spatele.

Seara, s-a semnat cu mare pompă contractul de căsătorie, pe care mi-am pus şi eu numele cu mare plăcere.

A doua zi la prînz, Tintilla, cu buchetul ei de flori de portocal, a fost condusă la altar de domnul Bardou, care plîngea de bucurie.

Marchizul de Ronda Mayor, în uniformă de gală de ofiţer general, îi oferise braţul doamnei Bardou: şi ei doi plîngeau.

Frumosul Bardou venea în urmă, cu ochii şi mai bulbucaţi ca de obicei. Păreau că-i vor ieşi din orbite. Era roşu stacojiu la faţă şi surîdea cu încîntare.

Dineul a fost splendid. Balul, uluitor.

În timpul unui contradans, m-am apropiat de Tintilla şi i-am spus în spaniolă:

— Te aştept în casa tatălui tău, gîndeşte-te la promisiunea ta. Altfel spun tot.

Ea mi-a răspuns cu voce şoptită:

— Am să chem în ajutor diavolul.

……

A doua zi dis-de-dimineaţă, mă plimbam în parc, destul de aproape de locuinţa lui Hasth, cînd am zărit o mulţime de violonişti şi muzicanţi, iar în spatele lor întreg alaiul nunţii, condus de frumosul Bardou, care avea un ochi vînăt şi umflat şi rîdea cu un aer destoinic. Servitorii purtau topoare şi tîrnăcoape. Toată lumea era de o veselie nebună.

— Deci nu ştiţi ce lucruri caraghioase s-au întîmplat în noaptea aceasta, mi-a spus domnul Bardou-tatăl, înarmat cu un imens topor. Spaniola a fost atît de speriată, încît l-a bătut pe Bardou al meu, a fugit din camera nupţială şi a alergat ca o nebună la tatăl ei, unde şi-a petrecut noaptea. Nu-i aşa că asta e o virtute, nu?

— Toate spaniolele sînt la fel, i-am spus eu.

— Numai că noi vom asedia casa, vom sparge uşa, dacă e cazul vom dărîma zidurile, dar va fi a noastră. Priveşte, Bardou al meu a început să spargă zidul.

La a zecea lovitură de tîrnăcop, marchizul de Ronda Mayor a apărut în prag ţinînd de mînă pe Tintilla, care, îmbujorată şi ruşinoasă, îşi ascundea capul la pieptul venerabilului bătrîn.

— Victorie! Victorie! a strigat Bardou.

Frumosul Bardou n-a mai strigat victorie; dar cum era voinic cît un taur, a prins-o în braţe pe Tintilla şi a alergat cu ea la picioarele doamnei Bardou şi ea le dădu binecuvîntarea.

M-am întors a doua zi la prietenul meu şi la puţină vreme după aceea am aflat cu părere de rău că nefericita aceea pe care neghiobul de Bardou a sacrificat-o atît de prosteşte, a murit de supărare.

SFÎRŞIT

Imprimat la ROMCART S.A.
Bucureşti — România

EDITURA CONDORUL

Foarte puţin cunoscut cititorului român (în 1968 a apărut o ediţie prescurtată din „Misterele Parisului“), scriitorul fracez Eugène Sue (1804—1857) s-a bucurat de o faimă universală care poate fi comparată doar cu cea a lui Al. Dumas-tatăl. Cele două opere pe care le prezentăm acum pentru prima dată în traducere românească se remarcă prin imaginaţia vie, senzaţionalul întîmplărilor, stilul viu, colorat. Marchizul de Létorière, ofiţer al regelui Ludovic al XV-lea, întruneşte toate calităţile nobilului francez: frumuseţe fizică şi spirituală, graţie şi bărbăţie, inteligenţă şi curaj. El îşi va sacrifica iubirea apărînd cu preţul vieţii onoarea şi demnitatea regelui său.

„Muntele la Ronda“ este o povestire plină de farmec şi ironie despre păţaniile unui ofiţer francez îndrăgostit de o frumoasă ţigancă spaniolă.

Preţ 168+
T.L. 2
Total 170 lei

ISBN 973-95675-0-9